

Caroline Holden

"Du er bare en av mange saker"

En intervjustudie av åtte tidligere barnevernsbarn sine opplevelser med hvordan tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet

Masteroppgave i pedagogikk - studieretning utdanning og oppvekst
Veileder: Odin Fauskevåg

Juni 2021

Caroline Holden

"Du er bare en av mange saker"

En intervjustudie av åtte tidligere barnevernsbarn sine opplevelser med hvordan tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet

Masteroppgave i pedagogikk - studieretning utdanning og oppvekst
Veileder: Odin Fauskevåg
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for pedagogikk og livslang læring

Norwegian University of
Science and Technology

Sammendrag

I denne kvalitative intervjustudien har jeg rettet fokus mot hvordan tillit kan utvikles i relasjoner mellom ansatte i barnevernet og barnevernsbarn, da mer spesifikt barn under barnevernets omsorg. Dette blir gjort med problemstillingen:

«Hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet?»

Tillit blir i denne sammenhengen sett på som en indre følelse av hvorvidt andre er å stole på i det man er i ferd med å inngå en relasjon. For å belyse problemstillingen har jeg gjennomført åtte semistrukturerte intervju med mennesker i alderen 17-25 år som tidligere har vært under barnevernets omsorg. Gjennom deres historier om opplevelser som har skapt eller brutt tillit i barnevernet skal jeg forsøke å belyse hva det er med disse opplevelsene som skaper tillit og ikke.

Jeg benytter i denne prosessen et teoretisk rammeverk bestående av et perspektiv på tillit som en risiko i møte med den andres frihet. Videre består det teoretiske rammeverk av hvordan et objekt eller subjektsyn fra barnevernets side påvirker relasjonen, hvordan Skjervheims perspektiver på den tre-leddede relasjonen kan bidra til å skape et felles grunnlag og hvilken plass anerkjennelse har i opplevelsen av at andre vil deg godt og bryr seg om deg.

I dette teoretiske rammeverket står sammenhengen mellom tillit og frihet sentralt. En frigjøring av den ansatte gjennom at hen kan velge hva en gjør med tilliten din, frigjøring av begge i relasjonen om du blir sett som et subjekt og hvordan man ved å snakke om et felles sakstilhøve blir gjort til noe mer enn selve saken. Men også hvordan en frigjøring av selvet ikke har noe for seg om man ikke blir anerkjent, om andre ikke bekrefter og uttrykker noe om det du er.

Analysen trekker frem tre kategorier som danner grunnlaget for den videre drøftingen av sammenhengen mellom frihet og opplevelsen av tillit i relasjonen mellom barnevernsbarn og ansatte i barnevernet. Disse kategoriene går på at tillit utvikles når man får bestemme selv, når man i relasjonen føler seg gjensidige og likeverdige og til slutt at tillit henger sammen opplevelsen av at viser deg omsorg og forståelse.

Det kommer frem av drøftingen at det er enkelte elementer som påvirker mulighetene til å skape tillit i relasjonen. Det å bli sett som et fritt handlende subjekt i møte med den ansatte var viktig, og her kommer mekanismer som det å få være med å bestemme og det å bli sett som bidragsyter frem. Det å være fri skaper ikke utelukkende tillit, og informantene trekker koblinger mellom tillit og det å oppleve at den andre er glade i dem som viktige for tilliten, altså at man må få bekreftet den subjektiviteten og de subjektive uttrykkene de som barn kommer med.

Abstract

In this qualitative interview study, I have focused on how trust can develop in relationships between the employees and the children in the child welfare services, more specifically children living under their care. This is done with the objective:

«How does children living under the child welfare services experience that trusting relationships develop in this system?»

In this context, trust is seen as an inner feeling of whether others are to be trusted when one is about to enter into a relation. To shed light on the problem, I have conducted eight semi-structured interviews with people aged 17-25 who have previously been under the care of the child welfare services. Through their stories of experiences that have created or broken trust in child welfare, I will try to shed light on what it is about these experiences that creates trust and not.

In this process, I use a theoretical framework consisting of a perspective on trust as a risk in the face of the others freedom. Furthermore, the theoretical framework consists of how the child welfare services view the child as an objekt or subject affect the relationship, how Skjervheim's perspectives on the three-way relationship can contribute to creating a common basis. Lastly what place recognition has in the experience that others want you well and cares about you.

In this theoretical framework, the connection between trust and freedom is central. A liberation of the employee through the fact that he can choose what to do with your trust, liberation of both in the relationship if you are seen as a subject and how by talking about a common cause is made into something more than the case itself. Liberation of the self has no meaning if you are not recognized, if others do not confirm and express something about who you are.

The analysis highlights three categories that form the basis for the further discussion of the connection between freedom and the experience of trust in the relationship between the children and employees in the child welfare services. These categories are that trust develops when you get to decide for yourself, when you in the relationship feel mutual and equal and that trust is connected with a feeling that others care for you and show you understanding.

It emerges from the discussion that there are certain elements that affect the opportunities to create trust in the relationship. Being seen as a free-acting subject when meeting with the employee was important and here comes mechanisms such as being involved in making decisions and being seen as a contributor by the other part. Being free does not exclusively create trust, and the informants draw links between trust and the experience that the other care for them as important for trust, with that meaning that the children needs to feel confirmed for the subjectivity and the subjective expressions they bring as a child.

Forord

Jeg nærmer meg med dette slutten på masteroppgaven. Det å skrive en masteroppgave har vært en krevende prosess, og det har vært en berg- og dalbane uten like til tider. Jeg har hatt et spenn av følelser som har gått fra håpløshet til håp og det har vært mange stunder med frustrasjon. Frustrasjon over hvorfor jeg ikke valgte et tema jeg kunne mer om fra før, frustrasjon over å ikke føle seg bra nok, verken for oppgaven eller for menneskene rundt meg, og frustrasjon over å sitte inne når man aller helst ville være ute.

Det å skulle sette seg inn i noe nytt har vært utfordrende, og læringskurven har til tider vært bratt, men jeg er takknemlig og glad for at jeg endte på akkurat dette temaet, da jeg tar med meg masse kunnskap og innsikt som jeg nå kan benytte i eget liv. Jeg har blant annet fått forståelse for hvorfor jeg noen ganger blir opprørt i møte med enkelte profesjoner, noe jeg nå ser kan knyttes til at jeg enkelte ganger ikke har følt meg som et fritt, handlende subjekt i møte med dem, men følt at de allerede har avgrenset meg.

Jeg har også kjent på helt andre følelser i arbeidet med oppgaven som jeg kanskje ikke var forberedt på, og en av dem er redsel. Jeg har kjent på en enorm ydmykhet og takknemlighet ovenfor informantene mine og alt det de har gitt meg av historier og perspektiver, noe som har skapt en redsel for å ikke yte de rettferdighet. Jeg har følt at de har tatt en risiko med å gi av seg selv til meg, og med det gitt meg frihet til å benytte deres fortellinger på den måten jeg tenker er mest hensiktsmessig. Dette har skapt en risiko for at jeg ikke strekker til, og at de opplever at den tilliten de utviste meg var en feilvurdering.

Jeg ønsker med dette å takke de åtte helt enestående informantene mine for at de har gjort denne oppgaven mulig. Dere har fortalt meg om opplevelser og følelser jeg i mange tilfeller ikke kunne forestilt meg, og jeg er evig takknemlig for den tilliten dere har vist meg. Håper jeg stiller opp til forhåpningene.

Jeg må også takke min veileder Odin Fauskevåg for at han har holdt ut og bedt meg om å stole mer på meg selv. Til syvende og sist er det min oppgave, og jeg må stole på at studietiden frem til nå har forberedt meg på å ta gode valg jeg kan stå inne for.

Jeg vil helt avslutningsvis også takke venner og familie for tålmodigheten. Jeg har nok ikke vært så tilgjengelig for dere mens jeg har arbeidet med masteroppgaven. Jeg vil også takke alle dem som har spurt meg om hva jeg skal skrive om, og som har blitt engasjert og fortalt meg at de synes det er et viktig tema – dette har gitt meg drivkraft og motivasjon til å holde ut når ting har sett håpløst ut.

Tusen takk!

Trondheim, juni 2021

Caroline Holden

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Avgrensning og avklaring av problemstillingen	2
1.2	Oppgavens disposisjon.....	2
2	Teoretiske perspektiver	3
2.1	Grunnlaget for barnevernets arbeid - barnevernloven	3
2.2	Tillit, en risiko i møte med den andres frihet	4
2.3	Forutsetninger for utvikling av tillit i relasjonen.....	5
2.3.1	Ekspertmodellen: å møte barnet som et objekt	6
2.3.2	Relasjonsmodellen: å møte barnet som et fritt subjekt	7
2.3.3	Samtalen som rom for utvikling av tillit.....	8
2.4	Utvikling av tillit gjennom anerkjennelse	9
2.4.1	Anerkjennelse som kjærlighet – betydning for utvikling av tillit.....	10
2.5	Oppsummering av teorikapittelet	11
3	Metode	13
3.1	Vitenskapelig forankring.....	13
3.1.1	En hermeneutisk forståelse av forskningen.....	13
3.2	Etiske hensyn	14
3.3	Kvalitativt forskningsdesign	16
3.3.1	Semistrukturert intervju.....	16
3.4	Praktisk gjennomføring av studien.....	17
3.4.1	Utvalg og rekruttering	17
3.4.2	Intervjuguide.....	18
3.4.3	Gjennomføring av intervju.....	19
3.5	Fremgangsmåte og analysering.....	21
3.5.1	Transkribering av intervju	21
3.5.2	Analyse av data	22
	Koding av transkribert materiale	22
	Kategorisering	23
3.6	Studiens kvalitet og refleksjon rundt egen rolle.....	24
3.6.1	Kvaliteten i studien.....	24
3.6.2	Forskerrollen	26
4	Analyse	29
4.1	Presentasjon av informantene.....	29
4.2	Tillit utvikles når du får bestemme selv	30
4.2.1	Tillit svekkes når du mister kontrollen over informasjonen din	30

4.2.2	Tillit styrkes når du får delta i avgjørelser	31
4.3	Tillit utvikles i relasjoner basert på gjensidighet og likeverd	33
4.3.1	Tillit svekkes gjennom opplevelsen av å være en annens jobb	33
4.3.2	Tillit styrkes når ansatte er personlige	34
4.4	Tillit utvikles når man blir møtt med forståelse og omsorg	36
4.4.1	Tillit svekkes av straff og manglende forståelse	36
4.4.2	Tillit styrkes av opplevelsen at noen bryr seg om deg	38
5	Drøfting	41
5.1	Tillit utvikles når du får bestemme selv	41
	... over egen informasjon	42
	... og får ta del i viktige avgjørelser	43
5.2	Tillit utvikles i relasjoner basert på gjensidighet og likeverd	44
	... ikke når du føler seg som en jobb eller arbeidsoppgave	44
	... men når begge gir av seg selv	46
5.3	Tillit utvikles når du blir møtt	47
	... ikke som summen av problemene	48
	... men med anerkjennelse og kjærlighet	49
6	Avslutning	52
6.1	Videre forskning	53
7	Referanser	54
	Vedlegg	56

1 Innledning

Tillit er et begrep vi alle forholder oss til enten vi tenker over det eller ikke, og samfunnet vi lever i legger tillit mellom mennesker som grunnlag for mange viktige prosesser. Foreldre har et enormt ansvar med å gjøre barna sine trygge og tillitsfulle til andre mennesker og samfunnet hadde ikke vært slik vi kjenner det i dag om vi ikke hadde hatt tillit til andre mennesker i bunn. Vi kunne ikke mottatt pakker som blir levert på dørstokken, all samhandling hadde blitt gjennomført med en forventning om at den andre skal lyge eller føre deg bak lyset og man hadde heller ikke kunne stolt på leger, lærere eller andre mennesker vi i dagens samfunn har tillit til at handler med våre beste i tankene. Vi beveger oss mot et samfunn som også i større grad belager seg på tillit, gjennom økt bruk av selvbetjente kasser, selvbetjente treningssenter og el-sparesykler som står i gaten. Alle disse eksemplene handler om at noen overlater noe av verdi til andre, og i dette håper at ingen utnytter den tilliten og friheten de blir vist ved å bryte forventningene som følger med tilliten.

Den danske filosofen og teologen Knud E. Løgstrup (1957) skriver at vi mennesker i utgangspunktet har en naturlig tillit til andre, ikke bare dem man kjenner, men også vilt fremmede. Den naturlige tilliten ødelegges i omstendigheter hvor det forekommer krig, eller under lignende omstendigheter hvor ting er gjort undertrykkende og ufritt. Dersom man skulle møtt hverandre med mistillit ville man ifølge Løgstrup ikke være i stand til å leve, livene våre ville visnet. Han peker videre på at det er når andre oppfører seg på måter vi finner mistenkelige eller som ikke er i overensstemmelse med våre forventninger, at vi begynner å tvile på hvorvidt den andre kan stole på.

Tillit er en sentral del av den private sfæren, men tillit mellom mennesker blir også ansett som en viktig forutsetning for et godt demokratisk samfunn. Forskning viser sammenheng mellom høyere nivåer av tillit blant mennesker som lever i demokratiske samfunn (Inglehart, 1999). Dersom man ikke hadde hatt en viss grad av tillit ville ikke et demokrati heller vært mulig, så hva som kommer først kan kanskje diskuteres. Et demokratisk samfunn fordrer tillit, men tillit fordrer også et demokratisk samfunn.

En studie gjennomført av Wray-Lake og Flanagan (2012) pekte på hvordan troen på påliteligheten til andre mennesker ofte bestemmes tidlig i ungdomsårene, men at den sosiale tilliten ikke er forutbestemt og varig av den grunn da den kan endres gjennom ungdomsårene ut i fra foreldrenes praksis på området. Barn under barnevernets omsorg er en relativt liten gruppe i det store bildet, men viktigheten av hvordan tillit utvikles er kanskje her ekstra viktig å være bevisst på i denne gruppen når det kommer frem: «Å hele tiden måtte flytte skaper mye usikkerhet for ungdommene og gjør at de ofte mister tillit til systemet» (Barneombudet, 2020, s. 39). En rapport basert på barnevernsbarns ønsker til barnevernet kommer blant annet dette med tillit opp: «Mange av oss har i oppveksten blitt behandlet dårlig, de voksne greide ikke bedre. Mye tillit er ødelagt og vi trenger å bli trygge på voksne igjen, for å knytte oss til dem» (Barnevernsproffene, 2011, s. 8). Dette viser hvordan opplevelser i barndommen, både før og etter barnevernets innblanding kan føre til at man mister tillit. Derfor skal jeg i resten av oppgaven trekke frem hvordan barnevernsbarn opplever at barnevernet er i stand til å skape tillitsfulle relasjoner gjennom problemstillingen:

«Hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet?»

1.1 Avgrensning og avklaring av problemstillingen

Tillit er et begrep som rommer mange ulike aspekter, og tillit oppleves ofte som kontekststøttet. I arbeidet med denne oppgaven forsøkte jeg opprinnelig å belyse en generell form for tillit, altså hvordan barnevernsbarnas opplevelser med barnevernet har påvirket tilliten til fremmede. Det å undersøke den generelle tilliten til barnevernsbarna var utfordrende, både grunnet begrensninger ved kvalitativ metode, men også fordi generell tillit ofte er et overordnet begrep man gjerne bruker om en populasjon. Jeg fikk noen gode svar på tilliten til fremmede, spesielt fra enkelte av institusjonsungdommen på ene-tiltak som fortalte om en mistillit til alle voksne, men jeg fikk ikke helt tak i begrepet slik man gjør ved kvantitative studier. Den formen for tillit som blir undersøkt i denne oppgaven er derfor knyttet til en indre opplevelse av tillit i møte med mennesker og strukturer de må forholde seg til på et personlig plan. Mer konkret undersøker jeg den tilliten som utvikles, eller ikke utvikles, i barnevernsbarnas relasjoner til barnevernet, institusjonen dem er plassert i, fosterfamilie og ansatte i barnevernet.

Jeg har undersøkt problemstillingen ved å intervjuer åtte tidligere barnevernsbarn i alderen 17-25 hvor fire av de har bodd i fosterhjem og fire har bodd på barnevernsinstitusjon. Begrepet barnevernsbarn vil derfor i denne oppgaven knyttes til barn og ungdom under barnevernets omsorg, enten av frivillig årsak eller tvang.

1.2 Oppgavens disposisjon

For å best belyse problemstillingen: «hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet?» har jeg valgt å strukturere oppgaven i 6 kapitler, hvor første kapittel er en innledende del til oppgaven. I kapittel 2 presenterer jeg et teoretisk rammeverk hvor jeg starter med å se på barnevernsloven og grunnlaget det gir for barnevernets arbeid. Deretter presenterer jeg tillit som begrep før jeg ser videre på ulike perspektiver på relasjoner, og da spesielt hvordan det å bli sett av ansatte i barnevernet skaper muligheter og begrensninger for mulighetene til å utvikle tillit. Teorikapitlet avsluttes med å se på begrepet anerkjennelse før jeg tar en kjapp oppsummering av hovedpunktene. I alle disse teoretiske perspektivene ser jeg på hvordan de kan kobles til opplevelse av å være fri i møte med den andre. Frihet vil derfor være et gjennomgående tema i teorien. Det er disse teoretiske perspektivene som vil danne det teoretiske grunnlaget for drøftingen i kapittel 5. Kapittel 3 tar for seg det metodiske med studien og de metodiske valgene jeg har foretatt underveis i prosessen. Da informantene er barnevernsbarn, har refleksjoner rundt etiske hensyn utgjort en helt sentral del av de metodiske refleksjonene og gjennom prosessen som helhet, og dette står derfor sentralt i metodekapitlet. I tillegg beskriver jeg hvordan jeg har gått fra problemstilling til analyse, og kapitlet avsluttes med en vurdering over studiens kvalitet og hvordan jeg som forsker har påvirket resultatet. I kapittel 4 går jeg gjennom analysekategoriene jeg presenterer i kapittel 3. Jeg ser da på informantene sine fortellinger om hvordan tillit henger sammen med opplevelsen av a) å kunne bestemme selv, b) gjensidige og likeverdige relasjoner og c) omsorg og forsåtelse. Kapittel 5 er drøftingen av disse tre kategoriene sett opp mot det teoretiske rammeverket jeg presenterer i kapittel 2, hvor målet er å belyse problemstillingen. Det siste kapitlet, kapittel 6, er en oppsummering og sammenfatting av problemstillingen og hvorvidt den kan forklares med en kobling mellom frihet og tillit. Her peker jeg blant annet på at frihet er et nødvendig utgangspunkt i behovet for tillit. Dersom ingen parter er fri til å handle slik de mener passer best, vil det heller ikke være behov for å ha tillit til dem. Jeg kommer også med noen avsluttende tanker rundt eventuell videre forskning.

2 Teoretiske perspektiver

I denne delen av oppgaven skal jeg trekke frem ulike teoretiske rammeverk som skal bidra til å belyse problemstillingen: «hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet?». Et gjennomgående tema i kapitlet er hvordan de ulike teoretiske perspektivene illustrerer og understreker koblingen mellom tillit og frihet. Først vil jeg starte med å se på barnevernloven, og hvilket grunnlag dette gir for barnevernets arbeid, da spesielt med fokus på formålsparagrafen og §1-6, barnets rett til medvirkning som har de tydeligste koblingene til oppgavens tema. Deretter skal jeg se på tillit som begrep, og at man i å utvise tillit tar en risiko i møte med den andres frihet. Videre går jeg inn på to modeller som Aamodt (2003) benytter for å illustrere det handlingsrommet, altså friheten, som gis til den andre i slike hjelper-mottaker relasjoner som relasjoner i barnevernet er. Jeg skal deretter se på hvordan samtalen kan skape muligheter til å utvikle tillit gjennom det Skjervheim kaller en tre-leddet-relasjon, hvor friheten ligger i hva man velger å engasjere seg i når man møter den andre. Til slutt ser jeg på anerkjennelsens plass i dette, med en tanke om at det har lite hensikt å være fri dersom ingen bekrefter din subjektivitet. Her benytter jeg spesielt Honneths (1995) tanker om anerkjennelse som kjærlighet.

2.1 Grunnlaget for barnevernets arbeid - barnevernloven

Barnevernet er en av grunnpilarene i dette studien da hensikten er å belyse hvordan barnevernsbarn opplever å utvikle tillitsrelasjoner i barnevernet. I den forbindelse ønsker jeg å trekke frem barnevernsloven (1993), og bruke den som ramme for barnevernets arbeid i møte med barna. Lovens formål (§ 1-1) er ganske sentral og gjengis i sin helhet:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

Det er kanskje spesielt siste del av lovens formål som er relevant i denne sammenheng da dette med å møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse kan ses som relasjonelle elementer.

Et annet viktig element i barnevernsloven er §1-6, barnets rett til medvirkning, som skal sikre at barnets stemme blir hørt og at barna blir gitt mulighet til å uttrykke egne ønsker for fremtiden. I § 1-6 kommer det frem at barnet skal få nok informasjon som er tilpasset dem, og at de har rett til å uttrykke disse synspunktene fritt (Barnevernloven, 1993). I denne paragrafen ligger det et frihetsperspektiv og loven legger en subjektforståelse av barnet til grunn. Barnet blir sett som et subjekt med innsikt i egen situasjon og hvor deres mening har betydning. Jeg skal derfor senere gå nærmere inn på hvordan subjekt-subjektrelasjoner og anerkjennelsesteori har betydning når det gjelder muligheter for å utvikle tillit i barnevernet. Dersom man knytter medvirkning opp mot formålsparagrafen vil det å kunne uttrykke seg være et grunnleggende aspekt for muligheten til å bli møtt med forståelse.

Ved å gi barn og ungdom rett til medvirkning gis de frihet til å ytre sine ønsker og behov, noe som skaper behov for tillit. Barnevernet viser barna tillit til at de har innsikt i egen situasjon, men det skaper også en situasjon hvor barna må ha tillit til at barnevernet håndterer ytringene og tilliten deres på en måte som er forenelig med deres ønsker og behov. Det blir her skapt en risiko for, og en mulighet til, å bryte tilliten til hverandre. Jeg skal med dette se nærmere på tillit og hvilken risiko det innebærer å stole på andre.

2.2 Tillit, en risiko i møte med den andres frihet

Tillit er den andre grunnpilaren i denne oppgaven når jeg forsøker å belyse hvordan tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet. Barnevernsbarn er en sårbar gruppe som potensielt har opplevd mange tillitsbrudd i livet, både med barnevernet og med sine biologiske foreldre. Det er viktig at barnevernet er bevisst dette i sitt arbeid med barn og unge. Før jeg går inn på hva som kan være viktige bidragsyttere i å skape tillit skal jeg se nærmere på hva tillit er og hva det kan gjøre med oss å bli møtt med tillit eller mistillit.

I alle relasjoner, også i barnevernet, er en av de grunnleggende faktorene i relasjonen tillit. Dersom man ikke opplever å ha tillit til den andre er det vanskelig å utvikle en fruktbar relasjon hvor man er i posisjon til å hjelpe eller bistå den andre. Bollnow (1969) skriver følgende om tillit: «Tillit betyr altså: uten forbehold å utlevere seg til noe som verken lar seg bevise eller tvinge, fordi det avhenger av den frie vilje til et annet menneske, en vilje som ikke lar seg forutberegne» (s. 161). Her peker Bollnow på kjernen av oppgavens tema, nemlig at tillit handler om å utlevere seg til den andres frihet. I dette skapes det en risiko, et perspektiv Annette Baier (1986) ofte trekker frem i forbindelse med tillit. Tillit er en risiko hvor man overlater noe av verdi til en annens frihet.

Tillit som risiko er aktuelt når man skal se på barn som blir flyttet fra sin biologiske familie og inn i en fosterfamilie eller på institusjon. I dette ligger det en sårbarhet fordi barnevernsbarna overlater noe av verdi i hendene på noen andre, nettopp livet sitt, og utviser med dette en enorm tillit til barnevernet. Barnevernsbarna risikerer å ikke bli behandlet slik de ønsker eller fortjener, noe som kan føre til tillitsbrudd. Når man blir født har man en ubevisst tillit til foreldrene sine fordi man et lite barn ikke er i stand til å foreta en bevisst vurdering på om man skal legge livet i hendene på foreldrene (Baier, 1986). Dette perspektivet er relevant når man skal se på barnevernets inntog i livet til flere tusen barn og ungdom. Det ligger en ofte en ubevisst tillit til barnevernet i barnevernsrelasjoner da barnevernsbarn ikke alltid er i stand til å reflektere over den tilliten de utviser i situasjonen. En utfordring i slike sammenhenger er hvorvidt barnevernsbarna opplever at tilliten de utviser barnevernet blir møtt og respektert. Tillit er i den sammenheng også en usymmetrisk handling i det ikke alle tar risiko samtidig (Baier, 1986), noe som jeg skal komme tilbake til senere når jeg trekker frem hvordan informantene opplever at ansattes deling av egen person er tillitsskapende.

Løgstrup (1957) peker på at en av grunnene til at man reagerer sterkt på tillitsbrudd nødvendigvis ikke utelukkende handler om den risikoen man tar, men at det også er en reaksjon på at den andre valgte å ikke ta imot tilliten vår. Baier (1986) sier at man gjerne først blir klar over tilliten i relasjonen i det den brytes.

Barn og ungdom under barnevernet er som alle andre barn, under utvikling. Bollnow (1969) sier at menneskelig utvikling kun kan forekomme i omgivelser hvor det foreligger tillit. Han skriver:

Enhver mistillit som jeg viser et annet menneske, forandrer dette mennesket. Det gjør han nettopp så doven, dum og treg som jeg i mistillit har vist at jeg venter han skal være. Og omvendt: enhver tillit forvandler han til det bedre menneske som jeg i min tiltro har forutsatt at han er. (s. 159)

I dette ligger tillit som en nødvendighet da man i møte med tillit får mulighet til å utvikle seg. Dersom barn og unge skal være mottakelig for bistand fra barnevernet må det derfor foreligge tillit. Bollnow (1969) skriver at et slikt perspektiv på tillit som en endring av den andre er spesielt viktig i kritiske situasjoner med unge mennesker hvor det har forekommet straff eller formaning, og den unge må danne seg et nytt liv eller gå en annen vei. Han sier at tilliten som blir vist i slike tilfeller kan føre den unge tilbake på rett sti.

Det ligger i dette to viktige poeng som jeg ønsker å ta med videre gjennom oppgaven. Det første handler om at tillitsrelasjoner bærer i en risiko som *gir den andre frihet* til å håndtere noe viktig for oss. I barnevernssammenheng kan det være snakk om at barnevernsbarn tar en risiko i møte med den ansatte fordi den ansatte blir gitt frihet til å definere og avgjøre ting ved dem. Det andre poenget handler om at denne risikoen også er en nødvendighet fordi man ikke kan være autentisk i relasjonen dersom man ikke åpner opp for den andre gjennom å gjøre seg sårbar. Dette forutsetter også at tillit (og den medfølgende risikoen) er en nødvendighet begge veier for å oppnå gode relasjoner mellom ansatte og barnevernsbarn. Dette krever at også ansatte gjør seg sårbare i møte med barnevernsbarna og *gir de frihet* til å kunne mene om den ansatte også. Relasjoner hvor det heller ikke eksisterer risiko, skaper heller aldri tillit, da tillit krever en usikkerhet for den andres frihet. Tillit er da en handling hvor man gjør seg sårbar for den andres frihet.

2.3 Forutsetninger for utvikling av tillit i relasjonen

Over så jeg på hvordan tillit bare kan utvikles når man blir gitt frihet i møte med den andre. Ettersom temaet i oppgaven er barnevernet, står relasjonen mellom barnevernet og barna sentralt. Derfor skal jeg nå se på tillit med utgangspunkt i teori om ulike former for relasjoner. Her vil jeg se mer konkret på hvordan tillitsskapende, eller frigjørende relasjoner ser ut. Hovedpoenget i dette er at tillitsskapende relasjoner må bunn i en subjekt-subjekt-struktur, ikke subjekt-objekt-struktur hvor en av deltakerne blir gjort ufri. Disse to hovedformene for relasjoner skal belyses ved bruk av Aamodts (2003) «ekspertmodell» og «relasjonsmodell», hvor ekspertmodellen bunn i en objektforståelse av barnet, barnet blir sett som noe utfritt, mens relasjonsmodellen ser barnet som fri, en bidragsyter. Barnevernets syn på barnet legger ulike muligheter og begrensninger i barnas frihet til å ytre seg og være medbestemmende jamfør barnevernloven.

Relasjoner i barnevernet er ofte preget av at den ene parten har mer makt i situasjonen enn den andre, og den risikoen jeg tok for meg i forrige del er ofte langt høyere hos barnet. I dette ligger det også da en ujevn frihet mellom partene i barnevernsrelasjoner. Ikke bare er den ene parten i større grad fri til å forlate relasjonen gjennom å slutte i

jobben sin, men det er også forskjeller i muligheten til å ytre seg selv og være fri i møte med den andre gjennom å bli vist tillit i den gitte posisjonen. Dette fører til en ubalanse på flere områder, både i makt og frihet, noe som skaper en utfordrende posisjon når man skal bygge tillit. Ekspertmodellen som jeg skal gå gjennom i avsnittene under vil forsterke denne ubalansen i relasjonen fordi barnet ikke blir gjort fritt, noe som begrenser mulighetene til å utvikle tillit i relasjonen.

2.3.1 Ekspertmodellen: å møte barnet som et objekt

Ekspertmodellen er en fallgrube mange faller i når det gjelder relasjoner mellom en «hjelper» og en «mottaker» – altså hvor en er i relasjonen for å bistå den andre, mens den andre i hovedsak er der for å ta imot hjelp. I denne modellen ser hjelperen på seg selv som «ekspert», noe som fører til bruk av bestemte modeller og programmer i møte med mottakeren og dens behov (Aamodt, 2003). Schibbye (2002) trekker frem at en håndtering av den andre som objekt fører til tanker om å møte den andre med ulike former for straff, belønning og råd, men også konklusjoner og blikk på resultater. Det blir et utgangspunkt om å behandle den andre. Dersom man ser dette opp mot en manglende frihetsforståelse av den andre, er det ikke overraskende at man kommer til en slik konklusjon, da den andre ikke vil ha det handlingsrommet, den friheten til å kunne gå andre veier enn det man allerede har tiltenkt den. Dette kan man forstå på samme måte som Bollnow (1969) forteller at man i en tillitsrelasjon har makt til å endre den andre, og en objektforståelse vil på den måten også gjøre den andre til det vi allerede har forhåndsbestemt.

Barna blir i møte med barnevernsarbeideren her sett på som et objekt, ikke som et subjekt med handlingsrom, men heller som summen av problemene. Dette gir en subjekt-objektrelasjon hvor kun den ansatte er fri i møte med barnet fordi barnet er noe ufritt som kan manipuleres bare en benytter riktig teknikk. Barna blir her forutbestemt og avgrenset, og blir ikke gjort fri til å ytre seg eller handle basert på egne ønsker og behov.

Aamodt (2003) peker på at mye av grunnlagstenkningen i sosialt arbeid baserer seg på dette subjekt-objekt-perspektivet hvor den ansatte plasseres på toppen og blir sittende i en maktposisjon. Aamodt (2003) sier likevel at man ikke kan fjerne eller definere vekk denne makten fordi det naturlig er slik at den profesjonelle innehar en del faglig kunnskap, ressurser og et sett ansvar som følger rollen. Hun mener at dette ikke kan fjernes, men heller må tas frem og gjøres felles med klientene. Makten eller asymmetrien i relasjonen skal, eller bør, heller i den grad heller ikke forsvinne helt, da det er de ansatte i barnevernet som er den ansvarlige i relasjonen. Utfordringen i dette er i hvilken grad denne modellen begrenser mulighetene for å utvikle tillitsrelasjoner mellom ansatte og barnevernsbarn. Jeg har tidligere vært inne på viktigheten av frihet i tillitsrelasjoner, og en slik ekspertmodell baserer seg på manglende frihet hos mottakeren fordi hjelperen på forhånd vet hva som er best og barnet må føye seg etter det som blir bestemt. Denne relasjonen bunner derfor i en gitt posisjon basert på fagkompetanse og ikke frihet eller tillit. En slik bevisstgjøring over ubalansen vil likevel kunne lage rom for å skape mer frihet til barnet fordi relasjonen og rollene blir tydeliggjort og man kan oppleve å få delta på et annet grunnlag.

Ekspertholdningen der den ansatte vet bedre enn barnet kan begrense mulighetene til å skape tillit i relasjonen da en av partene ikke får mulighet til å ytre seg og sine behov. Et

tema i denne sammenheng er hvordan ansatte skal ta gode valg for barnet dersom barnet selv ikke får presentere det som er viktig for seg. En slik forståelse av barnet går også på tvers av formålsparagrafen i barnevernloven da dette ikke fordrer forståelse og omsorg i møte med barnet. Forståelse og omsorg bunner i en forståelse av barnet som noe selvstendig og viktig, og med det skal jeg nå skal se på den andre modellen som Aamodt (2003) presenterer.

2.3.2 Relasjonsmodellen: å møte barnet som et fritt subjekt

Den andre modellen Aamodt (2003) presenterer er relasjonsmodellen. Denne formen for relasjon bygger på et subjekt-subjekt-forhold mellom partene. Dette er en relasjon der man viser hverandre tillit ved å gi hverandre frihet. I motsetning til ekspertmodellen har begge parter større rom og mulighet til å ytre sine meninger og forklare sin side av saken – altså komme til syne og få muligheten til å uttrykke seg som fritt subjekt. I dette ligger det en større frihet også hos mottakeren av hjelpen, altså barnet, da deres opplevelser blir sett på som viktig og relevant for den bistanden som gis. Man anerkjenner deres mening som viktig og gir barnet rom for å ytre sine behov. I lys av Baier (1986) vil dette på den ene siden skape en større risiko hos barnet. I det å uttrykke behov, viser det seg som sårbart, det viser at det har behov for hjelp og støtte fra barnevernet. Barnet utsetter seg for en risiko ved at sårbarheten og subjektiviteten kan bli avvist eller miskjent av barnevernet. Samtidig, på den andre siden, vil dette også i en forstand øke risikoen til de ansatte i barnevernet. Når barnet gis rom til å uttrykke sine behov, lar de barnet stille krav til barnevernet. Her åpner de ansatte seg for risikoen ved å mislykkes i å oppfylle kravene eller behovene fra barnevernsbarnet. Men som vist over, er nettopp en slik risiko nødvendig for at tillit skal utvikles. I denne modellen skjer det derfor en frigjøring av begge parter som øker mulighetene til å skape tillit. Ved å gi barnet mulighet til å vise seg som sårbart subjekt med behov og ønsker, kan tillit utvikles ved at barnet kan erfare at disse uttrykkene for subjektivitet blir respektert og tatt på alvor.

Schibbye (2002) skriver at subjekt-objekt-syn legger vekten på problemet, i dette tilfelle et hjem som ikke fungerer optimalt, mens at et subjekt-subjekt-syn i større grad retter oppmerksomheten på opplevelsen, den subjektive frie opplevelsen. Hun skriver videre at «individet kan, som vi har sett, ikke forstås uavhengig av de relasjoner det står i til andre. Vi kan ikke «ta oss ut av» eller forstås utenfor de relasjoner vi går inn i og blir en del av» (s.34). Dette betyr at de ansattes subjektivitet også er en faktor i relasjonen og at det derfor også er viktig at den ansatte er bevisst hvordan hans person i møte med barnevernsbarna påvirker barnevernsbarna og samhandlingen. Man kan her argumentere for det motsatte, men da det er den ansatte som er den ansvarlige og voksne i denne situasjonen vil ikke dette bli videre diskutert.

Det er flere studier som peker på at en viktig forutsetning for at metoder og tiltak skal fungere i arbeidet med utsatte barn og unge, er at man i den relasjonsbaserte tilnærmingen føler at relasjonen mellom ansatte og unge er troverdig og ekte (Hansen, 2009; Helgeland, 2007; MacArthur, Rawana, & Brownlee, 2011; Martinsen, 2012). Hansen (2009) skriver også at det er sentralt at barna får subjektstatus i relasjonen. Når man opplever å få subjektstatus gis man også frihet, fordi man kan vise seg som man er. Man gis rett til å utøve egen person gjennom de erfaringene og opplevelsene man har. På den måten kan denne subjektstatusen fordre tillit gjennom at man opplever å få betydning i relasjonen. Når barnevernsbarna blir sett på som viktige mennesker med

betydning og innsikt i egen situasjon viser barnevernet dem en grad av tillit til at de vet hva som er bra og ikke bra tiltak i egen situasjon. Det handler ikke om at de alltid vet best og har riktig innsikt alltid, men om å la de bli hørt og ta dem på alvor. Dette vil da også kreve at barnevernet gjør noe av det barnevernsbarna ber om – ellers blir dem ikke hørt. Derfor må barnevernet også tilpasse seg ønskene til barnevernsbarna, og med dette også ta den risikoen denne frigjøringen skaper. Dersom barnevernsbarn ønsker å dra til byen er det en risiko at de vil ruse seg eller utvise annen atferd barnevernet ikke aksepterer, men uten denne friheten vil man ikke ha mulighet til å utvikle tillit fordi man da heller aldri gir barna en mulighet til å overraske eller handle i tråd med de forventningene en har.

Det er riktignok noen begrensninger ved helperens rolle som kan påvirke mulighetene til å behandle mottakeren som subjekt. Ekeland (2014) skriver om subjektrelasjoner i psykiatrien, men et viktig poeng er relevant på tvers av fagområder «Skal brukaren si rolle som aktør og subjekt bli realitetar, føreset det ein hjelpar som er tilstrekkeleg fri til å kome eit slikt subjekt i møte» (s.219). Dette understreker friheten som kreves av også den ansatte til å behandle barnet som subjekt. Det kan forstås som at overordnede strukturer påvirker muligheten til å se mottakeren som subjekt og aktør, og i denne oppgaven vil dette kunne være strukturer ved barnevernet. Ekeland ble derimot kritisert for å være lite nyansert når det kommer til hvordan han ser klinikerens (Hatling, 2015), men det handler i stor grad om rollen til klinikerens har.

2.3.3 Samtalen som rom for utvikling av tillit

Jeg har til nå sett på hvordan de ansattes syn på barnet som et ufritt objekt eller et fritt subjekt kan være med å legge rammer for hvilke muligheter man har til å utvikle tillitsfulle relasjoner i barnevernet. Jeg skal nå se på en mer konkret situasjon der tillit kan utvikles, nemlig i samtalen. Løgstrup skriver at «Tillid i elementær forstand hører enhver samtale til. I den blotte samtale udleverer man sig, hvilket viser sig i, at der i og med selve tiltalen stilles en bestemt fordring til den anden» (s.24), noe som tydeliggjør betydningen av samtalen når man skal se på tillit.

Utviklingen av tillit i barnevernsrelasjoner kan kompliseres dersom man ikke opplever at den andre er villig til å delta i en felles verden, skape en felles situasjon eller et felles engasjement. Dette er noe som kan oppstå i barnevernsrelasjoner der den ene, den ansatte i barnevernet, har et klart mål med relasjonen eller oppgaven. Målet eller objektet for samtalen vil da ofte kunne handle om barnet som person, i stedet for at man etablerer en felles verden, et engasjement eller en felles sak hvor begge blir gitt mulighet til å delta på likt grunnlag. Jeg ønsker i den sammenheng å presentere Skjervheims perspektiv på den tre-leddede samtalen da den går mer i dybden på selve samtals påvirkning på relasjonen.

Samtaler er en konkret måte der en kan gi andre tillit og frihet ved å behandle andre som subjekt. Men ikke alle samtaler har en slik frigjørende, og potensielt tillitsskapende struktur. Skjervheim (1974) peker på at språket skiller oss fra dyrene og gir oss muligheter til å ha eller dele en felles verden. Å dele en felles verden er en måte å møte hverandre som subjekter på. Skjervheim forklarer dette gjennom samtaler som en *tre-leddet relasjon*. En treleddet relasjon handler om at relasjoner eller en samtale består av tre ledd, meg, den andre og det vi prater om, saken. Det er ulike måter å «håndtere» saken som vi prater om, man kan velge å engasjere seg, altså delta i samtalen om saken, eller man kan la være å delta i saken eller det felles problemet, og heller legge

vekt på den andres interesse for saken eller problemet. Ved å legge vekt på den andres interesse for saken eller problemet trer man ikke inn i en felles verden, et felles rom, med den andre, men gjør saken og personen som presenterer saken til et faktum, eller et objekt. Dersom man gjør den andre til objekt blir man ikke en del av samme «rom», da den ene benytter sin frihet til å engasjere seg i saken, mens den andre velger heller se den andre personen som saken, eller objektet. Når samtalen handler om å engasjere seg i et felles saksforhold derimot, blir den et medium, en arena der man gis frihet til å uttrykke seg som subjekt – en arena der tillit kan utvikles.

Her kan man se at det i en slik treleddet relasjon har to unike mennesker med frihet til å definere den andre. Aamodt (2003) sa at man i relasjonsmodellen ikke trenger være enige om for eksempel hvilke fremgangsmåter man tenker er best, men at man må være enige om saken man prater om. Det vil derfor i en relasjonsmodell som Aamodt presenterte ligge en vellykket treleddet samtale i bunn hvor man snakker om en felles sak, er deltakere i et felles rom og ikke engasjerer seg i den andres person. Den treleddede samtalen understreker også Schibbye (2002) perspektiver med den ansattes påvirkning på relasjonen. For å ha en vellykket treleddet relasjon er det viktig at de ansatte i barnevernet ikke behandler barnet som et objekt, noe som må fikses, men som et subjekt som får benytte friheten sin og hvor alle blitt gitt muligheten til å delta.

2.4 Utvikling av tillit gjennom anerkjennelse

Til nå har jeg sett på viktigheten av å bli sett som et fritt subjekt, men det kan oppleves å ha liten verdi å mene noe, gjøre handlinger, dersom disse uttrykkene for subjektivitet og frihet ikke blir anerkjent og verdsatt av andre mennesker. Anerkjennelse kan derfor også forstås som et viktig element når det kommer til mulighetene til å utvikle tillitsfulle relasjoner. En viktig dimensjon ved det å ha tillit er at man har tillit til, eller en forhåpning om, at ens ytringer og handlinger blir anerkjent av andre – at ens egne uttrykk for frihet og subjektivitet blir verdsatt som betydningsfulle av andre. Gjennom erfaringer av anerkjennelse kan altså tillit utvikles. Det er denne anerkjennende dimensjonen ved tillit som er temaet her.

Anerkjennelse er ofte ikke en eksplisitt handling, men kan knyttes til en holdning, en holdning som bunner i respekt for motpartens frihet og dens opplevelser (Aamodt, 2003). Anerkjennelse handler for Aamodt (2003) om å ta det andre mennesket på alvor, la deres frihet og subjektivitet få betydning og konsekvenser for en selv. Dette betyr at man møter det andre mennesket med en holdning der de selv vet best hvordan dem opplever ting, og at man i møte med den andre ikke skal innta en posisjon hvor man tenker man vet bedre enn den andre. Man respekterer den andres situasjonsforståelse og perspektiv.

Begrepet anerkjennelse kan slik relateres til begrepet *autonomi*. Anerkjennelse handler «om å møte den andre på en måte som ikke fastholder hans eller hennes autonomi – altså at hver og en får eie seg selv, sine opplevelser, følelser og verdier» (Aamodt, 2014, s. 206). Autonomi handler om selvbestemmelse, og man kan bare bestemme selv dersom man er fri til å ta valg. Anerkjennelse i barnevern og sosialt arbeid har fått økt fokus de siste årene og blir sett på som en viktig tilnærming av også andre enn Aamodt (Hooper & Gunn, 2014; Juul, 2009; Skjefstad, 2015). Hansen (2009) skriver det er viktig i barnevernet å anerkjenne barnets erfaringer og forståelse av situasjoner, noe som krever at barnets stemme må tydeliggjøres, og slik jeg ser det, friheten må komme frem.

Anerkjennelse ligger derfor tett opp mot de tidligere begrepene benyttet i oppgaven, da spesielt frihetsbegrepet og subjektforståelsen.

2.4.1 Anerkjennelse som kjærlighet – betydning for utvikling av tillit

Fra et teoretisk perspektiv er det kanskje Axel Honneth som i størst grad knyttes til anerkjennelse gjennom verket «The Struggle for Recognition» fra 1995. Han deler begrepet inn i tre anerkjennelsesformer: anerkjennelse gjennom kjærlighet, anerkjennelse gjennom rettigheter og anerkjennelse gjennom solidaritet, eller sosial verdsettelse (Honneth, 1995). Anerkjennelse forekommer her på ulike nivå og går på relasjoner til seg selv, til andre og til samfunnet, og kan ses som en forutsetning for identitetsdannelse og deltakelse i samfunnet. Rettslig anerkjennelse handler om å bli gitt like rettigheter i samfunnet og dermed bli anerkjent som et fullverdig medlem, og påvirker utviklingen av selvrespekt og respekt til andre mennesker. Den sosiale verdsettelsen knyttes til de øvrige i samfunnet, sivilsamfunnet, og handler om å bli anerkjent som en bidragsyter til samfunnet og sett for de unike egenskapene du som subjekt innehar. Denne formen for anerkjennelse fører til utvikling av verdsettelse av seg selv og andre medlemmer i samfunnet. Den siste, og den formen som blir benyttet videre, er anerkjennelse gjennom kjærlighet. Kjærlig anerkjennelse er en primær form for anerkjennelse som forekommer i den private sfæren og er nødvendig for å utvikle positiv selvforståelse og en kroppslig integritet, og derfor sentral i utviklingen av selvtilit (Honneth, 1995). Disse tre anerkjennelsesformene gir alle interessante perspektiver og muligheter til å belyse utviklingen av tillit mellom barnevernet og barnevernsbarn da sistnevnte kan ha erfaringer på alle disse områdene i møte med barnevernet. Det er likevel kun kjærlig anerkjennelse som blir benyttet da den har en mer utpreget sammenheng med tillit.

Kjærlig anerkjennelse blir knyttet til omsorg av Honneth (1995), og er en del av alle intersubjektive, altså mellommenneskelige, relasjoner som baserer seg på fortrolighet, nærhet og/eller intimitet. Fortrolighet handler om tillit og frihet i den grad at man selv velger hvem man skal fortro eller dele privat informasjon med. Kjærlig anerkjennelse vil derfor kreve frihet fordi man aktivt må velge å dele av seg selv gjennom både nærhet og fortrolighet. Man må derfor være fri til å kunne vise seg som det subjektet man er, men det kreves også at den andre i relasjonen er fri til å kunne bekrefte dette subjektet.

Eksempler på slike kjærlige anerkjennende relasjoner kan være vennsrelasjoner, kjæresteforhold eller relasjoner mellom foreldre og barn. Dette er da på et personlig nivå, knyttet til personlige relasjoner som man må være fri til å stå i. Kjærlig anerkjennelse vil da handle om å føle seg godtatt og bekreftet som det subjektet man er og er en bekreftelse på at man er god nok for den andre parten.

Kjærlighet i barnevernet ble i 2011 etterspurt fra ungdommen i barnevernet da de trakk frem varme og kjærlighet som et av de elementene grunnmuren i barnevernet burde være bygget på (Barnevernsproffene, 2011). Kjærlighet fikk sitt inntog i barnevernloven i 2018 gjennom formålsparagrafen (Barne- og familiedepartementet, 2018). Kjærlig anerkjennelse kan oppleves som fosterbarn gjennom f.eks. bli behandlet som fosterforeldrenes egne barn. Skillbred og Iversen (2014) peker på at fosterforeldre er viktige når det gjelder fosterbarns motivasjon til å ta høyere utdanning, da spesielt opplevelsen av å bli behandlet som egne barn. Det å være fosterforeldre er en frivillig affære i den grad at de tar et valg om å bli fosterforeldre, men ingenting styrer nøyaktig

hvordan de skal behandle barnet. Det kan derfor oppleves som tillitsskapende at fosterforeldre frivillig velger å behandle deg som sitt eget barn og ikke som noe annerledes. Det er en anerkjennelse av din subjektivitet ved at du blir sett som et verdifullt menneske.

Krenkelser knyttet til denne formen for anerkjennelse kan være fravær av kjærlighet eller omsorg, men kan også forekomme ved at noen bryter forventninger eller gjør skade på den kroppslige integriteten ethvert menneske har. Et eksempel på dette er overgrep, voldtekter og andre skader påført mennesket som er et brudd mot menneskets rett til å bestemme over egen kropp. Mangel på, eller krenkelser av, anerkjennelse som kjærlighet kan føre til manglende selvtillit og mindre tillit til andre mennesker (Honneth, 1995). Honneth (2019) beskriver holdningen som ekspertmodellen baserer seg på som en tingliggjøring av mennesket, hvor man mister de følelsesmessige aspektene i møte med den andre, det er ikke et menneske man har foran seg, men en ting, et objekt som skal håndteres. I dette ligger det en hemming av den andres frihet fordi en ting ikke kan uttrykke seg selv. Disse eksemplene samsvarer med manglende mulighet til å bestemme over egen kropp i den grad at det blir eksperten som sitter på kontrollen. Slike krenkelser som beskrevet over samsvarer med en opplevelse av manglende frihet i det noen andre benytter sin frihet til å krenke og innsnevre frihet og selvbestemmelse, noe som svekker tilliten.

2.5 Oppsummering av teorikapittelet

Et gjennomgående tema i dette teorikapittelet var koblingen mellom tillit og frihet. Det første jeg trakk frem var Bollnow (1969) sitt syn på at tillit handler om å utlevere seg selv til den andres frihet. Dette, sammen med Baiers klare sammenheng mellom tillit og risiko i det man overlater den andre noe av verdi, illustrerer en sårbarhet i tilliten fordi man ikke kan forutse den andres handlinger. Risikoen oppstår fordi tillit handler om å ikke kontrollere og styre den andre, men nettopp å bli ivaretatt av den andre uten dette til grunn. Med denne friheten man i tillitsrelasjoner gir den andre ligger samtidig en risiko for at man ikke blir ivaretatt eller respektert av den andre – en risiko for at tilliten blir misbrukt. Men et poeng var at dersom man forsøker å fjerne risikodimensjonen gjennom økt kontroll eller gjennom mer instrumentelle relasjoner, så fjernes også mulighetene for å utvikle tillit fordi man blir ufri. Som jeg skal se i analysen og drøftingen, er den mekanismen en sentral dimensjon ved barnevernsbarnas fortellinger.

Utviklingen av tillit hos barnevernsbarn kan også forstås ut fra et relasjonelt perspektiv da relasjoner står helt sentralt i barnevernets arbeid. I et andre teoretisk perspektiv ble derfor koblingen mellom tillit og frihet relatert til relasjoner av typen subjekt-subjekt, og subjekt-objekt. Det ble klart at man i subjekt-objektrelasjoner i barnevernet ikke gir barnet frihet og at man i slike tilfeller vanskeliggjør mulighetene for å bygge tillit da barnevernsbarnet blir behandlet som utfritt, som noe manipulerbart. Slike relasjoner umuliggjøres utvikling av tillit, nettopp fordi risikoen og friheten er borte. Det skaper heller ikke noe behov for tillit. Det motsatte, relasjoner som var tillitsutviklende, er relasjoner basert på en subjektforståelse av barnet. I slike relasjoner gir man barnet frihet til å ytre seg og si sine meninger og dermed også blir gjort fri til å mene noe om den ansatte og dens utsagn. I lys av Baier, medfører dette også risiko for barnevernet eller den ansatte, fordi hen i møte med barnets frihet kan oppleve å ikke strekke til, eller at de tiltakene en foreslår ikke blir sett på som bra nok. Relatert til dette ble samtalen drøftet som medium for tillitsutvikling. Med utgangspunkt i Skjervheim ble en treleddet

samtalestruktur sett som nødvendig for utvikling av tillit. I en slik samtale eller relasjon skapes subjekt-subjekt-relasjoner gjennom engasjement i et felles tema (1974). For å kunne ha en vellykket tre-leddet-relasjon er man avhengig av den andres frihet til å engasjere seg i den aktuelle saken. Relatert til ekspertmodellen trakk jeg frem hvordan man med å engasjere seg i den andres person i stedet for saken vanskeliggjør tillitsskapende og frigjørende relasjoner.

Det siste perspektivet handlet om at man gjennom kjærlig anerkjennelse får en bekreftelse på at ditt subjekt, at dine subjektive frie uttrykk blir godtatt og bekreftet av de rundt. Man får her bekreftet friheten man har til å utvikle seg som et individuelt, unikt subjekt, og det kan oppleves som tillitsskapende når du blir gitt rom til å vise sin person for så at disse uttrykkene blir bekreftet som bra av dem rundt.

Det er dette som legger grunnlaget for drøftingen jeg foretar i kapittel 5.

3 Metode

I dette kapitlet skal jeg gjennomgå forskningsprosessen slik at det blir tydelig hvilke valg som er tatt i de ulike delene av studien, samt reflektere over de mulige konsekvensene disse valgene har hatt. Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming, så jeg vil fortelle litt om dette valgets betydning, spesielt sett opp mot det teoretiske utgangspunktet med tillit. Etske hensyn har hatt stor betydning i denne studien, dette kommer derfor før jeg går inn på selve prosjektet.

3.1 Vitenskapelig forankring

For å vurdere hvilken forskningsmetode man skal benytte tar man utgangspunkt i problemstillingen (Kleven & Hjordemaal, 2018; Thagaard, 2018). Min problemstilling har i denne oppgaven hatt følgende ordlyd: «hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet?».

Når jeg ønsker å få innsikt i barnevernsbarns opplevelser er jeg avhengig av at de selv forteller om disse. Dette er i tråd med en kvalitativ metode, da problemstillinger som benytter begrepet «opplever» i hovedsak blir knyttet til denne metoden da denne formen for kunnskap eller informasjon kun blir tilgjengelig gjennom å forhøre seg om målgruppens opplevelser. Her er det viktig at jeg som forsker ikke på forhånd begrenser eller legger rammer for hva som kan være aktuelle opplevelser, noe som ofte forekommer ved spørreundersøkelser hvor spørsmålene gjerne forekommer i form av graderinger.

Hensikten med studien er å belyse og skape forståelse rundt barnevernsbarn opplevelser med begrepet tillit, noe som samsvarer med det Thagaard (2018) beskriver med kvalitativ metode da en av hensikteten med metoden er å utvikle forståelse for sosiale fenomener. Jeg ønsker som sådan også å få frem de perspektivene og oppfatningene deltakerne har om sin egen verden slik som Moen & Karlsdóttir (2011) skriver. Med «sin verden» legger det en føring på hvordan menneskets livsdeltakelse og livsverden blir sett på. Dette er også i tråd med en kvalitativ tilnærming hvor man fokuserer på menneskets enkeltopplevelse og en mer «flytende» og subjektiv verden.

3.1.1 En hermeneutisk forståelse av forskningen

I det jeg som forsker har bestemt meg for et tema ligger det allerede noen tanker eller hypoteser i bunn. Utgangspunktet for studien var begrepet generell tillit og hvordan tillitsbrudd i barnevernet potensielt ville kunne påvirke tilliten til andre mennesker. En spesifikk hypotese handlet om at når man ikke opplever å kunne stole på ansatte i barnevernet som får betalt for å hjelpe deg, hvordan kan de da stole på naboen, mannen i gata og folk de ikke kjenner når dem ikke har den samme forpliktelsen overfor deg? Underveis i studien ble det klart at fremmede ikke alltid betyr det samme for alle, og at enkelte regner fremmede som noen man direkte samhandler med og ikke er noe man knytter til mannen i gata. Det ble derfor klart at en slik problemstilling ville krevd mer direkte spørsmål og bedre ville egnet seg målt gjennom en kvantitativ studie. Jeg måtte

derfor endre retning i det analytiske arbeidet ettersom informantenes perspektiver på fremmede og opplevelsene deres rundt dette var vanskelig å få tak på. Dette illustrerer hvordan mennesker forstår verden og ulike begreper på forskjellige måter.

Min forforståelse ble deretter sentral i hvordan jeg jobbet videre for å utvikle en spesifikk problemstilling, intervjuguide og i det videre arbeidet med analysen. Det er flere perspektiver på dette, men jeg forholder meg til Hans-Georg Gadamer sine tanker rundt forforståelse da han mener at vi ikke kan velge vekk deler av vår forforståelse, den er alltid med oss (Kleven & Hjordemaal, 2018). Jeg som forsker kan i dette tilfellet ikke forstå noe uavhengig av hvordan jeg er som person og de erfaringene jeg har med barnevernsbarn eller eventuelt barnevernet i dette tilfellet. Dette skal jeg se videre på under 3.62 Forskerrollen.

3.2 Etiske hensyn

Etikk er en sentral del av ethvert forskningsarbeid, men er ekstra viktig når man skal forske på sårbare grupper. Barnevernsbarn er å anse som en slik gruppe, og jeg har som følge at dette måtte ta noen grep for å sikre at prosessen har gått riktig for seg. Jeg ønsker derfor å ha denne delen tidlig i metodekapittelet da det etiske har hatt stor plass i forskningsprosessen.

Norsk senter for forskningsdata (NSD) er personvernombud for forskningsprosjekter knyttet til universiteter, høyskoler og øvrige forskningsinstitusjoner, og de godkjenner studier i tråd med forskningsetiske regler (Thagaard, 2018). Som følge av dette ble også min studie meldt til NSD for godkjenning (se vedlegg 1). I meldeskjemaet ble det beskrevet en rekke faktorer knyttet til studiets utvalg, hvordan datainnsamling skulle gjennomføres, hensyn til personvern, metodevalg, etikk og analyse, her under også tema for intervju. NSD godkjente i denne sammenheng også et informasjonsskriv (vedlegg 2) som jeg ga til deltakerne hvor skrevet informerte om formålet med studien, hva deltakelse ville innebære, rettighetene deres og at studien hadde planlagt avslutning den 15.05.21. Det sto også hvem man kan kontakte ved spørsmål, og hvem studien foregår i regi av (NTNU).

Da jeg søkte NSD ble jeg kontaktet fordi de hadde noen «bekymringer» rundt håndtering av tredjepersoner i studien min, slik som ansatte i barnevernet, på institusjon, fosterfamilie og biologisk familie. «Bekymringene» gikk på at man som tredjeperson i slike studier får like rettigheter som den som deltar, altså rett til innsyn i personopplysningene og kunne få kopier av dette, få rettet og slettet personopplysningene og kunne klage på behandlingen av personopplysningene. Dette er viktige hensyn for å ivareta enhver rett til å bevare privatlivets fred. Samtidig vil det å informere tredjepartene om deres involvering i studien kunne påvirke mulige deltakers ønske om å delta. Dette kommer da i konflikt med at forskning ikke skal føre til skade eller være til ulempe for de som deltar. Jeg argumentere derfor til NSD hvorfor jeg mente at rettighetene til tredjepersonene skulle falle vekk. Et av argumentene var at barnevernsbarn er en sårbar gruppe som kan ha ambivalente relasjoner til tredjepersonene og at det derfor argumenteres for beskyttelse av disse relasjonene og deltakerne selv. Da tillit i denne studien knyttet til spesifikke grupper kunne jeg heller ikke fjerne spørsmål rundt tredjepersonene. Jeg argumenterte også for at det kan påvirke informantenes opplevelse av hva man kan si og dermed være en hemmende faktor for forskningens formål å informere tredjepersonene. Et annet argument gikk på at

man ved å informere tredjepersonene vil bekrefte deltakerens inngåelse i datamateriale, noe som ville gått utover deres anonymitet.

Jeg måtte som følge av dette, for å redusere de potensielle ulempene for tredjepersonene, gjøre noen grep. NSD fortalte om to muligheter for å begrense disse ulempene, det ene handlet om å ikke ta lydopptak og derfor bare ta notater, mens det andre handlet om å begrense personopplysninger jeg samlet inn. Jeg valgte det siste alternativet da jeg opplever at man kan få frem deltakernes opplevelser bedre da man ikke er avhengig av å huske det, eller notere fort nok underveis. Det var også et bedre valg for å være mer til stede i samtalen.

Et viktig etisk prinsipp er informert og fritt samtykke. NESH (2016) skriver man skal informere om formålet med forskningen, hvem som får tilgang til opplysningene, hensikten med studien og eventuelle følger deltakelse kan få. Det er et sentralt poeng at deltakelse og samtykke skal være frivillig. Samtykket bør også være dokumenterbart så lenge man arbeider med personopplysninger (NESH, 2016). I mitt tilfelle ble samtykke dokumentert muntlig for å samle inn minst mulig personopplysninger.

Jeg oppfordret informantene til å ikke si eget eller andres navn under intervjuet, ei heller små stedsnavn. Dersom det skjedde, ble det anonymisert. Jeg tilstrebet også å få transkribert fortløpende slik at jeg kunne slette lydopptaket av både samtykket og selve intervjuet. Dette er også et sentralt etisk prinsipp, nemlig konfidensialitet. NESH (2016) trekker frem at informasjon om personlige forhold som samles inn skal behandles konfidensielt og fortrolig: «[p]ersonlige opplysninger skal vanligvis være aidentifisert, mens publisering og formidling av forskningsmaterialet vanligvis skal være anonymisert» (s.16).

Ved å oppmuntre til å ikke bruke navn, transkribere fortløpende og slette lydopptaket innen rimelig tid ble det regnet som at ulempen for tredjepersonene var av mindre art da det ble anonymisert tidlig. Transkripsjonen blir sådan heller ikke regnet som persondata. Thagaard (2018) skriver at man bør begrense hvor lenge man oppbevarer dataene, noe jeg var bevisst på og dermed transkriberte så fort som mulig og dermed også fikk slettet lydopptakene i gjennomsnitt 4 dager etter gjennomføring.

Jeg valgte likevel å ta noen grep under oppbevaring av transkripsjoner, og har kalt alle informantene for I (i) for informant og meg for M. Utenom dette har jeg kun skrevet ned ting rundt intervjuene som kan ha betydning, slik som lengde, eventuelle forstyrrelser under intervjuet og hvordan intervjuet foregikk.

Som følge av disse etiske hensynene var jeg også under utarbeiding av intervjuguiden opptatt av å ikke stille for private spørsmål som gikk for mye på tredjepersonenes personvern. Jeg søkte heller etter deltakernes opplevelser rundt disse relasjonene.

Det ble i informasjonsskrivet beskrevet hvordan dataene ville oppbevares, altså beskyttet på en harddisk bak et passord og slettet fortløpende etter transkribering. Jeg knytter heller ikke i teksten sammen bakgrunnsinformasjon som utdanning opp mot alder, boplassering og andre identifiserbar informasjon for å sikre mest mulig anonymitet. Jeg har i teksten gitt informantene navn, men disse er ikke brukt i selve transkriberingen. All håndtering av sitater er i ettertid har blitt knyttet til nummer.

Forandringsfabrikken skulle bistå meg å komme i kontakt med informanter, informasjonsskrivet ble derfor sendt til dem og lagt ut på Facebook, ettersom jeg ønsket å ha bredde i min søken etter informanter. Ved briefingen før intervjuet tok jeg opp

informasjonsskrivet og hvilke hensyn vi måtte ta under selve intervjuet. Det ble da klart at ikke alle hadde fått informasjonsskrivet på forhånd, spesielt de jeg fikk kontakt med gjennom forandringsfabrikken. Jeg gikk derfor gjennom den muntlig før jeg sendte den til de etter endt intervju. Jeg forklarte også hvorfor samtykket skulle foregå muntlig, noe som passet bra ettersom halvparten av intervjuene ble gjennomført digitalt.

3.3 Kvalitativt forskningsdesign

I denne delen av kapittelet ønsker jeg å vise hvordan jeg har gått frem i datainnsamlingen og hvordan studien har blitt gjennomført. Som følge av problemstillingens oppmerksomhet mot hvordan barnevernsbarn opplever at tillitsfulle relasjoner utvikles i barnevernet og den koblingen jeg i 3.1 vitenskapelig forankring gjorde mellom problemstillingen og kvalitativ metode, ble det bestemt at dette best ville komme til uttrykk gjennom intervju. Kvale og Brinkmann (2015) anser intervju som en god tilnærming dersom målet er å «forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra hans eller hennes eget perspektiv» (s.42).

3.3.1 Semistrukturert intervju

Kvalitative forskningsintervju deles gjerne inn i tre ulike typer hvor forskjellen ligger i hvilken kontroll forskeren ønsker å inneha underveis og i forkant av selve intervjuet (Thagaard, 2018). Etter å ha sett på forskjeller mellom veldig åpne og mer strukturerte intervju fant jeg at en mellomting var mest hensiktsmessig da jeg på forhånd hadde noen temaer jeg ønsket gå gjennom, men samtidig ville jeg være åpen for informantenes fortellinger, noe som er i tråd med Thagaard (2018) beskrivelser av et semistrukturert intervju. Jeg var spesielt opptatt av den åpne delen hvor informantene står fritt til å presentere sin forståelse og perspektiver på tillit. Den strukturerte delen av intervjuet skulle få frem erfaringer og opplevelser knyttet til ulike deler av barnevernet, oppvekst og samfunn. Rekkefølgen var på den måten ikke viktig, men heller at man besøkte de ulike dimensjonene i løpet av intervjuet (Thagaard, 2018).

Jeg valgte en-til-en intervju da jeg opplever temaet som mulig sensitivt, samt det å gjennomføre gruppeintervjuer setter ekstra krav til forskeren. Det kunne fått frem flere likheter og ulikheter i historiene ved gruppeintervju da de kunne kjent igjen eller fått frem nye minner gjennom andres historier. Jeg kunne også risikert å ikke få informanter da gruppeintervju kan fremstå som noe ukjent og alvorlig, og da kanskje spesielt når man skal snakke om noe som kan ha vært vanskelig og sårbart.

Det ble klart for meg gjennom å lese faglitteratur om metode at det er en asymmetrisk relasjon mellom forsker og informant. Forskeren får tilgang på mye informasjon om den andre og hen sitter på en del makt når det kommer til intervjuets fremgang og tema. Dette var noe jeg også følte på selv etter intervjuene, at jeg fikk vite mye privat og sårbart om dem, men ikke motsatt. Det var for meg viktig å begrense denne opplevelsen mest mulig, og tok derfor et bevisst valg om å også være åpen i relasjonen med dem og ikke få det til å fremstå som at jeg var «over» dem, eller visste bedre enn dem på noen som helst måte. Jeg var derfor ydmyk i kontakten før intervjuet og presiserte hvor takknemlig jeg var at de viste interesse. Jeg klargjorde også underveis jeg ikke ville dømme dem om de fortalte meg om dårlige valg de hadde tatt, noe jeg også sa ved en

anledning. Jeg var opptatt av å understreke at jeg forsto at dette kunne være et vanskelig tema og at de ikke måtte fortelle mer enn de selv ønsket.

3.4 Praktisk gjennomføring av studien

Denne delen av kapittelet tar for seg den praktiske gjennomføringen av studien. Det vil si prosessen fra å utvikle intervjuguide, utvalg og rekruttering av informanter til selve gjennomføringen av intervjuene.

3.4.1 Utvalg og rekruttering

Etter å ha bestemt meg for intervju og intervjuform måtte jeg vurdere hvordan jeg skulle komme i kontakt med målgruppen, mennesker som tidligere har vært under barnevernets omsorg. For å gjøre dette avgrenset jeg målgruppen for å skaffe en ramme for studien. Det å komme i kontakt med målgruppen viste seg å være mer utfordrende enn forutsett, og jeg måtte derfor underveis i studien utvide målgruppe gjennom å øke aldersspennet. Den endelige avgrensningen ble mennesker i alderen 16 til 30 år, og som hadde bodd under barnevernets omsorg i minimum 3 år. Jeg valgte minimum tre år da jeg i starten av studien ønsket å fremme den generelle tilliten, og forskningen viste at oppdragelse kunne spille en rolle (Wray-Lake & Flanagan, 2012). Det måtte derfor være et tidsperspektiv hvor man har mulighet til å bli oppdratt. Det var også å «luke» ut de som kun hadde korte, midlertidige opphold. Det kom derimot frem under intervju at en av informantene kun hadde bodd i fosterhjem i litt over to år, men da jeg i underveis i intervjuene oppdaget vanskeligheter med å få tak i generell tillit, har jeg allikevel inkludert intervjuet fordi oppdragelsen har mindre betydning. Jeg valgte alder 16 til 30 grunnet etiske hensyn rundt samtykke ved å gå lavere i alder, samt at prosjektet krever en del forståelse og refleksjoner rundt begrepet. Den øvrige grensen var for å minske ulemper med hukommelsen da hendelsene ville forekommet for en tid tilbake.

Grunnet denne avgrensningen gikk jeg for det Thagaard (2018) kaller for strategisk utvalg hvor man velger informanter som passer til problemstillingen. Det ville være meningsløst med et tilfeldig utvalg om de som hadde blitt trukket ikke hadde erfaringen jeg etterspør. Utvalgets betydning for studien vil bli videre diskutert under 3.6.1 kvaliteten i studien.

Da frivillighet er et viktig etisk prinsipp ble det også gjennomført det som kalles et tilgjengelighetsutvalg. Tilgjengelighetsutvalg handler om å velge informanter som er tilgjengelige for en (Thagaard, 2018), noe som også var noe av årsaken til at jeg satte en øvrig alder på 30, da jeg hadde vanskeligheter med å komme i kontakt med informanter når den øvrige alderen opprinnelige var 23.

Jeg gikk bredt ut og benyttet meg av flere plattformer i søken etter informanter da dette er en ganske spesifikk, men også forholdsvis liten gruppe. Jeg tok kontakt med forandringsfabrikken som bisto meg med tre informanter, tre informanter tok kontakt med meg etter å ha lest om studien på Facebook og to av informanter meldte seg når jeg uformelt fortalte hva jeg skulle skrive om, og kan derfor beskrives som bekjente. Det viktigste for meg i denne prosessen var at jeg ikke skulle få kjennskap til relevante informanter før de selv tok kontakt eller jeg fikk tillatelse til å ta kontakt med dem. Årsaken til dette var etiske hensyn og deres personvern, noe Thagaard (2018) trekker

frem som en utfordring i forbindelse med en såkalt snøballmetode hvor man anbefaler andre mennesker med den gitte erfaringen.

Jeg opplever at de åtte informantene og deres historier er stort nok til å besvare og belyse min problemstilling da jeg underveis opplevde det som Kvåle og Brinkmann (2015) kaller for et metningspunkt. Historiene var ulike da informantene har levd separate liv, men jeg opplevde at barnevernets innvirkning på tilliten og hvilke elementer som ble trukket frem som viktig i utviklingen av tillit var av relativt lik art. Riktignok er informantene delt i to grupper, men det ble funnet trekk på tvers av gruppene noe som også får frem metningspunktet i større grad.

3.4.2 Intervjuguide

Jeg utviklet en intervjuguide (vedlegg 3) med fokus på å få informantene til å fortelle om erfaringer og opplevelser med tillit. Da jeg opplevde et behov for å vite en del spesifikke ting om bakgrunn, og tillit knyttet til forskjellige grupper valgte jeg et semistrukturert format hvor jeg hadde en del spørsmål klar på forhånd, men hvor selve rekkefølgen var mer åpen. Jeg valgte uansett alltid å starte med bakgrunn og hvem de var for å få de til å bli mer avslappet. Intervjuguiden ble utarbeidet med et format som ligner på Thagaards (2018) beskrivelse av «et-tre-med-grener» hvor stammen lå rundt tilliten, med grener som gikk ut mot tilliten til ulike grupper og ulike erfaringer med tillit.

Jeg valgte å stille en del spørsmål rundt bakgrunnen, slik som utdanningsnivå, kort barnevernshistorikk, første plassering, type plassering osv. da jeg gjennom å lese barnevernsforskning fant at slike elementer kan spille en rolle for barnevernsbarns videre utvikling i samfunnet. Slike spørsmål ble også benyttet for å eventuelt kunne se hvordan de tenkte dette kunne påvirke tilliten, noe forskning på generell tillit fokuserte på.

Dette med hvorvidt man fremdeles har kontakt med barnevernet eller er under ettervern er også noe jeg anså som relevant da dette også er en faktor som kan påvirke hvorvidt man fullfører utdanning og da igjen tilliten. Det var også relevant fordi det kunne belyse om de eventuelt ønsket å benytte seg av mulighetene om ettervern eller om tidligere opplevelser med barnevern hadde påvirket tilliten til om det var noe hensikt å motta bistand.

Jeg prøvde på forhånd å formulere spørsmål som ga rom for refleksjon og som ikke var ledende. Det er ikke til å komme unna at jeg i utarbeidelsen av spørsmålene, og generelt oppgaven, hadde en formening om hvordan tilliten potensielt kunne bli påvirket basert på hvordan jeg tror jeg ville opplevd det, jamfør Gadamer's poeng med at man ikke kan velge vekk deler av forståelsen (Kleven & Hjordemaal, 2018). Jeg var derfor bevisst dette i utformingen av spørsmålene og det var derfor viktig for meg å ha noen spørsmål klare under de ulike temaene for å forsøke unngå spørsmål av ledende art.

Under utarbeidelsen av intervjuguiden ønsket jeg å undersøke om det og være under barnevernets omsorg påvirker tilliten til andre mennesker. Det viktigste jeg ønsket svar på var hvordan de opplever tillit til andre, hvordan de opplevde tilliten til barnevernet og hvordan de opplevde at barnevernet hadde jobbet for å gjøre dem tillitsfulle. Jeg fant ut at tillit til fremmede var utfordrende da man har ulik forståelse av hva man legger i fremmed og at det kanskje ville vært lettere å måle dette kvantitativt da man kan spørre «stoler du på naboen din?», men dette er et meningsløst spørsmål å stille i et kvalitativt

intervju da dette ikke gir noe dybde i forståelsen. Dette trekker frem de ulike kvalitetene til kvantitativ og kvalitativ forskning.

Intervjuguiden ble endret etter prøveintervjuet jeg gjennomførte, noe som var nyttig for den videre prosessen. Det kom frem i prøveintervjuet at det var utfordrende å tenke på de ulike rollene folk har i barnevernet. Vedkommende tenkte automatisk på saksbehandler når jeg sa barnevernet, ikke nødvendigvis på f.eks. tilsynsfører som kanskje skal være den tillitspersonen man skal ha kontakt med. Det ble som følge av dette utarbeidet flere spørsmål som gikk direkte på dette med tilsynsførers rolle og saksbehandlers rolle og hvorvidt relasjonene med dem bidro til å utvikle tillit. Jeg lagde derfor flere nyanser i spørsmålene. Det ble også anbefalt å spørre om opplevelsen av egen flytting og opplevelsen av samværet med biologiske foreldre. Det førte også derfor til noen mindre praktiske endringer. Jeg ble bevisst at jeg i starten måtte få innsikt i deres biologiske familie da det kunne oppstå situasjoner hvor jeg ikke hadde nok kjennskap til forhold rundt informantene. På forhånd hadde jeg forsøkt å unngå dette grunnet etiske hensyn, men jeg fant ut at det var nødvendig for intervjusamtalen. Jeg forsøkte likevel å holde informasjonen til et minimum.

Til slutt endte jeg med en intervjuguide hvor spørsmålene kretset rundt ulike erfaringer med tillit knyttet til ulike grupper slik som biologisk familie, institusjon eller fosterfamilie, barnevernets arbeid med tillit, hvordan barnevernet har påvirket tilliten deres og noen spørsmål som gikk på andre instanser. Årsaken til spørsmålene om andre instanser var for å se om det å ha opplevd statens potensielle makt på nært hold hadde hatt noen påvirkning på opplevelsen av andre instanser.

3.4.3 Gjennomføring av intervju

Jeg har valgt å inkludere prøveintervjuet i datamaterialet da vi var inne på mye av det samme som i de andre intervjuene og det derfor ikke er mange praktiske forskjeller. Dette gir også et jevnt antall informanter i gruppene. Jeg gjennomførte derfor totalt åtte intervjuer, men før jeg går nærmere inn på intervjukontekstene skal jeg kort beskrive hvordan intervjuene ble startet.

Jeg sendte ut lite informasjon på forhånd, men i innleggene på Facebook ble informasjonsskrivet delt sammen med en lettere forklaring av prosjektet og hva jeg ønsket å se på. Denne informasjonen sendte jeg også til forandringsfabrikken, men hvorvidt de benyttet dette når de snakket med informantene er jeg usikker på. Jeg sendte derfor informasjonsskrivet til de for å opplyse om hva deltakelse innebærer.

Før intervjuet startet hadde jeg en liten briefing (Kvale & Brinkmann, 2015) hvor jeg presenterte studien og de etiske hensynene som påvirket informantenes intervju der og da, slik som det at de ble oppfordret til å ikke si navn eller identifiserbare stedsnavn. Jeg ønsket at informantene ikke skulle ha for mye informasjon om studien på forhånd da jeg ønsket få tak i de spontane opplevelsene og tankene rundt tillit. Dette kan ha en negativ konsekvens i den form av at de ikke får reflektert på forhånd og at det kanskje er vanskelig å få tilgang til historier, noe også en informant ga uttrykk for under intervjuet.

Selve gjennomføringen av intervjuene ble gjort forskjellig, men jeg ønsket være fleksibel slik at informantene kunne være mest mulige komfortable og at intervjusituasjonen skulle oppleves som mest mulig avslappet. Tjora (2010) peker på dette som en viktig forutsetning for å lykkes i intervjusituasjonen. Jeg forsøkte å skape dette gjennom og la

informantene bestemme mest mulig, slik som tid og sted, men jeg ønsket at dersom det var mulig og komfortabelt for informanten å ha fysisk oppmøte. Jeg ønsket dette i og med at tema kan oppleves som sensitivt, og det var viktig å kunne være i posisjon til å kunne vurdere informantene underveis for å se om tema ble mer sensitivt enn hensiktsmessig.

Dette er en sensitiv gruppe som potensielt har opplevd tillitsbrudd og negative livshendelser, det var derfor viktig for meg å i størst mulig grad vise ansikt og slik at de kunne vurdere hvorvidt jeg kunne stoles på. Tre av intervjuene ble derfor gjennomført hjemme hos informantene, en på kafé og fire intervju ble gjennomført digitalt. Dette av reisehensyn nå under koronapandemien. Intervjuenes varighet var fra en til to timer, hvor gjennomsnittstiden lå på 1time og 38 minutter. Dette er til dels lange intervju, noe man også kunne merke på noen av dem, men jeg ga beskjed underveis at vi kunne ta pauser.

Som nevnt over ble fire intervjuer gjennomført digitalt da avstanden var for stor. Jeg opplevde at denne samhandlingen ble noe annerledes, spesielt med én av informantene som ikke hadde tilgang på kamera. Jeg velger å understreke at selv om informantene ikke hadde på kamera så hadde jeg det, da også informanter forsøker å lese forsker underveis. Dette ville gi informantene mulighet til å vurdere meg og min person og hvorvidt jeg var til å stole på, og da også hvor åpen informantene kanskje følte hen kunne være.

Intervjuene ble gjennomført over en tidsperiode på 4 uker, grunnet rekruttering. Av etiske hensyn tilstrebet jeg å ha transkribert og slettet et lydopptak før jeg gjennomførte et nytt intervju for å minske mengden personopplysninger tilgjengelig. Dette viste seg å være utfordrende da jeg på en dag hadde to intervjuer, men da fokuserte jeg på å gjøre ferdig et av gangen.

Jeg hadde på forhånd tenkt mye over hva jeg burde være bevisst på under intervjuet. Jeg benyttet meg derfor bevisst av prober underveis i intervjuet. Thagaard (2018) trekker frem at det å benytte seg av prober kan føre til at informantene deler mer gjennom at man aktivt viser at man lytter. I prøveintervjuet brukte jeg ofte korte muntlige bekreftelser, men jeg forsøkte i de påfølgende intervjuene å heller bruke kroppslige prober som nikking for å vise at jeg var interessert. Årsaken til endringen var at de muntlige probene vanskeliggjorde transkripsjonen, og at det under digitale intervju er en liten forsinkelse noe som gjorde at det kunne forstyrre informantene da det ikke kom naturlig i en «pause». Jeg hadde også på forhånd produsert et ark med forslag til åpne oppfølgingsspørsmål for å sikre at jeg ikke skulle bli for ledende i oppfølgingen av historiene.

Som følger av at jeg transkriberte i stor grad underveis ble jeg også oppmerksom på hvordan stillhet i samtalen påvirker samtalen. Jeg ble derfor bevisst på å ikke alltid fylle denne stillheten da det kunne vise seg at informantene hadde mer på hjertet angående temaet. Jeg hadde også oppsummeringer underveis når vi gikk over til nye tema for å se om jeg hadde forstått essensen i fortellingene og ga de derfor mulighet til å komme med kommentarer eller rettelser (Moen & Karlsdóttir, 2011).

Stillhet kunne også forekomme dersom informantene ikke helt visste hvordan de skulle svare. Spesielt i et intervju uttrykte informantene at det var vanskelig å komme på historier hvorpå jeg av og til henviste tilbake til ting vedkommende hadde sagt tidligere i intervjuet og spurte om hvordan hen opplevde at dette kan ses i sammenheng for

eksempel. Jeg forsikret også informantene underveis, dersom de ble usikre på om det ble forsøkt skapt tillit til ansatte i barnevernet, at jeg var ute etter deres opplevelse og at det ikke finnes noen fasitsvar. Dersom de ikke opplevde at det skjedde var det det jeg ønsket å vite.

Jeg avsluttet intervjuene med en debriefing i tråd med Kvale og Brinkmann (2015), med unntak av et intervju hvor vi måtte avslutte tilsynelatende brått fordi vedkommende måtte i et møte. Vi hadde likevel gått gjennom alle temaene og hadde en kjapp oppsummering før vedkommende måtte løpe.

3.5 Fremgangsmåte og analysering

I denne delen av kapittelet skal jeg gå gjennom hvordan jeg har arbeidet med datamaterialet etter intervjuet. Først vil jeg gjennomgå ulike valg som ble begått under transkribering før jeg beskriver hvordan jeg gikk frem i analysen av data.

3.5.1 Transkribering av intervju

Transkribering er en sentral del av forskningsprosessen. Ikke bare for resultatet sin del, men man kan også argumentere for at deler av analysen starter allerede under transkribering. Dette merket jeg selv da jeg både under intervju og transkribering la merke til hvordan jeg satte opplevelsene til informantene opp mot hverandre og tenkte på likheter og ulikheter underveis.

Kvale og Brinkmann (2015) trekker frem at det er forskjell på skriftspråk og talespråk og at man må være bevisst hvordan det i transkriberingsprosessen er mye informasjon som kan gå tapt. Da lydopptakene skulle slettes forløpende etter transkribering var jeg nøye med å skrive ned ordrett. Jeg valgte å transkribere på bokmål for å kunne anonymisere mer gjennom at man ikke kan kjenne igjen dialekt osv., en såkalt normaliserende transkripsjon (Tjora, 2010). Dette kan derimot gi utslag for meningen, men jeg overveide den ulempen som potensielt mindre enn anonymiteten til informantene mine. Ingen av informantene hadde dialekter som gjorde det umulig å «oversette» til bokmål.

Da jeg fokuserte på å skrive det nøyaktig ble det en del gjentakende ord når de nølte eller tok opp tråden etter å ha tenkt. Jeg har også ved flere anledninger valgt å legge inn indikasjoner på situasjonen gjennom å bruke []. Dette ble brukt ved blant annet merkbare stillheter i samtalen, spesielt når informanten skulle svare, for å bedre kunne lese situasjonen og transkripsjonen i etterkant. Nøling eller stillhet kan bety ulike ting, og jeg synes derfor det var viktig å kunne se slike ting når jeg skulle analysere. Enkelte steder sto det [knoter med ord] og da handlet det om at man i hovedsak starter og slutter mange ord uten at det gir mening som f.eks.: «du sa n/fo/at». Dette illustrerer om det potensielt var vanskelig å ordlegge seg. Jeg skrev også enkelte steder der man lo for å indikere stemningen, eller om jeg opplevde at latteren var betydningsfull på andre måter, for eksempel ved en litt mer usikker latter.

Jeg har valgt å beholde små særegne ord som informantene sier slik som liksom, sjø, sant, no, osv. for å ikke få informantene til å bli en grå masse uten personlighet. Jeg transkriberte også alle «mhm» «ehh» som informantene sa i intervjuet for å få frem mest mulig detaljert hvordan samtalen gikk og hvorvidt dette kan illustrere usikkerhet og tankeprosesser. Jeg ønsker presisere at enkelte av disse småordene er fjernet i selve

oppgaven da det kan fremstå som en fordumming av informantene. Dersom det oppleves å ha betydning, slik som at det kommer midt i en setning, blir det beholdt.

Jeg valgte riktignok å ikke transkribere alle de muntlige probene mine da det fjernet sammenhengen i fortellingene. Jeg tok dem med dersom jeg opplevde at de hadde en betydning for samtalen, som f.eks. når jeg tolket det slik at informanten fortsatte å prate grunnet bekreftelsen.

Etter jeg hadde transkribert intervjuene lot jeg de ligge en dag for å få det på avstand før jeg hørte gjennom dagen etterpå for å kvalitetssikre at det sto mest mulig ordrett. Det var da enkelte ganger at jeg måtte legge til, endre eller slette ord, men ikke større endringer enn dette. Etter dette ble opptaket slettet. Slettingen foregikk senest innen en uke, men i snitt på fjerde dag etter opptak da jeg brukte i snitt to-tre dager å transkribere hvert intervju. Da de fleste intervjuene ble gjennomført på ettermiddag/kveld begynte ikke transkriberingen før dagen etter. Jeg endte til slutt med 220 sider med transkribert intervju som jeg deretter skulle i gang med å analysere.

3.5.2 Analyse av data

Når man har transkribert intervjuene begynner neste del av analyseprosessen, nemlig den mer bevisste fortolkningsprosessen. Jeg kaller det den bevisste fortolkningsprosessen da jeg under intervju og transkriberingen av dem opplevde å finne likheter i det som ble sagt. Et eksempel på dette er at de to første intervjuene begge nevnte det økonomiske aspektet ved barnevernet og opplevelsen av å være en av mange, noe jeg beit merke i, og dermed allerede her begynte fortolkningsprosessen. Denne delen av forskningsprosessen handler om å gjøre datamaterialet tilgjengelig for forskeren og mer håndterbart i det videre arbeidet. Dette er en krevende prosess hvor en må forholde seg til flere ting samtidig. Det ene er det datamaterialet du har foran deg, mens du samtidig må være i stand til å forholde deg til egne refleksjoner og teoretiske perspektiver.

I den analytiske tilnærmingen til materialet mitt benyttet jeg meg at det Tjora (2010) kaller en stegvis-deduktiv induktiv tilnærming (SDI). I denne tilnærmingen jobber man da både deduktivt og induktivt, noe som betyr at man jobber både fra data til teori, men også at man også går fra mer teoretisk og sjekker opp mot det empiriske datamaterialet. For min del vil dette gå på at jeg i første omgang startet blankt hvor jeg prøvde klassifisere og generere ut ifra det faktiske datamaterialet. Jeg fant felles tema som informantene tok opp, også har jeg i ettertid endret ordlyd på disse temaene etter å ha lest relevant teori. Et eksempel på dette er at jeg hadde en kategori som gikk på det at ansatte forteller ting om seg selv som jeg kalte «dele av seg selv» fordi det var slik informanten beskrev det noe som jeg i lys av teori har valgt å kalle «gjensidig» gjennom opplevelsen av subjekt-subjektrelasjoner.

Koding av transkribert materiale

Koding handler om å forkorte datamateriale til en mer håndterbar mengde. Jeg startet derfor med å sette opp en tabell, hvor det på ene siden ble skrevet en kode som samsvarte med det begrepet informanten brukte. På andre siden tok jeg frem tilhørende sitat eller en kort beskrivelse av sammenhengen. Et eksempel på dette er at jeg kodet «sak» på venstre side av tabellen, og på høyre side skrev at informanten opplever at de

blir sett som sak, ikke person. Jeg skrev også hvilken informant som hadde sagt det slik at jeg kunne plassere flere ytringer av samme eller en annen informant i samme boks dersom ytringen var lik. Dette gjorde jeg for å skape struktur i datamaterialet og «fjerne» deler av datamaterialet som ikke var relevant. I denne første kodingen gikk jeg bredt ut og det ble derfor mange koder siden jeg benyttet informantenes egne begrep. Dette går linje med Tjoras (2010) beskrivelse av første kodingen hvor dette skal forekommer nært opp mot de ulike begrepene benyttet i datamaterialet.

Jeg satt igjen med koder fordelt på sju tabeller da jeg underveis i kodingen også benyttet meg av intervjuguidens inndeling for å systematisere hvilken tillit det var snakk om og hvilke faktorer de opplever å ha betydning i ulike tabeller. Et eksempel på dette var at en tabell het «tillit til barnevernet», en annen het «andre temaer som ble tatt opp», en tredje het «faktorer som påvirker tillit» og en het «forhold ved barnevernet som påvirker tilliten» og lignende. Enkelte koder ble skrevet i flere tabeller, da hovedsaken var å trekke frem essensen i materialet mitt som Tjora (2010) skriver. Jeg har ikke helt forholdt meg helt til Tjoras beskrivelse av SDI da jeg til dels kategoriserte mer underveis, da jeg opplevde det som mer hensiktsmessig med mine data.

Etter første koding av alle åtte intervjuer gikk jeg gjennom kodene på nytt for å se om det var noen koder som beskrev det samme, men hvor de brukte forskjellig begrep. Jeg slo da disse sammen og lagde en bredere kode. I samme kodeboks beholdt jeg riktignok de gamle kodene i parenteser slik at jeg kunne finne tilbake til dem. Dette gjorde jeg i alle prosesser av kodingen da jeg gjentok prosessen etter et par dager for å se om jeg fremdeles hadde samme forståelse.

Kategorisering

Når man har opprettet koder skal man i neste steg forsøke å kategorisere disse kodene. Dette gjør man for å få frem overordnede tema og ulike dimensjoner som finnes i datamaterialet. Her benytter man teoretiske eller analytiske begreper for å skape mening. Tjora (2010) skriver at empiri-nær koding vil ender med mange koder, noe jeg også opplevde. Når disse blir sett i større sammenheng hvor man ser hvordan flere koder hører sammen kaller man dette gjerne for en kategorisering. Tjora derimot kaller dette for kodegruppering. Det er disse kodegruppene som danner utgangspunktet for den videre analysen og aktuelle tema.

Det finnes flere ulike måter å dele disse kodene inn på, og jeg forsøkte meg først på en nivåinndeling hvor jeg trakk frem institusjonelle faktorer, mellommenneskelige faktorer og faktorer ved boplasseringen, og hvordan tilliten ble påvirket på disse tre nivåene. Det var riktignok en utfordring da enkelte koder passet flere plasser og jeg gikk derfor inn for en mer teoretisk kategorisering. Jeg la merke til at disse kategoriene skildret viktigheten av å bli sett som menneske, noe som fikk meg til å se nærmere på anerkjennelsesteori og subjekt-subjektrelasjoner. Når jeg med dette i grunn så på materialet med dette perspektivet ble det tydelig at utvikling av tillit i relasjoner også henger tett sammen med opplevelsen av frihet. Jeg endte til slutt med kategorier som var mer teoretisk, men som også får frem den subjektive opplevelsen deres. Jeg fikk da følgende kategorier:

- Tillit utvikles når man får bestemme selv
- Tillit utvikles i relasjoner basert på gjensidighet og likeverd
- Tillit utvikles når man blir møtt med forståelse og omsorg

3.6 Studiens kvalitet og refleksjon rundt egen rolle

I denne siste delen av kapittelet skal jeg reflektere over kvaliteten i studien samt hvordan egen rolle har påvirket utviklingen av prosjektet og deretter også resultatet.

3.6.1 Kvaliteten i studien

Kvaliteten på i forskningsstudier er et viktig og komplekst tema. Når det kommer til kvantitativ forskning snakker man gjerne om validitet og reliabilitet, noe som ikke er like enkle begrep i kvalitativ forskning. Reliabilitet i kvantitative metoder knyttes til hvorvidt man kan etterprøve forskningen og få samme resultat, altså om resultatet er pålitelig (Thagaard, 2018). Dette er derimot ikke like lett i kvalitative metoder fordi samspillet mellom forsker og intervjuobjekt i større grad spiller inn på resultatet. Validitet handler om funnene kan ses som gyldige.

Jeg har for å øke reliabiliteten vært transparent i hvilke valg jeg har tatt og hvorfor, noe som Thagaard (2018) skriver er et viktig ledd i kvalitativ forskning. Beskrivelsen av analyseprosessen er et eksempel på dette. Neste del som omhandler forskerens rolle går mer i dybden på hvordan jeg som forsker har påvirket studiens utvikling, da også underveis i intervjuet.

Et grep jeg gjorde underveis i intervjuene var å sjekke informantenes utsagn ved å oppsummere eller gjenfortelle det de sa for å fjerne eventuelle feiltolkninger og dermed skape en troverdighet i utsagnene. Dette kan ses som en «på stedet»-kontroll som Kvale og Brinkmann (2015) skriver. Jeg hadde også en oppsummering på slutten av hvert intervju hvor jeg trakk frem de ulike aspektene jeg hadde oppfattet at de syntes var viktige og spurte om dette stemte. Jeg spurte også det var noe de eventuelt ville tilføye eller presisere. Denne prosedyren bidrar også til å sikre reliabiliteten til at de dataene jeg benytter reflekterer informantenes faktiske meninger og dermed potensielt øker sjansen for at samme perspektiv ved en gjentakelse av studien da jeg minsker muligheten feiltolkninger underveis i intervjuet. Jeg opplevde dette også som en god avrundning på intervjuet.

Når det kommer til hvorvidt mine funn kan argumenteres som valide og gyldige (Thagaard, 2018) vil det avhengige av hvilke kriterier en er opptatt av. Et kriterium man ser på i denne sammenheng er utvalget og hvorvidt man anser utvalget som stort nok og representativt til å gjelde flere enn deltakerne. Thagaard (2018) peker på at slike strategiske utvalg som jeg foretok kan gi en skjevhet i utvalget da enkelte er mer komfortabel med forskning og lettere melder interesse. Jeg var på innlegget på nettet spesifikk på at man ikke må føle at man må ha opplevd store tillitsbrudd eller lignende, at jeg kun ønsket å belyse deres opplevelser, gode som dårlige. Det kan likevel tenkes at jeg kom i kontakt med mennesker som hadde et engasjement rundt barnevernet eller hadde sterke meninger eller opplevelser rundt studiens tema. Dette gjelder kanskje spesifikt de informantene jeg kom i kontakt med gjennom forandringsfabrikken da disse informantene jobber med å spre kunnskap og mulig endre praksiser i barnevernet. Jeg hadde åtte informanter totalt, fire fra hver gruppe, så utvalget som helhet er ikke spesielt stort. Tre av informanter hadde også vært på ene-tiltak, et tiltak relativt lite brukt, noe som viser en skjevhet og mulige begrensninger ved utvalget. Jeg opplever derimot at et bredere spenn blant fosterbarna, hvor det også fortelles om positive og negative erfaringer med fosterfamilien. Det var bare en gutt blant informantene, men jeg opplever likevel at dette ikke har mye å si for studien da jeg ikke forsøker å fremme

ulikheter mellom kjønnene, og vedkommende fortalte mye lignende som de andre med lik plassering. Målet med studien var heller ikke å beskrive alle barnevernsbarns opplevelser med hvordan tillitsrelasjoner utvikles i barnevernet, men få frem informantenes subjektive opplevelse, og med det som mål er antallet informanter innenfor. Det at informantene mine ikke er fra samme by er med å skape en større representativitet i utvalget da dette kan fjerne lokale forskjeller.

Dersom man skal undersøke gyldigheten er det heller kategoriseringen og kodingen som må diskuteres, og her har jeg forsøkt å være transparent i dette kapittelet om valg jeg har foretatt underveis i prosessen. Gyldighet vil i denne sammenheng handle om min fortolkning, om jeg i analysen og drøftingen gjør rimelige slutninger. Ved å være transparent rundt transkripsjon, analyse og drøfting gir det deg som leser mulighet til å gå gjennom resonnementene mine og selv vurdere hvorvidt du anser resultatene som gyldige.

Resultatene av kvalitative studier kan ikke generaliseres eller overføres på samme måte som kvantitative studier, fordi utvalget ikke er representativt og resultatene gjerne er kontekststøttede. Mitt utvalg er lite, strategisk valgt og basert på tilgjengelighet og dermed mindre sannsynlighet for et representativt utvalg sammenlignet med om det hadde blitt foretatt sannsynlighetsutvalg (Thagaard, 2018). En slik form for formålsutvalg, der man velger seg ut grupper som er fordelaktige for studiens mål, vil ifølge Kleven og Hjordemal (2018) ikke kunne føre til statistisk generalisering. Enkelte tar derimot til orde for en overførbarhet i kvalitative metoder som går på at det er «tolkningen av resultatene som gir grunnlag for overførbarhet, og ikke beskrivelser av mønstre i dataene» (Thagaard, 2018, ss. 193-194). Dersom man benytter slike kriterier har jeg forsøkt å være transparent under prosessen med hvordan jeg har tolket resultatene gjennom å fortelle om hvordan jeg har kodet, gruppert og ikke minst revidert dette underveis.

Tjora (2012) skildrer ulike muligheter å generalisere eller overføre kvalitative data på, og den relevant i mitt tilfelle er den omtalt som konseptuell generalisering. Dette er en generalisering som går på at begrepene, konseptene eller modellene kan overføres på tvers av situasjoner da de ikke nødvendigvis utelukkende er knyttet til empirien. Her kan man argumentere for at sammenhengen mellom tillit og opplevelse av frihet kan være relevant på tvers av empiri eller kasus. Det er ikke en overføring av opplevelser som er aktuelt, men hvordan erfaringene med hva som er bidragsyttere i mulighetene til å utvikle tillit i en relasjon som er gjenkjennbare på tvers av relasjoner. Med dette som kriterier ser man at resultatene mine kan være overførbare også i andre situasjoner.

Overførbarhet kan forstås på ulike måter. På den ene siden kan resultatene i denne oppgaven være noe andre kan kjenne seg igjen i – for eksempel barnevernsbarn eller ansatte i barnevernet. På den andre siden har problematikken et allmennmenneskelig trekk – tillit og frihet er begreper alle mennesker har et forhold til, og i denne oppgaven får de kvalitative beskrivelser av situasjoner og historier som gir begrepene et mer konkret meningsinnhold. Et siste poenget er at analysekategoriene utgjør et «språk», altså kategorier, som andre kan bruke for å bedre forstå og beskrive seg selv og andre. Selv om resultatene ikke er generaliserbare i kvantitativ form, mener jeg at resultatene i denne oppgaven har en klar overførbar verdi og relevans.

3.6.2 Forskerrollen

Her tenker jeg ta opp igjen den tråden jeg la under en hermeneutisk forståelse med hvordan forskeren påvirker studien. Dette er også en forlengelse av kvalitetsvurderingen da transparens er en vesentlig del av kvalitetsvurderinger.

I arbeidet med studien har jeg forsøkt å ta Gadammers (Kleven & Hjordemaal, 2018) tanker om forforståelse med i tankene om hvordan jeg påvirker samhandlingen med informantene. Jeg har forsøkt å være reflektert i forhold til forkunnskapene, og hvordan de perspektivene og fordommene jeg har kan påvirke resultatene. Jeg har forsøkt å være åpen for andre perspektiver og dermed sette egne fordommer på spill i møte med informantenes opplevelser. Jeg skal derfor nå fortelle om min forforståelse i møte med denne gruppen og temaet.

Jeg har i min levetid hatt flere nære relasjoner til fosterbarn og har som følge av det også hatt en del interessante samtaler om deres opplevelser opp gjennom. Det var likevel ikke det som var utgangspunktet for interessen i det opprinnelige studien – hvordan å være under barnevernets omsorg påvirker tilliten til fremmede. Jeg har selv aldri vært under barnevernet, men som følge av mine personlige relasjoner har barnevernet vært noe jeg til en viss grad har forholdt meg til, men ikke nødvendigvis utelukkende med negative holdninger. Mine tidligere erfaringer med fosterbarn har ikke vært slik hovedvekten av disse informantene fortalte om, hvor det å føle seg som en jobb eller hvor det økonomiske ved relasjonen har hatt betydning, så akkurat det overasket meg. Samtidig var det noe jeg var klar over, og mistenkte, men jeg var ikke forberedt på den tydelige opplevelsen fosterbarna hadde. Jeg ble også overrasket over hvor tillitsvekkende det oppleves at det deles informasjon over hodet på deg, da dette ikke var noe jeg hadde tenkt nevneverdig på selv, heller ikke i mine relasjoner til profesjonelle hvor informasjon lagres og er tilgjengelig for flere.

Den manglende teoretiske forkunnskapen kan ha vært både en fordel og en ulempe da jeg i møte med empirien og teorien ikke har hatt mange teoretiske hypoteser. Jeg hadde riktignok noen kunnskaper om subjekt og objektforståelse av mennesker, men ikke på det nivået som danner det teoretiske grunnlaget. Jeg tror at mine noe manglende forkunnskaper om tema er den enkeltstående faktoren med mest betydning for studiens resultat. Barnevernet som helhet har hatt liten til ingen tilstedeværelse i min utdanning, noe som førte til at jeg måtte sette meg inn i et helt nytt tema. Dette gjelder også tillit som begrep. Konsekvensen kan være at det teoretiske utgangspunktet ikke er det mest dagsaktuelle, eller at jeg har gått glipp av noen viktige perspektiver. Her vil jeg likevel argumentere for at helheten i oppgaven, hvordan tillit henger sammen med frihet og hvordan ulike aspekter ved hvordan tillit påvirkes i relasjoner, gir mening og at det ikke kommer frem noen perspektiver jeg som forsker eller privatperson tenker er utenkelige. For min del er det selve historiene rundt disse kategoriene som var overraskende, ikke nødvendigvis hva det kan knyttes til og forklares med.

Med mine forkunnskaper og tanker rundt forskerens påvirkning på intervjusituasjonen har jeg tatt noen bevisste valg i hvordan jeg ønsket å gjennomføre intervjuene. Jeg var ikke opptatt av å være konfronterende dersom det forekom ulikhet mellom kroppsspråk og den muntlige talen, dette forekom heller ikke så vidt jeg merket, men det var et tilfelle hvor jeg la merke til en selvmotsigelse.

Basert på informantenes historier og hvilke opplevelser de som barnevernsbarn kan ha hatt i møte med autoritetsfigurer som ikke tror eller hører på dem, inntok jeg mer avslappet og empatisk intervjurolle. Empatisk intervjuing handler i Kvale & Brinkmann

(2015) om en positiv holdning til de man studerer og kan beskrives som en «vennshipsmetode». Empati i intervju er et tema som blir diskutert, men jeg vurderte det som viktig å bekrefte deres opplevelser slik at de følte seg trodd og hørt da jeg kunne forbindes med en autoritetsfigur. En etisk vurdering her vil være om det å ta en slik posisjon i møte med informantene fører til at informantene deler mer enn de ville gjort og dermed går ut av hva de tenkte var komfortabelt å prate om, samtidig som det kan få negative konsekvenser for hvordan informanten opplever avslutningen av deltakelsen ettersom man kan ha oppnådd et fortrolig bånd.

Jeg var eldre enn alle informantene, hvor spennet i alder var fra samme årskull til 9 år yngre da yngste var 17. Thagaard (2018) trekker frem hvordan likheter eller ulikheter i alder kan ha betydning for interaksjonen under intervjuet. Jeg opplevde likevel at dette ikke var av negativ betydning da jeg med den empatiske og forståelsesfulle tilnærming i intervjuet kanskje også bidro til å minske den sosiale avstanden (Thagaard, 2018). Samtidig tror jeg ikke alderen påvirket noe da jeg for så vidt ikke fortalte hvor gammel jeg var, men at det heller er posisjonen jeg som intervjuer innehar som kan ha påvirket. Jeg hadde høyere utdanning enn alle informantene, og det er kanskje heller slike faktorer som ville hatt påvirkning. Samtidig var jeg klar på at jeg ikke kan mye om barnevern og det var flere hendelser hvor informantene fortalte meg om hvordan ting fungerte, spesielt i møte med informantene fra forandringsfabrikken som jobber innenfor området. Dette kan være både positivt og negativt gjennom at jeg kanskje ikke alltid virket forberedt, samtidig som det kan ha hatt en positiv påvirkning på den ubalansen mellom oss når de kunne fortelle meg ting jeg ikke visste. Jeg gikk heller ikke inn for å kunne absolutt alt om lover og regler, tidligere forskning osv. før jeg gikk inn i intervjuene slik at jeg kunne være mest mulig åpen i møte med dem og deres opplevelser. Jeg føler at jeg var åpen i møte med informantene og det faktum at jeg nå sitter med nye perspektiver kan være et tegn på at jeg har forholdt meg åpen i møte med datamaterialet.

En ting å nevne er riktignok at informantene i hovedsak var jenter og noen år yngre enn meg, de fleste kunne vært et søsken. Det var flere ganger underveis at jeg som medmenneske ble rørt fordi de fortalte om mange vonde opplevelser og følelser i møte med barnevernet som jeg ikke var forberedt på. Hvordan jeg svarte de på disse historiene kan ha påvirket deres motivasjon for å fortsette å fortelle om det, men samtidig er det ikke selve historiene som står i fokus, heller tillitsaspektet ved dem.

Jeg opplever at jeg gjennom hele prosessen har vært bevisst min rolle og hvordan jeg også virker inn på studiens resultat gjennom de ulike delene av prosessen. Samtidig har jeg tatt en del valg underveis som kan diskuteres i forhold til hvor hensiktsmessig de har vært for studiens kvalitet. Et eksempel på dette er min empatiske tilnærming i møte med informantene og at jeg derfor kan ha gått glipp av informasjon mellom linjene eller at informantene har prøvd å vekke reaksjoner hos meg når de tidligere opplevde at jeg anerkjente dem og deres opplevelser. Samtidig som ny i gamet er det ikke min jobb å være konfronterende, dette krever mye mer erfaring, både som menneske og utøver. Dette er ekstra sentralt i møte med denne gruppen og dens tema, da det å være konfrontere kunne svekket tilliten mellom meg og informantene og derfor kunne påvirket studien negativt. Jeg kunne samtidig hatt nytte av å være mer forberedt i møte med informantene, spesielt rundt hvordan barnevernsinstitusjoner fungerer.

Dersom jeg skal trekke noen paralleller tilbake til vitenskapelig forankring vil jeg fremme at det er ulike perspektiver på mulighetene man tenker rundt å skille person og sak

(Kleven & Hjordemaal, 2018), og at Gadamer sitt perspektiv kun er et av dem. Når det kommer til oppgavens tema og de historiene og opplevelsene jeg har hatt i møte med informantene vil jeg påstå at en tanke om at jeg kan fjerne meg helt som forsker er en utopisk tanke. Hvorvidt dette skyldes oppgavens tema og de personlige historiene jeg har fått høre eller om det skyldes utelukkende meg som person er uvisst. Men for min del ville det å objektivere den andre i arbeidet med å få dette helt nøytralt også vært en avskrivning av hele oppgaven som sådan da viktigheten med å bli sett som subjekt er et tema i oppgaven.

4 Analyse

I denne delen av oppgaven skal jeg gå gjennom funnene jeg fikk som resultat av analyseprosessen beskrevet over. Før jeg går i gang med det ønsker jeg å presentere informantene mine slik at du som leser får et lite innblikk i de menneskene denne studien baserer seg på. Når det kommer til sitatene brukt i teksten kommer de fra delene av intervjuguiden hvor jeg har spurt om hvordan barnevernet har påvirket tilliten deres. Det fremstår derfor blant informantene at tilliten her handler om hvordan barnevernet har påvirket tilliten til barnevernet generelt, men også en indre tillitsopplevelse i møte med andre mennesker. Alle kategoriene i analysen består av to dimensjoner hvor en tar for seg informantenes opplevelser hvor tilliten svekkes, og den andre opplevelser hvor tilliten styrkes.

4.1 Presentasjon av informantene

Informantene mine har alle vært under barnevernets omsorg i minimum to år, de aller fleste minimum 3, hvor noen også har fått hybeltilbud gjennom barnevernet. I et av tilfellene ble ikke omsorgen fjernet fra mor, men informanten bodde på en barnevernsinstitusjon. Informantene er i alderen 17 til 25 år, noe som naturligvis også betyr at de er på forskjellige steder i livet. For å sikre mest mulig anonymitet til informantene mine og deres familier kommer jeg ikke til å utbrodere spesielt om informantene eller knytte spesifikke detaljer til de ulike.

En av informantene tar utdanning på universitetsnivå, en av de er ferdigutdanna og ute i jobb, fem av informantene er tilknyttet videregående opplæring og den siste tar nettstudier samtidig som vedkommende arbeider for å ta fagbrev. Det er en klar overvekt av kvinner blant informantene da det kun er en gutt som ble intervjuet.

Fire av informantene har bodd i fosterhjem, mens de resterende har bodd på ulike former for barnevernsinstitusjoner. En av informantene som bodde på institusjon hadde vært innom noen fosterhjem, men det lengste oppholdet var i seks måneder og samtalen dreide seg i hovedsak om institusjonsoppholdet og går under den gruppen.

Alle utenom én av institusjonsungdommen bodde i hovedsak på enetiltak. Alle var i alderen fjorten til femten ved første flytting. Alle informantene var født og oppvokst i Norge, men en informant har foreldre som er ikke-vestlige.

Når det kommer til fosterbarna i studien var to av de plassert hos noen i familien, såkalt slektshjem, mens de to andre ble flyttet når de var mellom 0.5 år til 3 år til noen de ikke hadde noen familiær relasjon til. De som havnet i slektshjem var noe eldre ved plassering og var i alderen tolv til femten.

Årsaken til at informantene har blitt flyttet har vært en kombinasjon mellom rus, vold og omsorgssvikt. En ble ikke trodd av barnevernet om hvordan det var hjemme og barnevernet flyttet informanten grunnet atferd. En av informantene skjønner riktignok ikke helt årsaken til at hen ble flyttet, men fortalte at bekymringsmeldingene gikk på omsorgssvikt.

For å menneskeligjøre informantene mine gir jeg dem fiktive navn og for enkelhetens skyld, og for å lettere skille mellom gruppene vil fosterbarna få navn på F og de som bodde på institusjon få navn på I.

Jeg vil derfor i resten av kapittelet la dere bli kjent med Frida, Freya, Fredrikke, Filippa, Ida, Ingeborg, Iselin og Isak.

4.2 Tillit utvikles når du får bestemme selv

Et av de punktene som kommer frem når det gjelder tillit er at tillit i stor grad knyttes til muligheten til å bestemme selv. Når det kommer til det å bestemme selv trekker informantene frem spesielt to områder som oppleves som viktig å kunne få si noe om a) det å kunne bestemme selv over egen informasjon og hvordan den blir delt, og b) det å kunne delta i avgjørelser som omhandler egen situasjon.

4.2.1 Tillit svekkes når du mister kontrollen over informasjonen din

Først tenker jeg gå gjennom informantenes opplevelser rundt å bestemme, eller eie, egen informasjon. Flere av informantene har opplevd at ting de har sagt til en person har blitt sagt videre til andre uten å få vite det, eller at det blir delt ukritisk mellom ansatte i barnevernet. Denne opplevelsen har både informantene fra fosterhjem og institusjon. Filippa opplevde at barnevernet brøt taushetsplikten sin noe som gjorde at tilliten til barnevernet ble svekket. Fredrikke fortalte også at hun opplevde at barnevernet har gjort ting bak ryggen hennes, slik som det å snakke med både biologisk og fosterforeldre uten avtale. Hun opplevde også at det fikk konsekvenser i ettertid da begge foreldrene plutselig kunne konfrontere henne med det barnevernet hadde sagt om henne.

Informantene som bodde på institusjon, trekker frem ubehag når ansatte deler all informasjonen mellom seg. Ingeborg beskriver informasjonsdelingen på institusjonen som et tillitsbrudd:

«[...] der og da følte det som et tillitsbrudd da, at jeg har betrodd noe til den personen som jeg stolte på, også forteller han det til andre personalet.»

Dette var et gjentagende tema blant informantene. Opplevelsen av at de ansatte sitter og diskuterer deg i overlappinger og deler informasjon om deg også til andre instanser slik som skole eller BUP. Ida fortalte at det ble vanskelig å stole på de ansatte og fortelle om viktige ting da hun følte at de kom til å fortelle det videre. Det ble også nevnt at andre tar det opp med deg, så det er ikke utelukkende det at informasjonen blir delt, men det kommer et annet menneske som tar opp noe de har sagt i fortrolighet til en annen.

Et annet viktig aspekt ved dette er at informantene sier at de ofte ikke får vite når ting blir delt om dem, noe som skaper et ubehag når de plutselig får vite at ting har blitt spredt. Isak hadde en opplevelse der en institusjon spurte om papirene fra en gammel institusjon, og selv om han ikke ønsket det ble denne informasjonen delt. Det Isak nevner i denne sammenheng er at han ikke fikk vite hva som sto i de papirene, men at han skjønnte at det kom til å stå mye negativt om han.

Ingeborg hadde også en opplevelse hvor barnevernet var uærlige og løy om hensikten med kontrakten hun måtte signere om å flytte til institusjon på et frivillig grunnlag. Hun

sier at det at de lyger eller er uærlige gjør at man mister tilliten til om barnevernets ord kan stoles på eller ikke. Freya tok opp en lignende opphevelse av uærlighet i barnevernet:

«Det som har svekket tilliten mest til barnevernet har vært uærlighet [...]. Og sånne ting som du får lese i mappa di når du er 18 år hvis du ønsker det, og finner ut at det er masse informasjon som du egentlig kunne fått vite, eller burde fått vite da, så jeg føler at dem kunne gjort en mye bedre jobb ved å bare si sannheten».

Her trekker Freya frem hvordan det å ikke få full innsikt i egen informasjon også kan oppleves som tillitsvekkende. Når informasjonen blir tilbakeholdt blir ikke informantene gitt mulighet til å være aktive og frie subjekter i eget liv.

En konsekvens av informasjonsdeling over hodet på informantene er at de ikke tør å være ærlig i møte med barnevernet da de ikke vet hvor informasjonen havner. Isak var en av de som ikke turte være ærlig om hjemmesituasjonen og han forklarer det slik:

«Nei, for jeg turte ikke, jeg visste ikke hva som skjedde hvis jeg fortalte det, jeg visste ikke om mamma eller pappa fikk vite det hvis jeg fortalte det om hvordan ting var hjemme. Jeg visste ikke noen av de tingene, hvordan skulle jeg tørre å fortelle da? [...]»

Isak føler på en manglende kontroll over informasjonsflyten, og uttrykker behov for en tydeligere avklaring om hva som skjer med informasjonen sin.

Dette med hvordan man mister kontroller over informasjonen sin i møte med barnevernet var gjentagende, og noe sju av åtte informanter tok opp. Det er ikke utelukkende at informasjonen blir spredd, men også at de opplever ikke å få vite at den blir spredd. Dette skaper utfordringer i relasjonen mellom barnevern og barnevernsbarn da barnevernsbarna ikke tør å fortelle om vanskelige og vonde ting fordi de ikke vet hva som kommer til å skje med informasjonen i det de sier det til barnevernet. De opplever å miste kontrollen, friheten over deler av seg selv. Som vi skal se i drøftingsdelen, er dette en situasjon som ikke bidrar til å utvikle tillit.

4.2.2 Tillit styrkes når du får delta i avgjørelser

Den andre siden av det å bestemme handler om det å få delta i avgjørelser, bli samarbeidet med og hørt i saker som er viktig for en. Dette var noe Ingeborg trakk frem i møte med en saksbehandler som hun opplevde skapte tillit i relasjonen. Hun forklarte at saksbehandleren skapte en dialog hvor begge fikk mulighet til å ytre sine tanker og behov, og hvor saksbehandleren også var opptatt av å fortelle henne hvorfor noe eventuell ikke kunne gjennomføres akkurat da, men kanskje senere. Ingeborg beskriver dette med enkle ord:

«[...] hu snakka da med meg om det, hu overkjørte ikke.»

Her beskriver Ingeborg muligheten til å ytre egne behov, men også at hun i dette fikk beholde litt kontroll i relasjonen. Begge fikk frihet til å ytre sine tanker om et felles tema, også presenterte de sine årsaker i et felles rom, med et felles språk.

Dette med samvær var noe flere informanter nevnte i forbindelse med å bestemme. Iselin beskrev at barnevernet prøvde å tvinge henne til å gjennomføre samvær, noe som ødela tilliten til dem. Informantenes opplevelser med samvær var delt, men flere av dem opplevde å få den mengden samvær de ønsket, eller ikke ønsket, etter det som blir

beskrevet som en «kamp» om å bli hørt. Frida var derimot ikke fornøyd med mengden samvær og opplevde at barnevernet var urokkelige i hvor ofte hun fikk møte familien sin. Ida derimot opplevde å bli hørt da det ble tilrettelagt for at hun fikk uttale seg fritt om eget ønske i forbindelse med samvær.

Opplevelsen av å ikke kunne bestemme ting selv gikk for enkelte av informantene ut over andre relasjoner også. Filipa opplevde at barnevernet ikke var spesielt fleksibel til å utvide tiden hun hadde med far, og opplevde at tidsrammen på samværet kunne ødelegge den gode stemningen. I stedet for å nyte en is med far, ble hun sittende å telle ned minutter til de måtte dra fra hverandre. Freya opplevde at barnevernet ødela hennes muligheter til å få et forhold til biologisk bror da barnevernet ikke fulgte opp hennes ønske om samværsavtale. Hun sier at hun hadde lite kontakt med barnevernet i oppveksten fordi det var relativt stabilt i fosterhjemmet og at det derfor opplevdes som tillitsbrudd når hun først hadde et behov også stilte ikke barnevernet opp.

Isak beskrev i intervjuet at han opplever lite handlingsrom i møte med barnevernet, og at man i møte med barnevernet ikke lengre er hovedperson i eget liv, du blir satt på sidelinjen ved å ikke bli involvert i prosesser som omhandler livet ditt. Han nevner samarbeid om hva som ble skrevet og hvem som får lese det som faktorer som kan bidra til at han føler seg som hovedpersonen. Samarbeid var noe Iselin også trakk frem som tillitsskapende når hun beskrev en institusjon hun følte var tryggere og bedre enn de andre institusjonene hun hadde bodd på:

«Det var fordi de prøvde å [stillhet], de prøvde å samarbeide med meg for å gjøre det trygt, de var liksom veldig opptatt av å snakke med meg om hva de skulle gjøre for å unngå å bruke tvang og hva de skulle gjøre, eller snakke med meg om liksom hvordan det skulle bli trygt for meg å bo der da [...]».

Den opplevelsen Iselin beskriver her var ikke noe som forekom på alle institusjonene, her pekte hun på en som skilte seg ut fra resten. Ida fortalte at hun ikke fikk være med å bestemme hvilke personlige mål hun skulle ha på institusjonen den kommende perioden. Det var de voksne som bestemte det, ut ifra hva *de anså* som viktig, og ikke ut fra hva som var viktig for henne personlig. Hun ble ikke her noe man snakker *med*, men heller noe som snakkes *om*. Dette illustreres også ved institusjonenes bruk av strenge rutiner og poengsystem.

Koblingen mellom tillit og det å få bestemme illustreres i Freya sin opplevelse av å kunne få bestemme ting i møte med fosterforeldrene. Freya oppgir fosterforeldrene som viktigste faktoren i å gjøre henne tillitsfull, både til barnevern og andre:

«De [fosterforeldrene] har jo jobbet med å prøve å gjøre meg til en tillitsfull person og la mye opp til meg selv. Slik som når jeg flyttet til dem så spurte jeg hva jeg skulle kalle dem, fordi det jeg synes det var litt vanskelig for jeg hadde jo bare blitt kastet rundt. Så noe av det første jeg spurte om var hva skal jeg kalle dere nå da? Også sa de at det bestemmer du selv, du kan si navnene våre, du kan si kallenavn, du kan si mamma og pappa, du bestemmer selv.».

Informantene peker på at de opplever det som tillitsbrudd når de ikke får være deltakende i prosesser som påvirker livet deres. De beskriver en hverdag med lite handlingsrom og få muligheter til å påvirke eget liv.

4.3 Tillit utvikles i relasjoner basert på gjensidighet og likeverd

Dette punktet går på hvordan relasjonene til de ansatte i barnevernet påvirker mulighetene for å utvikle tillit. Jeg skal her trekke frem to dimensjoner. På den ene siden hvordan økonomiske relasjoner er negativt for utviklingen av tillit – altså det at ansatte eller fosterfamilien får penger for å ta seg av barna har en negativ innvirkning. På andre siden hvordan det at ansatte er personlige, at de åpner seg og i den forstand gjør seg sårbare overfor barnevernsbarna, bidrar til å utvikle tilliten til barna. Det at begge gir av seg selv, og dermed føler seg like i relasjonen er tillitsskapende.

4.3.1 Tillit svekkes gjennom opplevelsen av å være en annens jobb

Dette punktet tar for seg det økonomiske i relasjoner i barnevernet. Informantene peker på at relasjonene, og på den måten muligheten for å skape tillitsbånd, preges når den ene parten får betalt for å være en del av denne relasjonen. Relasjonene i barnevernet er ikke basert på at man frivillig velger å være i en relasjon med akkurat det barnet, man er et barn eller en ungdom de blir tildelt. Dette er noe begge gruppene nevner på ulike måter. Filippa opplevde at fosterbroren understrekte denne arbeidsrelasjonen gjennom at det i bryllupet hans ble delt ut brosjyrer som beskrev hvem de ulike gjestene var, og her sto det under hennes fostermor, altså hans mor, at hun «jobbet som fostermor», og under Filippa sto det «fostersøster». Denne opplevelsen beskrev Filippa som tillitsvekkende og hun opplever at fosterforeldrenes lønn påvirker muligheten til å ha autentiske relasjoner fordi hun tviler på fosterforeldrenes motivasjon:

«Nei, det bryter veldig mye av tilliten min, for at det viser jo bare at hele livet ditt er en løgn da. At de som da skulle være din familie, har egentlig kun gjort det for å få penger»

Når Filippa forteller om dette, opplever hun også å bli avskåret fra resten av familien. Hun blir av dem definert som en jobb, mens hun ønsket og trodde at de definerte hverandre som familie. Filippa beskrev mer autentiske relasjoner til søskenbarna nettopp fordi de hjalp henne og stilte opp for henne uten at det var en betalt jobb.

Frida og Fredrikke trekker også frem det økonomiske i relasjonen til fosterfamilien sin. Frida følte på at de tok hu inn for å få penger fordi de begynte å bygge på huset når hun bodde der, og hun følte også at de gjorde henne som fadder på barnet sitt kun for å holde henne der lengre og slik sikre inntekten sin. Fredrikke opplevde at fosterforeldrene var opptatt av å fortelle henne hvor dyrt det var å ha hun der. Informantene peker her på hvordan det å skape tillit blir utfordrende når motivasjonen bak relasjonen ikke er avklart eller de føler at den andre ikke er i relasjonen fordi de liker deg som person, men de vil ha pengene.

Det ligger også et annet aspekt ved arbeidsrelasjonen i fosterfamilier, nemlig det at fosterbarnet kan velges vekk. Filippa opplevde å bli sent på avlastning slik at fosterforeldrene kunne få fri med sine egne barn, og hun opplevde at fosterfar i etterkant har sagt at han ikke vil være faren hennes. Freya opplevde også å bli flyttet vekk fra en fosterfamilie grunnet at fostermor ikke klarte bli like glad i henne som de biologiske barna sine. Dette tydeliggjør friheten som fosterforeldre har i det de kan velge deg bort, de kan «si opp jobben sin», mens barnevernsbarna ikke kan fjerne seg fra relasjonen.

Dette med at ansatte i barnevernet kan slutte blir nevnt av Filippa, og hun opplever det som vanskelig å skape tillit når hun må forholde seg til nye mennesker hele tiden:

«Problemet med barnevernet er at du bygger såpas mye tillit med en person også slutter personen, så kommer det en ny person som skal sette seg inn i hele fuckings historien igjen. Også skjer det der liksom gjentatte ganger også føler du bare at jo mer og mer det der skjer, jo mer og mer tillit mister du, for du føler på en måte at du ikke har noen personer du faktisk kan sette deg ned og prate med og som kanskje kan forstå deg da».

Det blir her stilt spørsmål rundt opplevelsen av at noen kan forstå deg når du hele tiden må forholde deg til nye personer hele tiden. Manglende kontinuitet i relasjonene i barnevernet svekker mulighetene for tillit i relasjonen da man gjentatte ganger opplever å må starte på nytt. Dette illustrerer også hvordan informantene er mer fast i relasjonen, mens representantene fra barnevernet er fri til å komme og gå. Dette skaper lite gjensidighet og likeverd i relasjonen nettopp fordi fosterforeldre og ansatte har mye frihet i relasjonen, mens barnevernsbarna tar en stor risiko med å kunne bli avvist i relasjonen.

Det er i større grad kanskje forventet at relasjonene påvirkes i større grad på institusjoner hvor de ansatte kommer på jobb, arbeider, for deretter å dra hjem til sine egne familier. Det med lønnede omsorgspersoner blir nevnt av flere av dem, og Ingeborg sa blant annet at det er kunstig når ansatte får betalt for å ta vare på deg. Isak var opptatt av det at ansatte i barnevernet bare gjør det jobben sier, men at han ved et tilfelle følte at en ansatt strakk seg ekstra langt for han ved å være igjen på jobb. Han opplevde at den ansatte frivillig valgte å være igjen for å hjelpe han, noe skapte tillit fordi det betydde at han brydde seg om han som person, at han var noe mer enn «bare» en jobb. Dette fortalte han var tillitsskapende. Det at ansatte får lønn kan derfor også funke motsatt, at det kan være en arena hvor en kan vise at man bryr seg ved å strekke seg lenger enn «minimumskravene». Iselin sa at det er tillitsskapende når:

«Det er jo det at de på en måte møter meg som et menneske og ikke at de tenker på meg som en jobb [...]».

Det å føle man betyr noe mer enn en arbeidsoppgave fremstår som viktig i det å knytte bånd til dem som jobber der. Her peker Iselin også på hvordan hun blir sett på som menneske og at dette synet er viktig i mulighetene til å utvikle tillit i relasjonen. Ved å føle at den andre velger å engasjere seg mer i relasjonen skaper en opplevelse av at man som menneske blir gitt betydning. Deres subjektivitet er viktig i den ansattes øyne.

Denne dimensjonen ved gjensidige og likeverdige relasjoner har tatt for seg hvordan det å skape tillit er utfordrende når den andres motivasjon er uklar og når barnevernsbarna ikke opplever en frihet i relasjonen. De ansatte eller fosterforeldrene kan velge de vekk eller slutte i jobben sin, men som barnevernsbarn er de ikke i lik posisjon til å velge vekk den andre, de kan ikke slutte i stillingen som barnevernsbarn.

4.3.2 Tillit styrkes når ansatte er personlige

Som det kom frem over er det at den andre får betalt et viktig aspekt ved hvordan man opplever relasjonene. Et annet aspekt er at tillit utvikles når maktforholdene utjevnes og man opplever som mer likeverdige i relasjonen. Dette skjer blant annet når ansatte deler av seg selv og viser deg tillit, da dette skaper en mer gjensidig relasjon hvor begge bærer en del av risikoen.

Flere av informantene pekte på hvordan de opplever at tilliten til ansatte i barnevernet, eller øvrige profesjoner også for så vidt, øker når de ansatte er personlige. Freya beskrev

forholdet til en tilsynsfører som skapte mye tillit hos henne og noe av det hun nevner i forbindelse med han er:

«[...] vi prata masse og han på en måte viste meg livet sitt da, viste meg at han var menneskelig, fikk jo møte kona hans og valpen hans, og ble med en tur på hytta for å se hvordan det så ut og litt sånn da [...]»

Freya forteller at det er viktig for hennes tillit i relasjonen å skape bånd til ansatte gjennom at de også er personlige, da det er vanskelig å skulle stole på noen hun føler bare er enda en person fra systemet som hun kalte det ved en anledning.

Behovet for at ansatte er personlige ble enda mer tydelig hos informantene som bodde på institusjon da relasjonen naturlig er mer asymmetrisk enn i en familiesituasjon. De ansatte sitter og diskuterer deg hver dag, og da opplever informantene det som ubehagelig dersom de ansatte ikke jevner ut denne forskjellen mellom dem. Ingeborg beskriver dette som sårbart og kunstig i det omsorgspersonene dine vet alt om deg og hun ikke vet noe om dem. Hun forteller om mer autentiske relasjoner i det den ansatte viste interesse for hennes person, noe som skapte tillit:

«Hun [ansatt på institusjon] relaterte veldig til bakgrunn og liksom interesser og prøvde finne ut ting vi kunne gjøre sammen da, ting som jeg likte [...]. Hu prøvde virkelig å bygge relasjon og bli kjent da og vi ble veldig godt kjent. Så hun åpnet jeg meg jo til og delte veldig mye med og, ja. Fikk et veldig nært vennskap da, pluss at hun var jo egentlig ansatt, men hun følte ut som en venn da og en ordentlig omsorgsperson.»

Det at den ansatte ønsket å bli kjent med henne, men også lot Ingeborg bli kjent med henne tilbake gjorde det ble lettere å åpne seg og ikke bare det, Ingeborg følte at hun var en omsorgsperson og ikke bare en ansatt. I et vennskap står man vanligvis på mer lik grunn, man er gjensidig avhengig av hverandre, og begge tar den samme risikoen med at den andre kan velge å gå eller bryte forventningene. Det at ansatte skaper gjensidighet gjøre det enklere når det kommer til å utvikle tillit og åpenhet, fordi de da begge har gitt noe av seg selv som kan «misbrukes». Dette gir barnet mulighet til å definere også de ansatte og gi de subjektive uttrykkene de ansatte kommer med betydning.

Flere av informantene opplevde riktignok å møte ansatte som ikke turte fortelle små ting om seg selv, som om hvor de var fra og om de var gift. Når de ikke forteller om seg selv opplever informantene det som at det skapes et skille mellom dem og de ansatte, spesielt når de ansatte sa at de ikke kunne fortelle dem noe om seg selv fordi informantene var institusjonsbarn. Når ansatte nedgraderer deg til et institusjonsbarn skaper man en ujevnhet, og det blir ikke en gjensidig og likeverdig relasjon når de ansatte har helt og holdent tilgang til informasjon om deg, også får ikke du vite noe om dem tilbake. Du blir her annerledesgjort og ikke gitt mulighet til å delta i samtalen og relasjonen på like premisser.

Det var ikke bare spesifikke ting som hvor man kommer fra eller om man har barn som informantene opplever som tillitsskapende. Men det at dem også deler på et mer personlig nivå. Ida fortalte om en opplevelse hvor hun sto med kniv, og at den ansatte klarte roe situasjonen ved å innrømme at hun ble redd i situasjonen. Ida sa at dette fikk henne til å innse at de ansatte også var mennesker med følelser. Hun brøt det skillet mellom ansatt og beboer, og etablerte en kontakt hvor begge viste seg som subjekter, sårbare subjekter i dette tilfellet, noe som opplevdes som tillitsskapende. Det ble skapt en større gjensidighet når subjektiviteten lå i bunn til begge. Den ansatte fortalte også i

denne situasjonen at hun så at Ida var redd og at hun visste at Ida ikke var slem. Her møtte den ansatte Ida ved å forstå at det lå nå mer i handlingen enn atferden, noe som også menneskeliggjorde Ida.

Isak beskrev også en hendelse med ansatt som fortalte om en vanskelig oppvekst i det han hadde uttrykt frustrasjon over at de ansatte drar hjem og lever det gode liv når de er ferdige på jobb. Det at den ansatte viste følelser og gråt foran han fjernet et skille mellom dem. Den ansatte etablerte en gjensidighet ved å vise at de ikke nødvendigvis var så forskjellige. Det å oppleve at ansatte har følelser og er mennesker på lik linje som deg selv oppleves som tillitsskapende.

Det blir også nevnt som tillitsskapende når de opplever at ansatte viser dem tillit eller gjør mer enn forventet, slik som når en ansatt tok med Ida på kjøretur alene, noe som ikke var lov, eller når Iselin opplever å få telefonnummeret til en ansatt, eller når en ansatt spanderte mat på Isak. I slike situasjoner blir man mer likeverdige, noe informantene beskriver som et godt premiss for å bygge tillit. Isak forteller dette om det å også bli vist tillit:

«[...] han tok meg med hjem og lot meg hilse på dama si og, på en måte alt sånt, og det er jo egentlig ikke lov heller, og når det ikke er lov sånn okei du dæven da kjente jeg værtfall at du stoler på meg liksom. [...] For det er ingenting som sier at de må ta meg med hjem for å vise meg tillit liksom, jobben tilsier ikke det».

Det å vise seg selv for barnet er viktig for å skape likeverdige relasjoner gir bedre grunnlag for å utvikle tillit. Når Isak forteller om å bli tatt med hjem forteller han om frihet og risiko i relasjonen. Den ansatte tar en risiko ved å anerkjenne Isak sin frihet til å bryte forventningene hans, og det skaper en mer gjensidig og likeverdig relasjon da de begge står i en sårbar posisjon i møte med den andres frihet. I et vanlig hjem er det naturlig slik at alle deltar på et mer likt grunnlag, det skjer unntak her også, men normalt deler man ting som kan være sårbare på et mer naturlig måte. På institusjoner er det ikke en slik naturlig setting hvor alle er like deltakere fordi det er noen som er på jobb og som står over deg i hierarkiet. Det er lite gjensidighet og likeverd i disse relasjonene, men det virker å være enkelte ting en kan gjøre for å skape mer gjensidighet, slik som det at ansatte gir og anerkjenner barnevernsbarna frihet gjennom å selv gjøre seg sårbar i relasjonen.

4.4 Tillit utvikles når man blir møtt med forståelse og omsorg

Flere av informantene nevner hvordan tilliten påvirkes når de ikke føler seg forstått eller når de opplever at de ansatte eller fosterforeldrene ikke bryr seg om de og at det er viktig å oppleve at den andre forsøker forstå hva som foregår på innsiden.

Den første dimensjonen handler derfor om at man i møte med straff og manglende forståelse i møte med barnevernet ikke skaper et godt grunnlag for å utvikle tillit. Den andre dimensjonen er hvordan man i møte med det motsatte, nemlig kjærlighet, omsorg og forståelse, skaper et grunnlag hvor tilliten kan vokse.

4.4.1 Tillit svekkes av straff og manglende forståelse

Denne dimensjonen går på hvordan både institusjonsungdommen og fosterbarna forteller om hendelser hvor de opplever å ikke bli sett eller forstått som et helt menneske med ulike behov og ønsker. Det handler om en slags stigmatisering av dem som mennesker.

Freya fortalte at hun ikke alltid følte seg som en person i møte med barnevernet:

« [...] barnevernet nesten legger opp til at saksbehandleren bare er liksom en saksbehandler, at du er liksom bare en sak da. Og det er jo det som er litt problemet som jeg har følt i oppveksten, at du er bare en av mange saker, du er ikke en person liksom.»

Filippa beskrev noe lignende, nemlig en opplevelse av å være en liten brikke i et stort puslespill. Fredrikke forteller at man i store byer i større grad blir en av mengden, mens man lettere blir sett i små kommuner og på små plasser. Informantene beskriver her en opplevelse av å ikke bli forstått og sett som et selvstendig subjekt med behov, men at de heller føler seg som en arbeidsoppgave, et objekt. Dette gir lite rom for informantene å føle seg forstått og ivaretatt i møte med barnevernet, noe som virker negativt for tilliten til at barnevernet er i stand til å hjelpe deg.

Informantene som har bodd på institusjon forteller også om hendelser hvor de ikke føler seg sett i møte med barnevernet. De forteller historier hvor de ansatte kun så på deler av deres person, og da gjerne atferden. Iselin og Ida fortalte om at de i møte med barnevernet ble sett på som syk og farlig, noe de opplevde som en hemmende faktor i muligheten til å skape tillit til de ansatte da det ikke skaper en åpenhet for den andres subjektivitet. Det å bli sett på som syk og farlig hindrer opplevelsen av å kunne få tillit til de ansatte da grunnlaget i relasjonen er basert på en forutbestemt tanke om dem som personer. De forteller om vanskeligheter med å stole på mennesker, og et system, som klassifiserer dem på den måten. Iselin opplevde overgrep av en ansatt på institusjonen, men valgte å ikke fortelle det til noen i det offentlige fordi man ikke blir hørt når man blir klassifisert som syk og farlig:

«Nei, fordi, grunnen til at jeg ikke sa fra om det for eksempel og grunnen til at jeg ikke sa fra om mange andre ting som skjedde der som ikke var greit heller, var fordi jeg visste at ingen kom til å tro på meg. For når du bor et sted og si da du har tre voksne på jobb da, så er det ingen som tror på en ungdom som alle har hørt er farlig og syk, og ikke liksom god i hode da, man kan ikke tro på det liksom, og det lærte jeg, og da var jeg bare sånn jeg sier ikke noen ting liksom».

Her peker Iselin på hvordan det å bli klassifisert som syk og farlig også begrenser hennes muligheter, eller frihet, til å kunne varsle om alvorlige forhold på institusjonen. Hennes sårbarhet og risiko i møte med institusjonen blir her avvist på to nivåer. Først blir friheten og subjektivitet krenket gjennom overgrep, og igjen da hun heller ikke kan fortelle om det fordi de ikke ville trodd på henne med den historien hun har og med de fortellingene barnevernet forteller om henne.

Ida, Iselin og Isak sier at barnevernet, spesielt institusjonene, ikke virket spesielt opptatt med å finne ut hva som foregikk på innsiden, men heller forsøkte «straffe vekk» atferden. Ida sa at de ansatte ikke var nysgjerrige nok til å prøve og forstå hvorfor hun handlet slik hun gjorde. Dette sa Iselin og Isak også, at de ansatte ikke skjønnte at det handlet om noe vondt på innsiden. Ida fortalte at de ansatte ikke reagerte på måter hun opplevde som adekvate, at reaksjonen passer handlingen eller ytringen, og at hun derfor ikke ville gå til de ansatte når hun hadde det vanskelig.

Alle tre uttrykte seg ved hjelp av vold og rus, men i stedet for å se på hva som var den underliggende årsaken blir de beskrevet som farlig eller syk mens de ble ilagt strenge tiltak for å fjerne atferden. Når atferd ikke ble møtt, men forsøkt straffet vekk følte ikke informantene at de ansatte brydde seg om dem. De følte at institusjonene så deler av

hvem de var, den delen som var lettest å få kontakt med, atferden. De forteller også at det å bli møtt med slike tiltak påvirker hvordan man ser på seg selv, og at man ikke har så mye å miste dersom barnevernet allerede ser på deg som syk og farlig. Når informantene beskriver stigmatisering og klassifisering i møte med barnevernet, føler de seg kun sett for summen av sine problemer og det blir lite forståelse og anerkjennelse for det indre følelseslivet. Med andre ord, de føler seg misforstått som subjekter og at de subjektive uttrykkene deres blir ignorert eller ikke tatt alvorlig.

Filippa, Frida og Fredrikke opplevde i likhet med institusjonsungdommen, at fosterforeldre reagerte mer enn de anså som nødvendig, noe som førte til vanskeligheter med å stole på dem. Filippa forteller om mye kjeft og sterke reaksjoner som gjorde at:

«[...] jeg ble veldig sånn utrygg og utilpass om at det her kan jeg ikke si noe om for da får jeg bare kjeft. Så du satt jo hele tiden, jeg får bare kjeft, jeg får bare kjeft, så ikke si noe, bare vær søt og snill»

Det er i dette tydelig at tidligere erfaringer med hvordan fosterforeldre, og ansatte på institusjon, handler i ulike situasjoner påvirker hvordan de velger å fremstå i møte med dem senere. Informantene har ikke lengre tillit til at de vil reagere på en måte som ivaretar deres subjektivitet og sårbarhet i situasjonen. Som følge av denne manglende opplevelsen av å bli anerkjent endrer enkelte av informantene hvordan de fremstår i møte med den andre for å unngå konsekvenser. De fjerner muligheten til et felles «rom» hvor man kan oppleve anerkjennelse for sine subjektive uttrykk og fratrar derfor informantene deler av friheten sin.

Det informantene beskriver i denne dimensjonen er hvordan man i møte med barnevernet eller fosterforeldre ofte opplever å bli sett på en måte som ikke er forenelig med hvordan de ser seg selv, de føler seg misforstått eller at de ikke lengre har en selvstendig verdi som menneske og subjekt. De føler at den andre ikke anerkjenner de subjektive frihetsuttrykkene de kommer med og opplever i stedet at den andre parten engasjerer seg i problemet eller fokuserer på hvilke konsekvenser uttrykkene skal ha i stedet for hva uttrykkene faktisk inneholder. De opplever at dette er begrensninger til å skape tillit, noe jeg kommer tilbake til i drøftingen.

4.4.2 Tillit styrkes av opplevelsen at noen bryr seg om deg

Førrige dimensjon handlet om at det å føle seg misforstått, som en av mange eller stigmatisert ikke skaper tillit i relasjonen, og at en konsekvens av dette er at informantene ikke føler de ansatte bryr seg. Flere av informantene pekte på hvordan de har behov for å møte kjærlighet og omsorg i møte med barnevernet da dette var noe flere av dem ikke hadde opplevd hjemme. Her vil jeg derfor gå inn på de fortellingene som informantene omtaler som tillitsskapende gjennom at de opplever at den andre bryr seg og viser omsorg for dem.

Iselin fortalte at opplevelser i oppveksten og med barnevernet har skapt en is foran hjertet hennes, og at det ikke skulle gått så bra med henne som det gjør i dag. Årsaken til at det går bra med henne i dag forklarer hun at hun har møtt mennesker som har vist henne tillit og gitt henne kjærlighet:

«[...] is smelter jo når det blir møtt med varme og kjærlighet sant»

Iselin flyttet rett fra enetiltak inn til ei dame som ble advart mot henne, og barnevernet hadde poengtert at hun måtte skaffe brannalarmer for å beskytte seg mot Iselin sin utagerende og voldelige historie. Iselin fortalte om et møte med et menneske som prøvde å forstå hun og som ga hun en frihet til å skape et eget bilde av hvordan hun var. Hun opplevde at hun ikke lengre ble sett på som slem, men at hun ble møtt med varme og kjærlighet. Dette beskriver også Ida i forbindelse med at hun fikk innvilget avlastningshjem hos den ansatte som hadde vært ærlig med hu i den situasjonen hvor hun sto med kniv. Hun sier at den ansatte der aldri var redd for å ta hu inn hos guttene sine og at det er de som er familien hennes nå. Hun opplevde også at barnevernet forsøkte «tvinge» sin forståelse av Ida over på den damen ved å be henne låse inn knivene sine. Det som Iselin og Ida fortalte i forbindelse med dette er at ble møtt med tillit og en frihet til å selv vise om de var til å stole på. De ble ikke automatisk møtt med mistillit og begrensninger, men heller at den andre tok en risiko ved å vise seg sårbar tilbake ved å ta dem inn i hjemmet sitt.

Isak hadde en opplevelse hvor han hadde blitt ruset, skadet de ansatte og gjort skade på institusjonen. Dagen derpå opplevde han å bli møtt med omsorg og omtanke for hvordan det gikk med han:

«[...] de var like glade i meg og ville egentlig bare prøve å hjelpe meg da til å få det bra inni meg. Og det hjalp veldig mye egentlig. Det gjorde sånn at jeg fikk litt tro på ansatte igjen da, litt tro på de voksne».

Dette ligger tett opp mot den første dimensjonen hvor informantene opplever å bli møtt med straff og ikke forståelse eller forsøk på innsikt i hva som foregår. Her opplevde han at de var interessert i følelseslivet hans, noe som var positivt for relasjonen. Han følte at de brydde seg, og det var tillitsskapende at de forsto at det lå mer bak enn det som kom til uttrykk.

Opplevelser av at barnevernet bryr seg om deg kan vises på flere måter, og Freya sa at hun ikke opplever at barnevernet bryr seg om deg når dem ikke følger opp forespørslene dine og svarer de skal komme tilbake til deg uten å gjøre det. Opplevelsen av at de ikke tar hennes ønsker og behov alvorlig skaper ikke tillit fordi hun føler de ikke bryr seg om henne som person, de vil bare gjøre jobben sin. Det å oppleve at noen stiller opp for deg og er der for deg når ting blir vanskelig er tillitsskapende, og er noe Freya trakk frem ved fosterforeldrene og hvordan de har bidratt til å utvikle tilliten hennes:

«Samtidig som at de gangene jeg har fortalt de om ting som har vært vondt så har jeg jo sett at de på en måte har vært der for meg likevel. Det tok jo ganske lang tid før jeg klarte å si ting som var vondt, men når jeg begynte å slite skikkelig psykisk etter videregående og jeg til slutt sa det til dem, så så jeg jo det at dem er jo der likevel på en måte og støtter meg».

Her trekker Freya frem at det at fosterforeldrene har vært der for henne når ting har blitt vanskelig har styrket tilliten hennes til dem, fordi dem var der uansett hva som hendte. Filippa nevnte at det å få omsorg og kjærlighet når man var syk skaper tillit. Det virker som at fysisk sykdom er lettere for ansatte i barnevernet å håndtere da Ida sier at disse situasjonene hun var de mest normale.

Fysisk nærhet er et komplisert tema, spesielt på institusjoner hvor jeg opplevde at to av informantene hadde historier som aldri burde forekommet. Ingeborg beskrev et forhold som oppsto mellom en ansatt og en annen ungdom, og Iselin beskrev at hun ble utsatt for overgrep av en ansatt. Iselin beskriver også ansatte som sier hun unndrar seg

omsorg, men hun forteller at hun selv har følt på gode relasjoner til mennesker hun har opplevd som trygge og hvor de har vært glade i henne. Det å føle andre bryr seg gjør det tryggere å stå i relasjonen.

Det å være i relasjoner hvor barnevernsbarna opplever å bli forstått og vist omsorg og kjærlighet for har en positiv innvirkning på utviklingen av tillit i de aktuelle relasjonene. Informantene beskriver at de føler seg sett og bekreftet når ansatte og fosterforeldre gir uttrykk for at de bryr seg og er glade i dem. Det å oppleve at noen bekrefter de subjektive uttrykkene de kommer med oppleves som godt og tillitsskapende. Det å føle at de også betyr noe i den andres liv, og at de blir sett som det barnet de er, er viktige faktorer når det kommer til å skape gode relasjoner som skaper muligheter for åpenhet, frihet, forståelse, tillit og trygghet.

5 Drøfting

Som det kom frem av teorikapittelet er frihet og tillit tett knyttet sammen. Der trakk jeg frem at tillit bare kan utvikles dersom man blir gitt frihet, en frihet som også innebærer risiko for at tilliten misbrukes. Risikoen er en nødvendig del av tillitsutviklende relasjoner: blir den forsøkt redusert, kontrollert, eller fjernet, oppløses også det rommet eller den relasjonen som gjør utvikling av tillit mulig. I teoridelen så jeg på ulike dimensjoner ved slike «rom» eller relasjoner som subjekt-subjekt-relasjoner, samtalen eller anerkjennelse med vekt på kjærlig anerkjennelse. I analysen har jeg sett hva barnevernsbarna mener utvikler deres tillit. I denne drøftingen skal jeg nå se hvordan deres opplevelser kan forstås som nettopp kvalitative beskrivelser av den skisserte teoretiske sammenhengen mellom tillit og frihet. Problemstillingen lyder: «hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsrelasjoner utvikles i barnevernet?», og som jeg nå skal se, beskriver barnevernsbarna hvordan det å bli gitt, eller miste, frihet påvirker deres utvikling av tillit. Når friheten begrenses, for eksempel gjennom ulike mekanismer for utestengning, kontroll og styring blir tilliten svekket. I situasjoner hvor friheten økes gjennom å få bestemme, få mulighet til å avvise den andre og opplevelse av at noen viser omsorg skaper tillit.

Med sine opplevelser gir barnevernsbarna slik verdifulle, konkrete og kvalitative beskrivelser av nødvendigheten for å utvikle tillit.

5.1 Tillit utvikles når du får bestemme selv ...

Den første kategorien handlet om forholdet mellom autonomi og tillit, nemlig at «tillit utvikles når man får bestemme selv». Informantene forteller om ulike opplevelser som bunner i muligheten til å kunne bestemme selv som viktig for tilliten. Ved å miste kontrollen over informasjonen sin mistet de tilliten til at man kunne si ting i fortrolighet. Når de opplever å få delta i avgjørelser bygger det tilliten til de ansatte fordi de opplever å bli hørt og sett som subjekter med innsikt i egen situasjon.

Opplevelsene informantene beskriver i denne kategorien kan forstås i lys av Aamodts (2003) to modeller, ekspertmodellen og relasjonsmodellen. Ekspertmodellen bunnet i en subjekt-objektrelasjon hvor hjelperen, eller den ansatte i dette tilfellet, vet best og sitter på løsningene. Dette perspektivet baserer seg på en avgrensning av barnet som en ting, eller noe ufritt, som passer inn i ulike modeller som eksperten kan velge å benytte i sin yrkesutøvelse, noe Honneth (2019) kalte for en tingliggjøring av den andre.

Relasjonsmodellen baserer seg på at man i relasjonen møtes som subjekter og begge gis mulighet til å ytre sine meninger, ikke bare den ansatte. Her blir begge ansett som fri.

Jeg skal derfor i denne kategorien gå nærmere inn på hvordan informantenes opplevelser av hvordan det å bestemme selv skaper og svekker tilliten kan forklares og belyses ved bruk av disse to modellene.

... over egen informasjon

Informantene fortalte om informasjon som ble delt uten at de fikk vite det, og at det å miste kontrollen ga konsekvenser i form av at de da ikke turte være åpne og ærlige i møte med barnevernet fordi de ikke visste hvem som kom til å få vite hva.

Når Ingeborg forteller om ansatte som forteller fortrolig informasjon videre til andre i personalet, eller Filippa forteller om brudd på taushetsplikten, kan dette samsvare med Aamodt sin ekspertmodell hvor de ansatte velger å dele informasjonen videre med bakgrunn i at de tenker dette er mest hensiktsmessig. I ekspertmodellen er det kun den ansatte som blir sett som fri og informantene beskrev flere tilfeller med uærlighet og tilbakeholding fra barnevernets side, noe som understreker den ansattes frihet til å vurdere og bestemme hva hen mener er hensiktsmessig i situasjonen. De ansatte velger på bakgrunn av det de mener er best, og ikke alltid fokuserer på konsekvensene dette kan ha for barnet, slik som når Fredrikke opplevde at både biologiske foreldre og fosterforeldrene hennes i etterkant konfronterte henne med det hun hadde fortalt barnevernet. En slik modell avviser også den tillitserklæringen som barna utviser i relasjonen.

Barnevernsbarna får ikke mulighet til å selv avgjøre hvilken informasjon som skal deles og som Freya nevner, de får ikke engang tilgang på all informasjonen om seg selv fordi barnevernet ikke anser det som «relevant». Disse erfaringene påvirker informantenes opplevelser av å ville fortelle om hvordan ting sto til hjemme da de i det øyeblikket ordene blir sagt mister kontrollen over det videre forløpet. Det innebærer en stor risiko, basert på det informantene beskriver, å vise tillit til å fortelle om de vonde tingene, og den risikoen virker å bli for stor i det de mister kontrollen i denne frigjøringen av den ansatte.

En slik objektivisering av barna og ungdommen som gjøres i ekspertmodellen påvirker opplevelsen av relasjonen. Barna blir i dette tilfellet avgrenset til kun deler av seg selv, gjerne da problemene. Når barn og ungdom ikke blir sett som handlende subjekter blir de fratatt muligheten til å selv være med å definere hva som er viktig for dem. De er ikke frie til å selv definere seg selv i relasjonen til de ansatte i barnevernet, fordi de fra barnevernets side allerede er avgrenset og forutbestemt. De blir her tingliggjort, og personen og informasjonen som hører til blir *noe en håndterer, ikke samtaler med*.

Når informantene forteller om manglende kontroll over informasjonen sin, uærlighet fra barnevernet side og manglende tillit til å være åpen om egen situasjon i møte med barnevernet beskriver informantene en opplevelse av å være et objekt, en ting i møte med barnevernet. Ubalansen mellom barnevernsarbeidere og barnevernsbarn blir i en subjekt-objekt-relasjon større enn den i utgangspunktet er, den ansatte blir mer fri desto mer tillit barnevernsbarnet må utvise barnevernet, mens barnevernsbarnet blir mindre og mindre fri desto sterkere objekt-synet står hos barnevernet. Med en forståelse av tillit som noe som skjer i det man blir gitt frihet vil et slikt forhold, et slikt syn på barnet, vanskeliggjøre mulighetene for en tillitsrelasjon mellom barnevernsbarn og ansatte i barnevernet. I det man ser på barnet som et objekt, som noe fastsatt, noe som kan manipuleres, er det heller ikke behov for tillit i relasjonen. Tillit handler om å risikere noe, være usikker på den andres frihet, og en slik subjekt-objekt-relasjon gir ingen rom for dette. En slik relasjon, eller forståelse, gjør det vanskelig å utvikle tillit i relasjonen fordi man som barn er ufri, men også fordi tillit blir gjort overflødig i relasjonen. Det trengs ikke tillit dersom man på forhånd vet hva som kommer til å skje, og vil heller ikke være mulig ettersom man trenger den andres frihet for i tilliten.

... og får ta del i viktige avgjørelser

Det motsatte av å miste kontrollen over informasjonen er informantenes beskrivelser av å få være aktive deltakere gjennom å få delta i avgjørelser. Ingeborgs fortelling om en saksbehandler som ville diskutere og snakke sammen om hvilke muligheter som var aktuelle, gir henne en subjektstatus i relasjonen. Saksbehandleren åpner opp for Ingeborgs ytringer og frihet i relasjonen, og gir her Ingeborg mulighet til å kunne mene noe, både om saken og saksbehandleren som person. Dette samsvarer med Aamodts (2003) beskrivelse av relasjonsmodellen.

Når Ida opplever å bli hørt blir hun anerkjent som subjekt med innsikt i egen situasjon. Hun opplever en frihet til å kunne ytre seg, noe som skaper en frigjøring av barnet i denne relasjonen. Når barnevernsarbeidere er åpne for å høre om barnevernsbarnas ønsker og behov skaper det også økt mulighet for at barnevernet handler med barnas beste i tankene, og skaper mulighet til å møte barna med forståelse jamfør formålsparagrafen i barnevernloven. Dette vil kunne øke mulighetene til å utvikle tillit fordi de som barn opplever at de ansatte her får innsikt i hva som er viktig for de, men det øker også risikoen de innehar med at de ansatte kanskje ikke innfrir.

Når man frigjør barnet, skaper man også et behov for tillit i relasjonen. Tillit blir gjort nødvendig, nettopp fordi man i denne felles subjektiviteten viser seg som sårbar ovenfor den andre. Man risikerer at den andre bryter våre forventninger. Når ansatte åpner opp for slike relasjoner skaper de også en større risiko i relasjonen. Ved å gi barnet mulighet til å ytre egne behov og ønsker gir de barnet mulighet til å stille krav til barnevernet. Dette gjør at de ansatte også øker risikoen i relasjonen, men at den her blir fordelt mellom partene. Tidligere var det barnet som tok all risikoen ved å måtte vise seg som sårbar og overlate livet i hendene sine på barnevernet, noe som understreket barnevernets frihet i møte med barnet. Men når barnet blir gjort fri kan barnet definere og mene noe om den ansatte, noe som kan føre til at ansatte opplever å bli definert eller at deres subjektivitet blir avvist i møte med barnet.

Relasjonsmodellen skaper økt risiko og frihet for begge parter ved at man kan risikere at den andre avviser sårbarheten som fremvises. Men denne risikoen fremstår som nødvendig for å kunne utvikle tillit i relasjonen. Ved å behandle barnet som objekt slik jeg pekte på i ekspertmodellen, anerkjente man heller ikke denne tillitserklæringen som ligger i en slik handling som barnevernsbarna gjør. Da vil en slik subjektivering av barnet også skape en anerkjennelse av den tilliten barnevernsbarna utviser. Man ser at risikoen deres er høy, at deres liv det er snakk om og at de derfor bør delta i avgjørelser.

I det barna blir gitt mulighet til å ytre seg kan de også oppleve å bli avvist, eller ikke anerkjent. De kan oppleve at den andre ikke bekrefter deres uttrykk. Ved å se barna som subjekt i relasjonen blir de også gitt en betydning i relasjonen, de blir anerkjent som en bidragsyter, som en med innsikt i egen situasjon. Dette ble tydelig når Iselin forteller om en institusjon som var opptatt av å samarbeide med henne for å skape en trygg situasjon, de ville vite hvordan hun tenkte de ansatte kunne brukt minst mulig tvang.

Det blir i subjekt-subjektrelasjoner nødvendig med tillit i relasjonen. Som det fremkommer over vil det å la barnevernsbarna delta i avgjørelser kunne føre til økt tillit mellom partene da man begge opplever en frihet til å kunne definere seg selv og den andre. Man opplever å bli anerkjent og sett. Dette peker på at det å bli sett som et fritt subjekt er en nødvendighet for å i heletatt utvikle tillit mellom partene.

5.2 Tillit utvikles i relasjoner basert på gjensidighet og likeverd..

I denne kategorien med hvordan tillit utvikles i gjensidige og likeverdige relasjoner så jeg på hvordan informantene opplevde ulike aspekter ved relasjonen som tillitsskapende eller tillitsvekkende. Den første dimensjonen gikk på hvordan informantene opplever at det at den andre får betalt for å stå i relasjonen ikke skaper tillit gjennom at de opplever at de blir sett på som en arbeidsoppgave eller at de ikke opplever at intensjonene til de ansatte er oppriktige fordi de er lønnet til å gjøre akkurat dette. Den andre dimensjonen gikk på hvordan de ansatte kan skape tillit i relasjonen med barnevernsbarnet ved å vise dem ulike sider av seg selv, eller som informantene kalte det, vise at de er mennesker. Disse fortellingene bunner alle i den ulikheten som er mellom ansatte og barna, der det å oppleve seg som en arbeidsoppgave skaper en større ulikhet, men det å være personlig minsker den.

For å belyse informantenes opplevelser med hvordan tillit påvirkes i slike relasjoner ønsker jeg i hovedsak trekke frem to teoretiske perspektiver. Det første er Annette Baier (1986) sine tanker om at tillit er en risiko, og dermed også Bollnows (1969) tanker om at tillit handler om å utlevere seg selv til den andres frihet. Det andre teoretiske perspektivet vil handle om den treleddede relasjonen som Skjervheim tok for seg. Den tre-leddede relasjonen handler om at en samtale består av tre elementer, meg, den andre og saken vi prater om. Jeg kommer også til å trekke inn anerkjennelse som en bekreftelse på uttrykkene man gir, ikke det teoretiske perspektivet ved anerkjennelse som Honneth presenterte.

... ikke når du føler seg som en jobb eller arbeidsoppgave

En av hovedforskjellene i en «vanlig» familie og en fosterfamilie er at foreldrene i en fosterfamilie får betalt for å ha de der, de er jobben deres. Det å være den andres jobb er mer tydelig når man bor på institusjon, da arbeidsposisjonen er tydeligere. Selv om det er forskjeller i de tydelige rammene i arbeidsposisjonene, er det noe begge gruppene trakk frem i relasjon til omsorgspersonene.

Dette ble tydelig i samtalen med Filippa. Filippa var den av informantene som uttrykte mest ubehag knyttet til det at fosterforeldrene fikk lønn, og hun fortalte det at hun opplevde at dette påvirket relasjonen til dem. «Det viser jo bare at hele livet ditt er en løgn da» sa Filippa om opplevelsen av å oppdage fosterforeldrenes økonomiske fordel ved å ha henne der som fosterbarn. I Filippas tilfelle ble det tydelig at man ikke snakket om samme tema. Hun snakket om en familie, og engasjerte seg i det, mens fosterfamilien engasjerte seg i henne som sak, eller rettere sagt, henne som jobb. Dette fører til at partene benytter sin frihet i dette ulikt og at den enes perspektiv står sterkere enn den andres. Hun blir heller ikke her anerkjent som et menneske gjennom at hun blir nedgradert til en jobb. Frihetsperspektivet og tilliten i denne relasjonen blir tydelig når hun sier at hele livet er en løgn, hun går fra å være en del av familien til å bli en jobb, et objekt. Dersom man benytter Løgstrups (1957) tanker om hvorfor man reagerer sterkt på tillitsbrudd, kan det her også fremstå som at Filippas opplevelse kan belyses ved at det også forekommer en situasjon hvor fosterforeldrene ikke tar imot tilliten hennes fordi hun i denne relasjonen regnes som ufri og at tillit ikke blir ansett som en nødvendighet på lik måte.

Denne friheten fosterforeldre har ble understreket når Filippas fosterfar sa: «*jeg vil ikke være faren din*». Dette tyder på at for han er dette et valg. Man kan tenke seg at slike relasjoner også kan skape tillit dersom man opplever å bli anerkjent og godtatt av den andre, fordi de da velger å ha en relasjon med deg. Utfordringen som Filippa trekker fram er at det vil ikke kunne forekomme en slik anerkjennelse og bekreftelse av henne nettopp fordi hun ikke kan vite motivasjonen bak relasjonen og den anerkjennelsen de kanskje kommer med. Det fremstår som at en arbeidsrelasjon hvor det økonomiske fokuset hos den ene parten er fremtredende, begrenser mulighetene til å skape tillit da enhver bekreftelse eller anerkjennelse av barnevernsbarna vil føre til en usikkerhet i hva som er agendaen bak. Noe som Frida nevnte i forbindelse med at hun ble gjort som fadder på fosterforeldrenes yngste barn, hvor hun følte at den eneste årsaken til at dette ble gjort var for å holde hun der lengre, ikke fordi de brydde seg om henne og at de verdsatte hennes subjektivitet.

Fosterforeldrene anerkjenner ikke den risikoen barnevernsbarna tar, og de avviser også denne tilliten og sårbarheten fosterbarna har med seg og sier den ikke er viktig. Det virker heller ikke at fosterforeldre er klar over fosterbarnas ufrihet i relasjonen, noe som går imot det Aamodt (2003) tok opp med at makten i relasjonen må frem i lyset. For også i fosterhjem foreligger det et maktforhold.

Isak og Ingeborg trakk frem det ikke oppleves naturlig å bo med omsorgspersoner som får betalt for å ta vare på deg. Isak sa også at han opplever de ansatte bare gjør det lønna sier, at de ikke strekker seg lengre enn nødvendig. I dette tydeliggjøres også Isak sitt engasjement i hvordan lønna blir det tredje leddet, ikke nødvendigvis hva den ansatte gjør, men heller hvorfor. Dette merkes også spesielt i informantenes fortellinger om hvordan det opplevdes når de ansatte gjorde mer enn forventet. Fordi det med denne arbeidsrelasjonen ligger en forventning, en ramme for den andres handlinger. Når de ansatte gjorde mer enn forventet oppleves det som et engasjement i noe mer enn jobben. Dette kan også belyses med at man i en slike arbeidsrelasjoner opplever å miste sin egenverdi, noe jeg vil se nærmere på senere.

I en arbeidsrelasjon ligger friheten til den ansatte tydelig. Dette ble nevnt av Filippa med at det er lite kontinuitet i relasjonen med ansatte i barnevernet. De kan velge å forlate henne, hvorpå hennes sårbarhet igjen må opp i lyset med en ny ansatt som skal komme inn på henne. Når det kommer en ny ansatt oppleves ikke samtalen lik for begge parter. For Filippa er også den andre parten en del av noe større, nemlig barnevernet, og selv om den spesifikke ansatte er ny, handler ikke hennes del av samtalen om noe nytt. Det blir en gjenfortelling av gamle opplevelser, og selv om den ansatte engasjerer seg i hennes subjektivitet og forsøker å skape et felles «rom» opplever Filippa allerede å ha et «rom», et «rom» som til stadighet må endres uten at hun selv ønsker det. «Rommet» består av Filippa og barnevernet, og de er fast inventar, men fargen på veggene endres hver gang det kommer en ny ansatt, noe som påvirker opplevelsen av dette «rommet» fra Filippas side. Der nye ansatte kan snakke om «rommet» slik det foreligger nå, må Filippa fremdeles forholde seg til de tidligere fargene. Samtalen er derfor så mye mer enn de synlige strukturene, da det i relasjonen også ligger en annen faktor som påvirker samtalen, opplevelsen med barnevernet som helhet.

Risikoen og den påfølgende friheten i slike relasjoner er ujevn ettersom barnevernsbarna innehar all risikoen ved at de må være sårbare og stole på barnevernet. Utfordringen her er at denne risikoen ofte ikke blir anerkjent av de voksne, slik som fosterforeldre som avviser fosterbarna eller ser på de som jobb. De blir heller derfor ikke møtt og anerkjent

i sin sårbarhet i relasjonen, men opplever heller at ansatte ikke gjør mer enn nødvendig. Dette skaper en tydeligere frigjøring av den ansatte og fosterforeldrene, og begrenser igjen barnevernsbarnas, noe som ikke skaper en god forutsetning til å utvikle tillit i relasjonen. Informantene blir også usikker på motivasjonen bak handlingene som gjøres av ansatte og fosterforeldre noe som skaper en usikkerhet om friheten og den andres subjektive uttrykk.

... men når begge gir av seg selv

Denne dimensjonen handler om informantenes fortellinger om hvordan tillit utvikles når de får mulighet til å bli kjent med den ansatte. Informantene forteller her om å få et syn på den ansatte som et menneske, et menneske med følelser på lik linje med dem selv.

Som jeg har vært inne på er barnevernsbarna i en sårbar posisjon hvor de tar en risiko i relasjonen med de ansatte i barnevernet. Barnevernsbarn legger livet sitt i hendene på barnevernet og de risikerer at barnevernet handler i strid med deres forventninger, ønsker og behov og bryter tilliten de har til dem. Barnevernsbarn skaper derfor mye frihet hos de ansatte, frihet til å definere dem, frihet til å ta valg som påvirker livet deres og frihet til å bryte tilliten. Denne friheten og risikoen i relasjonen er ujevn da barnevernsbarna må ta konsekvensene dersom noe går galt. Ved å ta den risikoen anerkjenner barnevernsbarna de ansattes frihet til å også bryte forventningene de har. Det oppleves derfor som tillitsskapende i relasjoner er når de ansatte utjevner denne risikoen ved å fortelle ting om seg selv. Dette kan man se i sammenheng med den opplevelsen barnevernsbarna har med at de ansatte i barnevernet har mye informasjon om dem, noe som skaper en ekstra ubalanse i relasjonen.

Tillitsperspektivet i dette belyses også med informantenes fortellinger om det motsatte, nemlig ansatte som ikke var villige til å fortelle om seg selv. Her fortalte informantene om at det skapte en ulikhet i relasjonen, og at det opplevdes feil at den ansatte vet alt om dem, inkludert de vondeste hendelsene i livet deres, også fikk de ikke engang vite om den andre var fra Oslo eller gift. Her avviser de ansatte informantenes ønske om å skape en jevnere relasjon og et felles tema å prate om, de nekter å ta den risikoen det kan innebære å vise seg sårbar. De ansatte virker å allerede har forhåndsvurdert hva barna kommer til å gjøre med denne informasjonen. De avgrenset her informantenes person til deler av dem og hindrer muligheten til å skape tillit i relasjonen. Samtidig avviser de informantenes forsøk på å skape et felles rom, et felles engasjement om noe annet de selv. Informantene fortalte at de fikk høre at de var institusjonsbarn og at de ansatte derfor ikke kunne fortelle slike private ting til dem. I dette engasjerte de seg ikke i det temaet informantene tok opp, de valgte å ikke gå inn i dette felles rommet, men gjorde heller informantene til temaet, eller problemet. De brukte sin frihet på å definere barnevernsbarna i stedet for å åpne opp for noe de kunne ha felles, og i dette avviste de også barnevernsbarnas frihet og subjekt. Ved å ikke vise seg som sårbar anerkjenner de lar de ikke barnevernsbarna definere eller mene noe om dem. De vedlikeholder den ulikheten som allerede ligger i relasjonen. Eller, de gjør den heller større ved å skape et større skille om hvem som kan vite noe om hvem i relasjonen.

Det motsatte, ansatte som deler av seg selv, skaper større muligheter for å utvikle en likeverdig relasjon. Når ansatte fortalte personlige fortellinger om egne følelser og opplevelser beskriver informantene en subjektivering av også de ansatte. Både Idas og fortelling hvor den ansatte innrømmet at hun var redd når Ida sto der klar med kniven og

den ansatte som i Isaks tilfelle gråt foran han i det hun fortalte om en vanskelig oppvekst bidro til de begge to fikk en forståelse av at de ansatte var mennesker, ikke roboter som er upåvirkelige. De var mennesker med følelser som ble lei seg, redd og som innehar følelser på lik linje som dem selv. Ved å vise seg sårbar åpnet de ansatte opp for at barnevernsbarna kan mene noe om de som personer, de blir også gitt muligheten til å kunne velge hvordan de skal håndtere den tilliten de blir vist og barnevernsbarna blir anerkjent som fri. Informantene beskriver disse møtene som at man møttes på et jevnere grunnlag, man møttes begge som mennesker, ikke som ansatt og barnevernsbarn. Det ble tydelig med disse eksemplene at også barnevernsbarn objektiviserer de ansatte, noe som kan tyde på at det ikke nødvendigvis er subjekt-objektrelasjoner i ekspertmodellen, men heller objekt-objekt hvor begge avgrenser den andre og ingen blir sett som fri av den andre.

Det siste jeg ønsker å trekke frem i denne sammenheng er hvordan informantenes opplevelser med å bli vist tillit av de ansatte ga større rom for å gi tillit tilbake til dem. Når ansatte risikerer sanksjoner gjennom å bryte reglene ved å foreta kjøreturer alene, gi ut kontaktinformasjon eller ta med barna hjem, ble barna gitt betydning i relasjonen. Barnas frihet ble anerkjent og det ble foretatt en vurdering fra de ansatte at den eventuelle konsekvensen hadde mindre å si enn det potensielle positive utfallet. Her tar de ansatte her en risiko ved å la barnevernsbarna definere noe med dem og at tilliten de viser kan bli avvist og brutt, men de tar også enda en risiko i forhold til sin arbeidsgiver noe som virker å ha styrket barnevernsbarnas opplevelse av tillit i relasjonen. Dette krever riktignok, som Ekland (2014) tok opp, en hjelper som er tilstrekkelig fri. Den ansatte må ha mulighet til å få vise barnevernsbarna hvem også de er. Ved at de ansatte viser seg sårbar og gir barnevernsbarna mulighet til å definere dem, jevner de ut ulikheten og skaper en felles arena, et felles rom for deltakelse og engasjement noe som informantene forteller utvikler tillit til de ansatte.

Når ansatte åpner opp og forteller om personlige ting åpner de opp for barnevernsbarnas frihet. De gir barnevernsbarna mulighet til å være fri til å definere dem, men også fri i den grad at dem da kan velge hva de skal gjøre med denne informasjonen. Det er nok også kanskje derfor at enkelte ikke ønsker å fortelle om seg selv, fordi de er redde for hva som kommer til å skje med informasjonen når de forteller den. Noe som sett og vis er ironisk dersom man setter det opp mot informantenes manglende kontroll over egen informasjon og sårbarhet i møte med barnevernet. Når begge parter inntar en posisjon hvor de tar en risiko i møte med den andre skjer det flere ting som bidrar til å utvikle tillit: for det første skapes det et behov for tillit i relasjonen, det andre er at man ved å vise seg sårbar gir barnevernsbarna en verdi gjennom å si at de er verdt å ta en risiko for og ikke minst man anerkjenner den andres frihet og dermed gir den andre mulighet til å definere en selv. Slike relasjoner åpner opp for dypere subjekt-subjekt-relasjoner fordi ikke bare får begge rett til å ytre sine meninger, men man gis også mulighet til å definere den andre og man gir hverandre betydning i relasjonen.

5.3 Tillit utvikles når du blir møtt

I kategorien «tillit skapes når man blir møtt med forståelse og omsorg» så jeg på to dimensjoner hvor den første dimensjonen handlet om informantene fortellinger hvor tilliten deres svekkes når de opplever at barnevernet klassifiserer de som syke og farlige, eller når informantene opplever at de ikke blir sett som enkeltindivider i møte med barnevernet, men heller som en av mange. Den andre dimensjonen handlet om at

informantene forteller at det skapes tillit i relasjonen når de opplever at den andre bryr seg om dem og viser kjærlighet og varme.

Her ønsker jeg å diskutere hvordan man i møte med forståelse og omsorg utvikler tillit fordi det blir opplevd som en bekreftelse av din person, din frihet og subjektivitet. Informantene forteller om ulike opplevelser med å bli møtt med straff eller en feilaktig forståelse av deg som person, noe de beskriver en dårlig forutsetning for tillit.

For å belyse denne kategorien skal jeg benytte Honneths (1995) perspektiv på hvordan kjærlig anerkjennelse bidrar til å skape tillit, men hvor krenkelse på området kan skade tilliten. I dette er det også aktuelt å trekke inn hvordan Bollnow (1969) sier at mistillit og tillit endrer det andre mennesket til vår forventning. Det blir også dratt paralleller til ekspertmodellen og relasjonsmodellen benyttet tidligere i kapittelet, og med dette også den tre-leddede-relasjonen.

... ikke som summen av problemene

I denne dimensjonen ble det nevnt ulike perspektiver hos fosterbarna og institusjonsungdommen. Fosterbarna beskrev at de i møte med barnevernet bare er en av mange, og ikke blir sett som subjekter. Her opplever de at de er objekter i møte med barnevernet, og som det kom frem tidligere vil dette skape utfordringer i hvilke muligheter man har til å skape tillit. Her ligger også informantenes manglende tillit til at barnevernet kan hjelpe dem fordi de ikke opplever at de ansatte bryr seg om dem. Dersom informantene ikke opplever at de ansatte bryr seg om dem som subjekt virker det være utfordrende å ha tillit til at de er i stand til, eller ønsker, å hjelpe dem. De forteller om å ikke bli gitt verdi og blir ikke anerkjent som viktige og verdifulle.

Når ansatte i barnevernet, eller fosterforeldrene, var mer opptatt av å straffe atferd enn forstå årsaken bak handlingene ble det en glippe mellom de ansatte og informantene. Her ønsker jeg å trekke inn ekspertmodellen og hvordan denne modellen begrenser muligheten til å ha tre-leddede-relasjoner. Når informantene blir objektivert i ekspertmodellen trakk jeg frem hvordan dette fører til en legitimering av bruk av enkelte modeller og programmer i møte med barna, det å møte den andre med straff er et eksempel på en slik håndtering av den andre. Man ønsker som Schibbye (2002) kalte det behandle den andre. Man mister som barn handlingsrom til å få forklare seg, og på den måten gis de heller ikke muligheten til å benytte den tre-leddede relasjonen fordi de allerede er objektivert og atferden er gjort til et faktum. Dette fører til at det ikke blir skapt en felles verden, en felles plattform hvor man kan ta opp det indre følelseslivet. Flere av informantene pekte på at de møtte ulike former for straff når den negative atferden var et symptom på noe annet, noe vondt på innsiden. De ansatte klarer ikke skape en fruktbar tre-leddet-relasjon der de vonde følelsene blir temaet, det oppstår situasjoner hvor barna snakker om vonde følelser og de ansatte om adferd. Ved å objektivere barnet gir ikke de ansatte barna en frihet til å fortelle om disse vonde følelsene, og det skaper også en større kløft mellom dem gjennom at det ikke blir skapt muligheter til å forstå hverandre. Det blir ikke skapt muligheter til å utvikle tillit da den ansatte ikke gir barna muligheten til å vise frem denne sårbarheten og ta den risikoen i møte med de ansatte.

Når informantene beskriver at de blir sett på som syk og farlig opplever de at de ansatte i barnevernet ikke er interessert i hvilke prosesser som foregår på innsiden, og at de heller ikke er åpen for å se hvem de er. Ved å klassifisere barnevernsbarna som syke og

farlige benytter man ekspertmodellen hvor fokuset blir liggende på problemene. Informantene opplever ikke å være fri til å vise hvem de er, hva som er viktige for dem, hvordan de ser verden. Dette gjør det også vanskelig å skulle stole på den ansatte fordi informantene ikke opplever at de ansatte ønsker å bli kjent med deres subjekt. En slik forståelse av informantene gir dem lite handlingsrom, fordi de allerede er avgrenset og bestemt. Iselin sa i denne sammenheng at hun ikke har noe å tape når de uansett ser på henne som syk og farlig, og med Bollnows perspektiver vil dette kun føre til en eskalering av atferden og at de ansatte «gjør» Iselin nettopp så syk og farlig som de ser henne. Dette begrenset Iselin sin mulighet til å fortelle om overgrep, da hun opplever at de ansatte ikke ville trodd henne på grunn av hvordan de så henne. Ved å begrense henne til å være syk og farlig har de tatt fra henne muligheten til å bli trodd fordi de anser uttrykkene hennes som symptomer på noe annet, noe som må behandles. Iselins opplevelse kan også beskrives med Honneth (1995) perspektiv på krenkelse av den kjærlige anerkjennelsen, og vil potensielt føre til dårligere selvtillit og tillit til andre.

Det fremstår her som at det å bli avgrenset, føle at man er en av mange eller møtt med konsekvenser i form av straff hindrer utviklingen av tillit i relasjonen fordi informantene blir avgrenset og misforstått. De blir møtt som objekter av barnevernet og fosterforeldrene, og opplever at de subjektive uttrykkene de kommer med blir avvist og ikke møtt. De opplevelsene og følelsene de presenterer blir ikke sett som relevante, riktige eller verdifulle. Deres subjektivitet og verdi blir her avvist, både fordi de ansatte vet best hvordan håndtere deres atferd, men også fordi de ikke anerkjenner at det ligger mer i uttrykkene enn det som kommer frem. Dette har også innvirkningen på deres videre frihetsutøvelse, noe som kom frem med Filippas erfaring med at når hun kun får kjeft er det like greit å bare vise seg som søt og snill, eller når Iselin ikke forteller om overgrep. Disse opplevelsene får frem de ansattes og fosterforeldres frihet og makt i relasjonen til å definere barnet, ikke bare som et objekt, men til å vurdere hvorvidt man skal gå inn i de subjektive uttrykkene og anerkjenne betydningen av disse. Når barnevernsbarna allerede har lite tillit til at de ansatte vil dem vel, er de heller ikke villig til å vise frem den sårbarheten og ta den risikoen tilliten innebærer og sitter derfor med det inni seg. Derfor vil tidligere opplevelser med brutt tillit begrense muligheten til å skape tillit senere.

... men med anerkjennelse og kjærlighet

I denne dimensjonen fortalte informantene om ulike opplevelser med å oppleve at ansatte og fosterforeldre er glade i dem. Iselin forteller at isen hun hadde skapt foran hjertet sitt smeltet når hun møtte folk som viste henne omsorg og kjærlighet. Når informantene forteller om at andre viser dem omsorg blir deres subjektivitet og subjektive uttrykk anerkjent, de blir bekreftet og tilskrives en verdi for noen andre enn dem selv. Denne formen for anerkjennelse passer Honneths beskrivelser av kjærlig anerkjennelse, noe som med hans ord kan føre til økt tillit til andre mennesker og til seg selv.

Iselin beskriver at hun flyttet fra en tiltak og inn til ei dame som ikke installerte brannalarmer og ikke gikk inn i relasjonen med de negative forventninger. Hun opplevde en relasjon hvor hun var fri til å uttrykke seg selv og skape et inntrykk hos denne damen. Det kan virke som at når Iselin møtte noen som ikke så på hun som slem ble det også lettere for henne å være noe annet fordi hun ville bevise for den andre at den risikoen hun tok ved å ta henne inn var en god avgjørelse. Denne ytringen samsvarer

med Bollnows perspektiv på tillit som en endring av den andre, hvor man i tilliten gjør den andre til våre forventninger – gode som dårlige. Dette perspektivet fungerer i både Iselin og Ida sine fortellinger om at de i møte med varme og kjærlighet opplevde en relasjon som var trygg og som skapte tillit imellom dem, nettopp fordi de var fri til å selv vise sin subjektivitet og subjektive uttrykk. De ble møtt med tillit og ikke en naturlig mistillit, noe som ga de rom og en følelse av å kunne gjøre noe annet enn det «forutbestemte» perspektivet de møtte i beskrivelsen som syk og farlig. Dette bekrefter også hvordan Iselin mener at man ikke kan snakke om å unndra seg omsorg uten at man undersøker hvorvidt relasjonen oppleves som trygg i utgangspunktet.

Fysisk nærhet ble også tatt opp blant informantene, og dette vil også kunne belyses gjennom anerkjennelse ved at man ved å oppleve en fysisk bekreftelse, som man selv også aksepterer, vil kunne skape tillit. Dette gir en bekreftelse på at informantene ikke var noe man måtte holde på en armlengdes avstand, men noe man kan ha nært seg. Iselin sin opplevelse av overgrep på institusjonen beskriver likevel viktigheten av å ha et bevisst forhold til hvordan man nærmer seg denne formen for anerkjennelse da det kan føre til krenkelser som potensielt er skadelig for selvtilliten og tilliten til andre.

Isak sin fortelling om at institusjonen møtte han med omsorg og omtanke dagen etter han hadde gjort skade på både institusjonen og de ansatte ga han troen på at ikke alle ville han vondt. Dette ga han også en opplevelse av at noen var opptatte av å forstå hva som foregår på innsiden hans, de ville se sårbarheten hans og anerkjenne den. Noe som samsvarer med relasjonsmodellen og et subjektsyn på Isak i relasjonen. Dette viser hvordan anerkjennelse kan forekomme i ulike situasjoner. For han ble det en bekreftelse og anerkjennelse av hans verdi når de uttrykte at de var glade i han selv om han hadde utført handlinger som ikke var akseptert. Det ble skilt mellom handlingene og personen, noe som han opplevde som tillitsskapende. Dette kan skyldes en forståelse blant de ansatte om at dette ikke var den versjonen av Isak som han ville være, men at det var et uttrykk for vonde følelser og symptomer på tidligere vonde hendelser. De så her at dette ikke nødvendigvis var frihet eller et valg fra Isak sin side, men en handling i desperasjon.

Når Freya forteller at barnevernet ikke fulgte opp forespørslene hennes om samvær opplevde hun at dette førte til en opplevelse av at de ikke brydde seg om henne. Dette peker på at opplevelsen av omsorg og omtanke også handler om at de andre må følge opp og bekrefte det du uttrykker som viktig for deg. Hun fortalte at fosterforeldrenes kontinuitet i relasjonen og at de valgte å stille opp selv om ting ble vanskelig skapte tillit til dem, fordi de ikke dro selv når det krevde mer av dem å stå i relasjonen. Her opplever hun at fosterforeldrene anerkjenner henne flere ganger, de fortsetter å si at hun er verdt det, at hennes subjekt er bra. Dette øker risikoen til fosterforeldrene gjennom at de også kan risikere å legge inn mer innsats enn de får tilbake, noe som gir Freya en frihet i relasjonen. De skapte er en felles frihet og risiko. Freya viste seg som sårbar og tok en risiko på det området, også tok fosterforeldrene en risiko ved å velge å ha tillit til at Freya gjorde så godt hun kunne. Freya kunne her brukt sin frihet til å avvise fosterforeldrenes forsøkt på å hjelpe, men ved at de begge viste omtanke og kjærlighet for den andre i situasjonen, altså bekreftet den andres verdi, ble dette en situasjon som skapte tillit.

I denne dimensjonen blir det vist sammenheng mellom frihet, anerkjennelse og tillit. Når de ansatte velger å anerkjenne informantenes subjektivitet og gir de verdi opplever de at deres frihet har betydning og at måten de velger å uttrykke seg på er god nok, noe som

skaper rom til å utvikle tillit. Dette illustreres spesielt gjennom opplevelsen av at noen er glade i dem selv om de foretar dårlige handlinger. Dette viser også at frihet ikke nødvendigvis er frihet, men at det finnes nyanser i denne friheten, og da kanskje spesielt når det er snakk om grupper som har vært utsatt for potensielle traumer.

Når du opplever å få anerkjent de subjektive uttrykkene du kommer med vil det skape mulighet til å utvikle tillit i relasjonen. Dette fordi du er fri til å ytre deg, men også fordi den andre velger å bruke sin frihet, eller sin tid og energi på å fortelle deg at du er bra nok. Når du opplever at den andre forsøker å forstå deg, og vil deg vel, blir det tryggere å stå i relasjonen og det skapes gode forhold til å utvikle tillit.

6 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å undersøke på hvordan tillit kan utvikles i barnevernet gjennom problemstillingen: «hvordan opplever barnevernsbarn at tillitsfulle relasjoner kan utvikles i barnevernet?».

Til å belyse problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i Bollnow (1969) sine ord om at tillit handler om å utlevere seg til den andres frihet og Annette Baiers (1986) fokus på at tillit henger sammen med risiko. Tillit er derfor når man overlater den andre noe av verdi og gjør seg sårbar for den andres frihet, fordi man i tilliten ikke kan forutse den andres handlinger. I dette så jeg på hvordan tillit ikke kan forstås uten den andres frihet. Friheten gir muligheter til å definere seg selv og andre, bestemme og muligheter til å engasjere seg i samtalen.

For å se hvordan tillit utspiller seg, har jeg benyttet teoretiske perspektiver som handlet om hvordan subjekt-subjektrelasjoner i barnevernet gir rom for å se barnet som noe mer enn problemene, og som ga barnet en frihet til å kunne ytre egne behov og ønsker for fremtiden. Jeg så hvordan Skjervheims tre-leddede-relasjon kan være en arena å understreke subjektiviteten til den andre, og derfor være et sted man kan skape tillit på ved at man bruker friheten sin til å skape et felles «rom» i relasjonen.

Analysen tok for seg tre kategorier hvor sammenhengen mellom tillit og frihet ble sett med informantenes opplevelser om å få bestemme selv, gjensidige og likeverdige relasjoner og følelsen av omsorg og forståelse.

Det fremkom av drøftingen å være en sammenheng mellom tillit og frihet. Dersom man forsøkte å fjerne risikoen i relasjonen ved å benytte seg av former for kontroll, styring, straff eller ikke gi informantene mulighet til å uttrykke egne behov så ble mulighetene til å utvikle tillit fjernet, fordi man i relasjonen ikke var fri. Frihet er den første grunnsteinen tilliten kan starte med, uten frihet vil ikke tillit være nødvendig. Når man utviser en annen tillit, anerkjenner man deres frihet til å bryte forventningene. Dersom man blir sett som ufri av den andre skaper det begrensninger i mulighetene til å utvikle tillit, da den andre ikke har handlingsrom til å bryte forventningene våre.

Frihet ga ikke en umiddelbar tillit, og det kom frem andre mekanismer som kan bidra til å utvikle tillit. Informantene beskriver at det er lite hensiktsmessig å bli sett på om et fritt, handlende subjekt, dersom ingen «bekrefter» at disse uttrykkene er gode. Det virker derfor å også være behov for at et *annet fritt subjekt* anerkjenner denne friheten og subjektiviteten, og gir den betydning og verdi. Det informantene pekte på her var at dette må forekomme av noen som er fri, eller hvor man ikke var usikre på motivasjonen bak anerkjennelsen, slik man kan oppleve i relasjoner hvor den ene er ansatt. Jeg pekte på hvordan en opplevelse av kjærlig anerkjennelse kan fungere som en slik anerkjennelse, og Honneth (1995) ser sammenheng mellom denne anerkjennelsesformen og utvikling av selvtillit og tillit til andre.

Et annet perspektiv som ble kom frem er hvordan barnevernsbarnas sårbarhet og risiko i møte med barnevernet ikke blir anerkjent, noe som skaper ekstra utfordringer i møte med ansatte som ikke ønsker å fortelle om eget liv. Det ser derfor ut til at tillit og frihet er en dobbeltsidig prosess, hvor det at den ansatte viser seg som sårbar og tar risiko øker muligheten for tillit gjennom at de anerkjenner barnevernsbarnas frihet, men også samtidig anerkjenner den store tillitserklæringen som ligger i barnevernsbarnas

handlinger. De skaper her en gjensidig relasjon, hvor friheten og subjektiviteten til begge legger grunnlag for å utvikle tillit i relasjonen.

6.1 Videre forskning

Jeg vil avslutte denne oppgaven med å understreke at dette er et område det trengs forskning på, spesielt på hvordan opplevelser med tillit i barnevernet kan påvirke tillitsrelasjoner på øvrige livsområder. Flere av informantene mine pekte på vanskeligheter med å stole på andre mennesker etter oppveksten, noe som er et viktig område å ta tak i. Hvorvidt disse utfordringene skyldes årsaken til at man opprinnelig havnet i barnevernet eller barnevernsopplevelsen i seg selv er uvisst, men det er ganske urovekkende når nesten samtlige av de jeg intervjuet opplever utfordringer i relasjoner til andre mennesker.

7 Referanser

- Baier, A. (1986). Trust and Antitrust. *Ethics*, 96(2), 231-260. doi:<https://doi.org/10.1086/292745>
- Barne- og familiedepartementet. (2018, juni 28). *Endringer i barnevernloven fra 1.juli*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-i-barnevernloven-fra-1.-juli/id2606170/>
- Barneombudet. (2020). *"De tror vi er shitkids"*. Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon - 2020. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrappporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>
- Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernsproffene. (2011). *Stortingsmelding nr.1 Fra barn og unge i Norge. Det gode barnevernet*. Forandringsfabrikken. <https://forandringsfabrikken.no/files/Stortingsmelding-nr.1-Det-gode-barnevernet.pdf>
- Bollnow, O. F. (1969). *Eksistensfilosofi og pedagogikk*. (R. Myhre, Overs.) Fabritius.
- Ekland, T.-J. (2014). Frå objekt til subjekt - og tilbake? Om tilhøvet mellom kunnskap, praksis og styring. *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid*, 11(3), 211-220. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2014-03-03>
- Hansen, H. A. (2009). Å ta barnets perspektiv - en studie om hva sosialarbeidere gjør for å ivareta barnet i situasjonen. *Norges barnevern*, 86(4), 246-259. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-04-04>
- Hatling, T. (2015). Frå objekt til subjekt - og tilbake? Et kritisk blikk. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, volum 12(1), 92-95. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2015-01-12>
- Helgeland, I. M. (2007). *Unge med atferdsvansker blir voksne: hvordan kommer de inn i et positivt spor?* Unipub.
- Honneth, A. (1995). *The Struggle for Recognition. The moral grammar of social conflicts*. (J. Anderson, Overs.) Polity Press.
- Honneth, A. (2019). *Tingliggjøring og anerkjennelse: et nytt blikk på et gammelt begrep*. (I. S. Holmes, Overs.) Cappelen Damm akademisk.
- Hooper, C.-A., & Gunn, R. (2014). Recognition as a framework for ethical participatory research: developing a methodology with looked after young people. *International Journal of Social Research Methodology*, 17(5), 475-488. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/13645579.2012.753980>
- Inglehart, R. (1999). Trust, well-being and democracy. I M. Warren (Red.), *Democracy and Trust* (s. 88-120). University Press. doi:[doi:10.1017/CBO9780511659959.004](https://doi.org/10.1017/CBO9780511659959.004)
- Juul, S. (2009). Recognition and judgement in social work. *European Journal of Social Work*, 12(4), 403-417. doi:<https://doi.org/10.1080/13691450902981418>

- Kleven, T. A., & Hjordemaal, F. R. (2018). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). (T. M. Anderssen, & J. Rygge, Overs.) Gyldendal.
- Løgstrup, K. E. (1957). *Den etiske fordring*. Gyldendal.
- MacArthur, J., Rawana, E. P., & Brownlee, K. (2011). Implementation of a Strengths-Based Approach in the Practice of Child and Youth Care. *Relational Child and Youth Care Practice*, 24(3), 6-16.
- Martinsen, J. T. (2012). Et kritisk blikk på evidensbaseringen i det statlige barnevernet: - Hva virker og hvorfor? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89(1-02), 58-69.
doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-01-02-06>
- Moen, T., & Karlsdóttir, R. (Red.). (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Fagbokforlaget.
- NESH. (2016). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi.
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>
- Schibbye, A.-L. L. (2002). *En dialektisk relasjonsforståelse i psykoterapi med individ, par og familie*. Universitetsforlaget.
- Skilbred, D., & Iversen, A. C. (2014). Unge voksne som har bodd i fosterhjem og tatt høyere utdanning: suksessfaktorer? *Norges barnevern*, 4, 160-176.
doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-04-02>
- Skjefstad, N. S. (2015). *Sosialt arbeid i overgangen til NAV - utfordringer for en anerkjennende praksis*. [Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet].
- Skjervheim, H. (1974). *Deltakar og tilskodar (Vol.6)*. Universitetet i Oslo. Instituttet for sosiologi.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Wray-Lake, L., & Flanagan, C. A. (2012). Parenting practices and the development of adolescents' social trust. *Journal of adolescence*, 35(3), 549-560.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.09.006>
- Aamodt, L. G. (2003). Sosialt arbeid og anerkjennelse. En problematisering av grunnlagstenkingen i sosialt arbeid. *Nordisk sosialt arbeid*, 3(23), 154-161.
- Aamodt, L. G. (2014). *Den gode relasjonen. Revidert utgave* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Tillit og trygghet - barnevernets rolle

Referansennummer

825195

Registrert

20.01.2021 av Caroline Holden - carolhol@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for pedagogikk og livslang læring

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Odin Fauskevåg, odin.fauskevag@ntnu.no, tlf: 98099612

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Caroline Holden, carolhol@ntnu.no, tlf: +4740466967

Prosjektperiode

15.02.2021 - 15.05.2021

Status

15.05.2021 – Avsluttet

Vurdering (3)

22.03.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 08.03.2021. Endringene i prosjektet oppsummeres punktvis:

1. Nettskjema er lagt til som databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.
2. Det er lagt til at adresse/tlf-nummer vil behandles

3. Det er lagt til en oppdatert rekrutteringsplan da den forrige ikke fungerte grunnet diverse årsaker.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 22.03.2021. Behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg Opsvik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

08.03.2021 - Vurdert

Vi viser til endring registrert 04.03.2021. Vi kan ikke se at det er gjort noen oppdateringer i meldeskjemaet eller vedlegg som har innvirkning på NSD sin vurdering av hvordan personopplysninger behandles i prosjektet.

Her kan du lese mer om hvilke endringer som krever en formell endrings-vurdering:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du kan spørre her i meldingsdialogen dersom du er usikker.

NSD vil følge opp underveis ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Silje F. Opsvik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

24.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 24.02.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

VURDERING AV BEHOV FOR DPIA

Det behandles i prosjektet særlige kategorier av personopplysninger (sensitive opplysninger) om en sårbar gruppe, det behandles særlige kategorier av personopplysninger om enkelte tredjepersoner og det unntas fra rettighetene til tredjepersonene. NSD vurderer likevel at det ikke er snakk om høy risiko for de registrertes friheter og rettigheter, og at det dermed ikke er nødvendig å gjøre en personvernkonsekvensvurdering (DPIA) jf. personvernforordningen art. 35.

Dette er begrunnet i følgende momenter:

Prosjektvarigheten er kort. Lydopptakene skal transkriberes så fort som mulig etter opptak, og studenten arbeidere videre med anonyme data. For å redusere faren for identifisering vil det ikke registreres direkte identifiserende opplysninger på lydopptaket om hverken deltakerne eller tredjepersoner. Samtykket med navn lagres i et separat lydopptak som lagres adskilt. Informantene oppfordres i forkant av intervjuene til å unngå bruk av navn eller spesielt identifiserende bakgrunnsopplysninger i sin omtale av tredjepersoner med mindre det er nødvendig for formålet. Dersom det fremkommer identifiserende opplysninger om tredjeperson skal disse anonymiseres fortløpende ved at identifiserende opplysninger fjernes i det lydopptaket transkriberes.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold frem til 15.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALGET

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

TREDJEPERSONER

Formålet med studien er å se på hvordan barnevernet er med på å forme tilliten til de barna som havner under barnevernets omsorg. Det vil kunne forekomme identifiserende opplysninger om tredjepersoner som utvalgets fosterfamilie/biologiske familie eller kontaktperson i barnevernstjenesten.

LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSONER

Under intervjuene stilles det spørsmål om fosterfamilie og biologisk familie som vil være adekvat for forskningsformålet. Det kan også fremkomme særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold/sosiale forhold der slike opplysninger vil være relevant. Utvalgets kontaktperson i barnevernet kan også bli omtalt indirekte.

Studenten oppgir at barnevernsbarn er en gruppe som kan ha ambivalente relasjoner til tredjepersonene. Gruppen er sårbar og relasjonene rundt kan på ulike måter ha behov for beskyttelse. Det er derfor lagt opp til unntak fra informasjon og fra samtykke.

Prosjektet har en allmenn interesse gjennom forskningsformål som er veid som høyere enn personvernulempen for denne gruppen av tredjepersoner. NSD finner at av personvernulempen for indirekte identifiserte vil være lav. Utvalget vil ikke si eget navn på lydopptaket hvor intervjuet lagres og vil dermed kun være identifiserbar gjennom potensiell stemmegjenkjenning på lydopptaket. Utvalget vil oppfordres til å ikke nevne andres navn/direkte identifisere personene de omtaler.

Vår vurdering er at behandlingen oppfylder vilkåret om vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9, og dermed utfører en oppgave som er nødvendig for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning.

For alminnelige og særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e), jf. art. 6 nr. 3 bokstav b), jf. art. 9 nr. 2 bokstav j), jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER – UTVALG

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: TREDJEPERSONER

Som hovedregel gjelder rettighetene etter personvernforordningens kapittel III også for tredjepersoner. I foreliggende forskningsprosjekt er det likevel momenter som gjør at det er hensiktsmessig å unnta fra rettighetene.

Student har beskrevet behovet for å benytte unntaksbestemmelser slik: «Jeg tenker det ikke er relevant da oppgavens hovedfokus ikke ligger på dette. Det handler i hovedsak om barnevernsbarnas opplevelse av disse tredjepersonene, ikke om tredjepersonene i seg selv. Har egentlig ikke noe spesifikk behov for personopplysninger om tredjepersoner, men det forventes at det kan bli et tema. Ettersom barnevernsbarn er en gruppe som kan ha ambivalente relasjoner til tredjepersonene i prosjektet kan det oppleves som et en hemmende faktor for forskningens formål dersom de skulle mottatt informasjon. Både på grunnlag av hva man opplever man kan si der og da, men også mulige sanksjoner barnevernsbarna kan oppleve dersom det kommer frem. Ettersom det også skal anonymiseres med å bruke uekte navn, eller titler (typ fostermor, ansatte), i transkripsjonen og opptaket slettes fortløpende etter transkribering, vil det derfor således ikke regnes som personopplysninger lenger. Slik jeg ser det vil de potensielle ulempene ved å informere veie tyngre enn rettighetene, spesielt ved å gjøre tiltakene under. - For å redusere faren for identifisering vil det ikke registreres direkte identifiserende opplysninger på lydopptaket om verken deltakerne eller tredjepersoner. - Samtykket med navn lagres i et separat lydopptak som lagres adskilt. - Informantene oppfordres i forkant av intervjuene til å unngå bruk av navn eller spesielt identifiserende bakgrunnsopplysninger i sin omtale av tredjepersoner med mindre det er nødvendig for formålet. - Dersom det fremkommer identifiserende opplysninger om tredjeperson vil disse anonymiseres fortløpende ved at identifiserende opplysninger fjernes i det lydopptaket transkriberes.

NSD vurderer at det skal gjøres unntak i rettighetene til de registrerte som er gitt opplysninger om i prosjektet. Det unntas fra retten til informasjon (art. 14) og innsyn (art. 15) på grunnlag av at det anses som utilrådelig at den registrerte får kjennskap til innhold i prosjektet av hensyn til forholdet til personer som står vedkommende nær, jf. personopplysningsloven § 16 (1) c.

På grunnlag av det ovenstående, vurderes det heller ikke som tilrådelig at øvrige rettigheter gjelder, ettersom tredjepersons benyttelse av en rettighet ville innebære at prosjektet må bekrefte at vedkommende inngår i datamaterialet. Å forholde seg til disse rettighetene ville i praksis gjøre det vanskelig eller umulig å rekruttere deltakere til studien. Tredjepersoners rett til retting (art. 16) og begrensning (art. 18) gjelder

dermed ikke ettersom behandlingens formål er knyttet til vitenskapelig forskning og disse rettighetene sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås, jf. personvernforordningen art. 23 d jf. Personopplysningsloven § 17 andre ledd.

På samme grunnlag unntas det fra retten til sletting (art. 17) jf. personvernforordningen art. 17 nr. 3 bokstav d samt protest (art. 21) jf. personvernforordningen art. 21 nr. 6.

Retten til underretning (art. 19) gjelder med grunnlag i art. 16–18, og utgår således også. Retten til dataportabilitet (art. 20) er ikke gjeldende ettersom opplysningene ikke er innhentet fra den registrerte selv.

Dette innebærer oppsummert at tredjepersonene ikke har rett til informasjon (art. 14), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19) eller protest (art. 21).

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg Opsvik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Tillit og trygghet – barnevernets rolle»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *se på hvordan barnevernet er med å forme tilliten og på den måten trygghetsfølelsen til de barna som havner under barnevernets omsorg*. Dette skrivet gir deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formålet med studien

Jeg er student på masterprogrammet i pedagogikk – utdanning og oppvekst ved NTNU, og skal nå i gang med å arbeide med masteroppgaven min. I den forbindelse ønsker jeg å se på hvordan tilliten formes når man opplever å bli flyttet fra sin biologiske familie. Det å flytte barn og ungdom fra familien sin er et av de mest inngripende tiltakene barnevernet kan gjøre, og det er derfor relevant å se på hvordan dette er med å forme de barna og ungdommen som blir flyttet. Her ønsker jeg å spesifikt se på hvordan dette i hovedsak påvirker tilliten, med trygghet som en mulig konsekvens. Hvordan arbeider barnevernet med å skape trygghet og tillit i en slik situasjon? Det er et tema jeg tenker er kjempeviktig og som jeg derfor ønsker å undersøke.

Helt konkret er et av spørsmålene jeg ønsker å belyse: «Hvordan opplever barn under barnevernets omsorg at barnevernet arbeider for å skape tillitsfulle og trygge voksne?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet blir gjennomført som en del av masteroppgaven min ved NTNU.

Hvem kan delta i forskningsprosjektet?

Dersom du er/har vært under barnevernets omsorg i minimum 3 år, er i alderen 16 til 30 år vil jeg gjerne høre dine erfaringer og tanker rundt temaet. Det er ikke et krav om at du fremdeles er under barnevernet eller ettervern så lenge du har bodd i minimum tre år borte fra den biologiske familien.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det at du svarer på noen spørsmål som jeg har utarbeidet. Det er ønskelig å foreta dette intervjuet fysisk, men dersom koronasituasjonen eller andre forhold ikke tilsier at det er greit, vil det foregå digitalt. Dette kan vi bli enige om i fellesskap.

Jeg kommer underveis til å ta notater og et lydopptak for å bedre kunne bearbeide den informasjonen du kommer med og for å være mer til stede når vi prater. Dette vil lagres elektronisk hvor det kun er jeg og min veileder som har tilgang til materialet. Lydopptaket vil slettes etter det har blitt overført til et skriftlig format. Det er ønskelig å gå kort inn på oppvekst i form av hvordan man har opplevd det å bo i fosterhjem eller institusjon, hvordan man har opplevd samvær med biologisk familie, hvordan kontakten med barnevernet har vært opp gjennom og relasjoner til andre mennesker.

Det forventes at intervjuet tar omtrent en times tid, eventuelt opp til en og en halv time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysningene om deg vil bli anonymisert slik at ingen kan finne hvem du er. Alle opplysninger blir behandlet konfidensielt og ikke delt med uvedkommende. Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med en kode som ikke oppbevares sammen med resten av datamaterialet (notatene og lydopptaket) før navn, kontaktopplysninger og lydopptak slettes. Du vil også være anonym i selve masteroppgaven, og vil ikke kunne gjenkjennes.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Lydopptak slettes etter det har blitt omgjort til et skriftlig format og notatene vil også slettes/ødelegges. Opplysningene anonymiseres derfor fortløpende og vil slettes senest ved prosjektets avslutning, noe som etter planen er 15.05.21.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Studien er meldt til NSD – Norsk senter for forskningsdata AS for å sikre dine rettigheter og anonymitet.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: med meg eller min veileder på epost: carolhol@stud.ntnu.no / odin.fauskevag@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Caroline Holden
carolhol@stud.ntnu.no
Student

Odin Fauskevåg
odin.fauskevag@ntnu.no
Veileder

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Hei! Da tenker jeg å sette i gang med intervjuet. Jeg kommer først til å stille noen spørsmål om bakgrunnen din før vi beveger oss videre til å snakke om forskjellige former for tillit før vi avslutningsvis ser på barnevernet. Som vi snakket om før intervjuet er det ønskelig å gjøre dette mest mulig anonymt, så gjerne prøv å unngå si navnet til andre personer, heller bruke benevnelser som fostermor, ansatte i barnevernet osv.

Bakgrunnsinformasjon:

Hvor gammel er du og hvordan er livssituasjonen din? F.eks. utdanning, bosituasjon osv.

- Høyeste fullførte utdanning?
 - Hvilke opplevelser har du rundt det å ta utdanning og utdanningens rolle for utviklingen av tillit?
- Kontakt med barnevernet/ettervern?
 - Har du noen tanker om hvordan denne relasjonen/manglende relasjonen kan skyldes tillit?
 - Dersom du ikke har ettervern, hva er årsaken til det?

Kan du kort gå gjennom din historie med barnevernet?

- Fosterhjem vs. Institusjon
 - Hvordan opplever du at boplasseringen har spilt en rolle for din utvikling av tillit?
 - Dersom vedkommende har hatt flere typer hjem: kan du fortelle om hvorvidt du opplevde at de ulike typene arbeidet ulikt/påvirket tilliten din på forskjellige måter?
- Hvor gammel var du når du ble flyttet fra familien din?
 - Hvilke tanker har du rundt det å bli flyttet i denne alderen dersom du skal knytte det opp mot muligheten for å utvikle tillit?
- Opplevde du å måtte flytte mye rundt? Hvordan tenker du at det har hatt en påvirkning på utviklingen av tillit?

Biologisk familie:

I den her delen ønsker jeg å gå litt innom forhold rundt den biologiske familien din.

- Kan du helt enkelt beskrive din biologiske familie? Altså familiesammensetning.
- Kan du helt kort kategorisk fortelle om bakgrunnen til at du ble flyttet fra den biologiske familien? Kun dersom du er komfortabel såklart.
- Hvordan opplevde du det å bli flyttet fra den biologiske familien?
 - Hvordan føler du at dette kan ha påvirket din tillit?
- Hvordan har du opplevd samvær med biologisk familie?
 - Type og hyppighet

- Har dette vært noe du har ønsket eller noe du føler har blitt bestemt for deg?

Fosterhjemsopplevelser/opplevelse på institusjon

I denne delen ønsker jeg å se nærmere på bosituasjonen din når du har vært under barnevernets omsorg

- a) Fosterfamilie** (ved flere flyttinger må man kanskje ta den ungdommen har vært lengst i, eller føler seg mest knyttet til, eventuelt som har påvirket mest):
- Hvordan vil du beskrive fosterfamilien din?
 - Fostersøsken?
 - Hvordan vil du beskrive relasjonene innad i familien?
 - Hvordan opplevde du egen posisjon i familien?
 - Hvordan er oppdragelsesstilen/foreldrestilen?
 - Hvordan opplever du at fosterfamilien din har bidratt til å forme din tillit?
 - Kan du fortelle om en situasjon hvor fosterfamilien bidro til å svekke din tillit til andre mennesker?
 - Kan du fortelle om en situasjon hvor fosterfamilien var med å styrke din tillit til andre mennesker?
 - Var det enkeltmennesker i fosterfamilien du opplever hadde større betydning for tilliten din enn andre?
 - Dersom det hadde oppstått problemer når du bodde i fosterhjemmet, hvem hadde du tatt kontakt med?

b) Institusjon

- Kan du beskrive institusjonslivet?
 - Hvordan opplevde du relasjonene til de andre som bor der?
 - Hvordan opplevde du relasjonene til de som arbeidet der?
 - Var det noen form for oppdragelse på institusjonen? Kan du i så fall beskrive dette
- Hvordan opplever du at institusjonen har bidratt til å forme din tillit?
 - Kan du fortelle om en situasjon hvor institusjonen bidro til å svekke din tillit til andre mennesker?
 - Kan du fortelle om en situasjon hvor institusjonen var med på å styrke din tillit til andre mennesker?
Har du noen hendelser eller sitasjoner som beskriver hvordan institusjonen arbeidet med å utvikle tilliten din?
- Dersom det skulle oppstå en situasjon på institusjonen, hvem ville du tatt kontakt med?

Tillit

Nå skal vi gå over til neste del av intervjuet, nemlig tillit.

Tillit introduksjon

- Kan du fortelle om en hendelse som har påvirket din tillit i positiv eller negativ retning?
- Kan du fortelle om noen situasjoner fra dagliglivet hvor du utviser tillit eller manglende tillit til andre?

Tillit til mennesker en ikke kjenner

- Kan du si noe om tilliten du har til mennesker du ikke kjenner?
 - Har du noen eksempler på situasjoner hvor du har vist tillit til fremmede?
 - Har du eksempel på en situasjon hvor du ikke hadde tillit til fremmede?
 - Dersom du møter nye mennesker, hvordan grunnholdning møter du de med? Typ, hvilke forventninger har du om deres oppførsel
- Har du noen eksempler på situasjoner hvor tilliten din til folk du ikke kjenner har blitt satt på prøve?
- Kan du beskrive hvordan du føler deg i møte med nye mennesker?

Tillit til mennesker en kjenner

- Kan du si noe om tilliten du har til mennesker du kjenner?
 - Har du noen situasjoner eller hendelser som viser hvordan tillit du har til mennesker rundt deg?
- Opplever du at det er forskjell mellom tilliten til mennesker du kjenner og de du ikke kjenner? Hvordan vil du beskrive/kan du fortelle om situasjoner som illustrerer dette?

Tillit til barnevernet som instans

- Kan du fortelle meg litt om din tillit til barnevernets arbeid?
 - Hvordan vil du beskrive din tillit til at barnevernet handler med utgangspunkt i barnets beste?
 - Hvordan vil du beskrive din tillit til at barnevernet innehar den riktige kompetansen?
- Har du noen eksempel på situasjoner som har gjort deg mer eller mindre tillitsfull til barnevernet?

Barnevernets arbeid med tillit

- Hvordan opplever du at barnevernet kan ha bidratt til å utvikle din tillit eller mistillit til andre?
 - Har du eksempel på situasjoner hvor barnevernet har svekket eller styrket din tillit til andre mennesker?
- Har du noen eksempler på hvordan barnevernet har arbeidet for å gjøre deg til et tillitsfullt menneske?
- Hvordan vil du beskrive relasjonen med tilsynsfører opp gjennom?
 - Har du noen eksempler på situasjoner hvor tilsynsfører har spilt en rolle for utviklingen av tillit?
- Hvordan vil du beskrive forskjellen i kontakt mellom tilsynsfører og saksbehandler, og deres innvirkning på tilliten din?
- Har du noen opplevelser hvor det å være under barnevernet har ført til at du måtte gjort ting du ikke selv har ønsket?
 - Hvordan denne/disse opplevelsen påvirket tilliten du har til barnevernet?

- Hvordan opplevde du barnevernets tillit til deg når du var under barnevernets omsorg?
- Hvordan vil du beskrive barnevernets arbeid med å gjøre deg trygg og tillitsfull til din biologiske familie?
- Har du noen eksempler på hvordan barnevernet har arbeidet med å gjøre deg trygg og tillitsfull på dem?

Tillit autoritetspersoner og stat

- Hvordan vil du beskrive din tillit til politi, helsevesen og andre offentlige instanser?
- Har du noen eksempler på situasjoner som beskriver din tillit til mennesker i autoritetsposisjoner?
 - Hvordan forhold har du til voksne som står over deg? Eks: lærere, fosterforeldre, ansatte i BV, biologiske foreldre, andre voksenpersoner som skal fortelle hva en skal gjøre
- Kan du si noe om din tillit til staten og demokratiet?

Tillit avslutning

- Hvilken hendelse opplever du har hatt størst påvirkning på tilliten din?
- Er det noen mennesker du tenker har hatt spesiell stor påvirkning på utviklingen av tillit?
- Hvordan opplever du at din tillit er i forhold til andres tillit?
- Hva opplever du som viktige elementer når det gjelder å få tillit til mennesker?

Annet

Vi begynner å nærme oss slutten, jeg har bare et spørsmål igjen før vi skal ha en liten oppsummering

- Når du tenker på intervjuet og dets tema, er det noe du føler er usagt, noe du vil tilføye eller som du tenker jeg burde spurt om?

Så hvis jeg skal oppsummere det vi har snakket om til nå så...

Tusen takk for at du har delt din historie og dine erfaringer med meg.

